

anketa mezi literáty blogery str. 6
vzal jsem si do hor počítač... str. 8
pornoknírem proti comenia scriptu str. 9
před rokem zemřel václav havel str. 10
verše adama borziče a elišky kremlové str. 16 a 17
prózy dalibora demela str. 18
poslední výlov str. 19

13/12/2012; 30 Kč

www.itvar.cz

nechovat se barbarsky k formám minulým

ROZHOVOR S RICHARDEM PAPIKEM

foto Martin Vlček

Ladislav Bernatský

Maminčin dopis

Chlapče,
letos se nám urodilo sto kop pšenice,
to bylo práce, pot se lil,
pantáta Vlkoš z konce vesnice
včera se oběsil,
hříbě nám poslo jakýmsi tetanem,
drátovci žerou řepu,
pan farář jsou už děkanem,
s mlatem to bylo, chlapče, spěchu,
a mléko čím dál méně platí,
stařenka stůňou rakovinou,
Jenda se blázní za děvčaty,
včera si do gruntu přivedl zase jinou,
Helenka s učitelem se zasnoubila,
a my jsme tu, chvála Bohu, všichni zdraví,
buchtý jsem k prádlu přibalila,
tatínek nadává, nemáme o Tobě zprávy,
u mladých sousedů mají děcko –
to je tak, myslím, všecko,
můj chlapče.

Mimo rodnou zem, 1939
Z antologie Ivana Wernische Zapadlo
slunce za dnem, který nebyl (2000)

Doc. PhDr. Richard Papik, Ph.D., od roku 1994 působí na FF UK v Ústavu informačních studií a knihovnictví: od října 2002 do března 2012 byl jeho ředitelem, v současnosti tu vyučuje tematicke online systémů a rešeršních metod. Je autorem mnoha odborných článků a publikací, v oblasti popularizační pak např. manuálu rychlého čtení *Naučte se číst* (Grada, 1992).

Rozhovor s odborníkem na IT by se přímo nabízelo udělat např. přes skype nebo chat (mimořádně byl by to vůbec první takový rozhovor v historii Tvaru), nakonec jsme však dali přednost osobnímu setkání v jedné kavárně. Fascinuje mě, že před nějakými dvaceti lety, tedy relativně nedávnou dobou, kterou ještě velmi dobře pamatujeme, možnost takovéto volby neexistovala, nepočítám-li telefon...

Fascinace, to podepisuji. Někdy o tom mluvím s nadšením, až by si někdo mohl pomyslet, že upřednostňuji takovýto styl komunikace, ale tak to není. Jsem jen fascinován další formou komunikace, která si skutečně bere z globalizace – v mnoha ohledech tolik kritizované – to nejlepší. Lidé, kteří by se v životě nepotkali a kteří by nesnadno komunikovali na dálku, nebo například lidé handicapovaní, ti všichni mají dnes obrovské možnosti vzájemně se dorozumívat díky síťovému prostředí a jeho technologickým možnostem. Tyto prostředky by však neměly být výhradním způsobem komunikace, ale pouhou podporou komunikace běžné, osobní, aby lidský kon-

takt nepřestal existovat, neboť nad něj není. Technizovaná doba kontakty lidí posunula trochu jinam, ale domnívám se, že je neomezená. Možná je v něčem dokonce prohloubila a rozšířila. Ale, bohužel i bohužel, zároveň i zrychlila. Což nevím, jestli je vždy dobře, ale je již trochu na nás, jak si to uzpůsobíme v životě a práci.

Podobně radikálně jako komunikační kanály se proměnil i váš domovský obor – knihovnictví. Zbylo z jeho staré, klasické podoby ještě vůbec něco?

Změnilo se určité formou, také proto se studijní obor nazývá šířeji – *informační studia a knihovnictví* –, ale nemyslím si, že by se nějak výrazně změnil princip a poslání této profese: v knihovnictví jde stále o zprostředkování dokumentů a informací mezi vznikem díla, jeho vydáním a jeho uživatelem. Knihovnictví, jakožto informační pracovník, v současnosti musí zvládnout mnoho věcí, o kterých se minulým generacím ani nezdálo. V dobrém i zlém. Ve zlém, že už to není staré dobré a klidné knihovnictví, a v dobrém, že knihovny a knihovnictví jsou jedním z nejdůležitějších hybatelů informační společ-

nosti a hodně ovlivňují obsah internetu. Většina knihovníků musí zvládnout mnoho teorie z informační vědy a prakticky ovládat informační a komunikační technologie.

Aby člověk rozuměl dokumentové komunikaci v současném století, musí pochopit, jak probíhala ve stoletích minulých. Klasifikace znalostí a obsahu se stále děje klasickými metodami intelektuální činnosti; počítačové a elektronické systémy to určité změnily, ale v zásadě ještě nejsme v situaci, že by tyto systémy byly ovládány dokonale například umělou inteligencí. Je tudíž stále nutný lidský vklad, ten je nenahraditelný. Přestože pracujeme s automatizovanou indexací obsahu, má i přes velké pokroky a nasazení své rezervy. Nové generace znalostních systémů a umělé inteligence se teprve přihlíší o slovo. Experimentů je hodně. I Google v současnosti experimentuje s nástroji umělé inteligence. Studenti oboru informačních studií a knihovnictví se učí metodologiím – a je to tak správné –, které staví na poznání minulých století,

„SLOVO JAK SVĚTLO PONORKY“

1 Vladislav Reisinger (nar. 1971) na sebe autorsky upoutal pozornost – domnívám se – především sbírkou *Ticho a jiné stroje*, vydané Luborem Kasalem v roce 2005, kde se představil jako básník vyzrálé poezie, objevené senzualní metaforiky a tísnivé i magické atmosféry. Stále ji vnímám jako jednu z nejlepších sbírek, které v tom roce, mluvíme-li o tehdejší básnické produkci, vyznívající ve zpětném pohledu poněkud nevýrazně a hluše, vyšly. Ve své době, jak už to bývá, nezastihla kritiky připravené, a soudě podle ohlasu, poněkud zapadla.

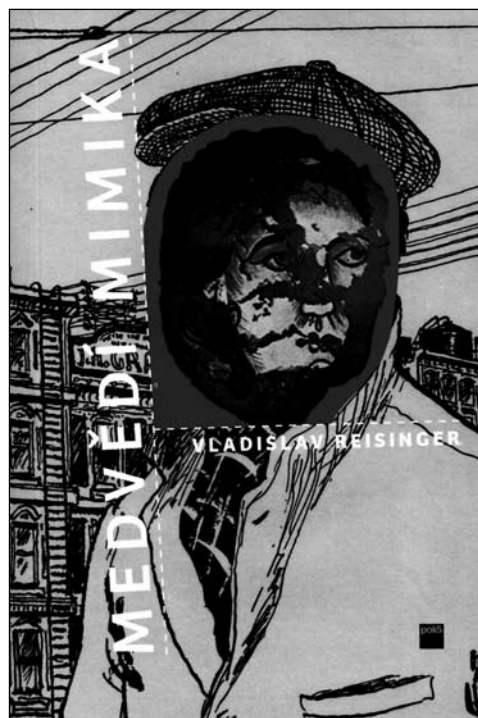
Následovala *Šedá korouhev* (2006), kniha kombinující básně s krátkými i delšími prozaickými útvary, ohmatávajícími realitu z líce i rubu, která si libuje v bizarnosti, existenciální bezvýhodnosti a umakartové syrovosti a pohybuje se na hranicích žánrů. Jako by si autor zkoušel nové formální postupy a ohledával básnické cesty, kterými se pustit dál.

To, že je Vladislav Reisinger básník stojící mimo současný básnický mainstream programově, se jeví i po přečtení jeho zatím nejnovější sbírky s uhrančivým názvem *Medvědí mimika*. Má recenzent psát recenzi, honí se mi hlavou, i když si vlastně není moc jist, zda porozuměl? A zajímá někoho, zda se recenzentovi knížka líbila, nebo ne? Spíš asi nezajímá, říkám si. V umění, v poezii, neexistuje hodnotící škála *buď–anebo*. To, že se *buď* trefo do černého, nebo jde úplně mimo. Může také zasáhnout okraj terče, anebo i několikrát jeho střed, a přitom sto střel může minout – to když je řeč o jednotlivých básních. Anebo se občas stane, že

jsme si naprosto jisti, že střela nešla mimo, ale samotný zásah do terče nejsme s to nalézt. Z této básnické knihy mám právě takový pocit.

Zorientovat se v Reisingerově básnickém vesmíru je díky jeho uhýbavosti náročná práce, která bere recenzentovi víru v jeho čtenářskou empatii. Sám básník ve své výše jmenované druhotině čtyřikrát jako mantru opakuje: „*Proč zrovna já mám radost z tak podivných věcí?*“ Snad je to mantra, která k vysvobození potřebuje právě takovou výčitku, aby se jedinec smířil s *fátem* nezvratné vydělenosti, výlučnosti, která navždy – alespoň u většiny – povede k nepochopení. A navíc tu máme básníka, který si je své výlučnosti – na rozdíl od jedinců s psychopatologickou diagnózou – jednoznačně vědom. Jako by se chtěl oné radosti bránit, a přitom nemůže. A vlastně proč se bránit radosti jenom proto, že je podivná (třebaže ve své podivnosti nakonec užilte neškodná)?

„*A slova plameny na zdi / tak dlouho se hledaly / a teď se míhají jak námořníci v mlze / slovo jak světlo ponorky / všechno utíká...*“ (báseň *Otec krtonožka – matka krakalice*). Básnická matérie je jak vidno těkává a unikavá. Reisingerova asociativní metoda svádí někdy básnickým impulzem rytmickým nebo zvukovým („*pult centralizované ochrany... // kult pryžové obrny... // sulc limitované série...*“), jindy je realizovaná jakýmsi sémantickým „přeskokem“: „*a doma se rozutečou zrnka z kávy / sopečný písek // zrnka co tráví / zrnka co tráví // dovolenou u výlevky // zde jsou výlevky! / hlásají nápisy nad černými místy dřezů // nad černými ústy moří / nikdo z černých vleček nevěští // tu rozemletou demonstraci / smete malé vodní tělo*“ (báseň

Rub třasu). Je zajímavé sledovat proud básně, jako bychom byli přítomni jejímu zrodu. Mění tvar v jakési fascinující metamorfóze a my netušíme, kam nás prvotní impulz zavede stejně, jako to jistě zpočátku netuší ani sám tvůrce. A někde v hloubi cítím, že pokud proud básníka odvane, nemohl jinak.

Právě takováto impulzivní metoda často vede k pocitu jisté nahozenosti, nedotaženosti či nevybroušenosti na straně jedné, a ovšem syrovosti, nekaširovanosti, která je nám sympatická, na straně druhé. Básník je jako neposlušné dítě, které v omalovánkách „přetahuje“. Můžeme se ale nelibě dívat na dítě, které přetahuje právě proto, že nesnese okonturovanou stísněnost? Někdy k tako-

vému přetažení dojde použitím „siláckého výrazu“, vytrysknutí vulgarismu, zlojného zahrození, které zafunguje právě svojí nečekaností, jako například hned v první básni-zaklínadle: „(...) // *pak napotřetí do tmy záhadné / ze srpku leju křováka / ať prdele vám probodne / a flaxy rozfláká*.“ Toto neustálé kypění, přetahování je zdrojem básnického napětí, které je podpořeno celou řadou básnických objevů: „*náklonnost svahu*“, překvapující synestezie: „*oči zavřené / smrděly jako křemeny / po zhasnutých jiskrách*“; někdy až hmatatelného, expresivního fyzického: „*kašlu prázdná místa / (...) v jakémsi hotelu vychal jsem múru*.“

Nevěřím zcela tomu, že síla tvůrčí energie je samospásná a poezie utrpí, když ji budeme meliorovat. Vždyť i proud básnické imaginace může mít liché výhony. A třebaže *Medvědí mimika* je v mnohém zajímavá, mám pocit, že ve sbírce *Ticho a jiné stroje* se básník poddal větší autorské kázní, která třebaže ubrala na syrovosti, byla ku prospěchu celku a především dokázala proniknout větší záběrem obyčejné lidské zkušenosti. Takovýchto básní najdeme v *Medvědí mimice* mnohem méně (*Peneplén, Termoska v sadu*). Momentů, o nichž bych mohl tvrdit, že vycházejí z podobné bazální skutečnosti, kterou zažívám já sám, je zde několik a přitom silných („*matka jak domácí bůžek / nad krbem sklání se / a teplou mlhou z hrnců / přechází přes propast mastnoty / do mytického času*“), ale často spolu s básníkem cítím „*průlivy mezi námi*“.

A říkám si znovu, zda má recenzent psát o sbírce, s níž si vlastně neví rady a která s ním příliš často mluví (či nemluví) jako ona zlopověstná „medvědí mimika“.

Milan Děžinský

VZTEK, SLOVÍČKAŘENÍ A ŘÁD

2 Zanícený a zaťatý vztekoun, obsedantně a manicky opakující své mantry, kterým nerozumím – proč ho trápí zrovna tyhle věci? Co chce? V něčem je to strašně špatný glosátor s neutajenou škodolibostí nad zkázou světa a v něčem polovičatý usmiřovatel světa, hledající splynutí do jedné řeky klidného a rozumného řešení... To všechno jsou jen a jen moje drobné výpisky a dojmy z četby, které jsem si pořizoval při procházení už páté sbírky Vladislava Reisingera *Medvědí mimika*. Ten název mému váhání a nevstupování do sbírky docela odpovídá – nevíme vlastně, jak se medvěd doopravdy tváří a co chce, tedy až do chvíle, než se projeví řečí těla. Medvěd kvůli absentujícím lícím svalům má pořád stejný výraz a jen v očích poznáte změny nálad. Tak tedy vzhůru k nacházení očí sbírky, abychom zjistili, zda je v ní nějaký výraz. Už teď na začátku ho vidím – je pro mne vymezen slovy *vztek, slovíčkaření a směřování*.

Vztek chápu v dané sbírce jako emoci z nemohoucnosti, z toho, co vadí a co se děje jak kolem autora, tak uvnitř něj. *Slovíčkaření* je nejtěžší popsat – je to stav, kdy se tvoří obrazy, ale někdy jen jedno malé slůvko celou stavbu shodí a zboří. A *směřování* zase vidím evidentní a jasné: k vytouženému řádu věcí, kde není strach a kde existuje práce a láska, pokora a víra.

Sbírka *Medvědí mimika* je vystavená úhledně a rytmicky, s pěknou vnitřní strukturou, která se mi líbí v jistém naznačeném zrcadlení: třináct básní prvního oddílu *Rub třasu* „hovoří“ s oddílem třetím (*Sadař a pastevectví*), který má taktéž „jen“ třináct čísel. Mezi nimi je oddíl beze jména, jenž oba spojuje cyklem tematicky plynoucím z prvního oddílu do třetí části. Hlavním slovem sbírky je *sad*, k němuž si přiřadím ještě jakéhosi *hospodáře* (v našem případě *sadaře*), jenž pluje sbírkou nahoru a dolů: vane si, kudy chce. Ta symbolika je mi dána čist jako symbolika řádu, vnitřního (*sadař* s jasnou představou, co a jak dělat) i vnějšího (plo-

cha *sadu*, jakéhosi zástupného místa až rájského původu). Reisingerovo předitivo se však klene vysoko nad povrchním zosobněním biblického tvůrce s hmotnou postavou, i když k takovým úvahám nepřímou odkazuje („*stačí mít na mysli / náklonnost svahu / a nestrannost sadu*“, závěr druhého oddílu). Spíš je to samotná snaha rozpoutat diskuzi nad tím, co je čin tvorby a je-li vždy dobrý. Kde začíná a kde vrcholí. Básník tu nachází vědomí a přesvědčení, že vše musí projít růstem, aby nakonec zemřelo a vytvořilo cosi „opravdového“. Je v tom prapůvodní okouzlení z motýlího proměňování, stejně jako z motivu evangelijního, z onoho zázraku rostoucího a vznikajícího, tvořivého. To je jasné směřování.

Vladislav Reisinger ale také volá hodně do boje. V dnešním světě, který je výrazně lhostejný k prorokům i k hospodářům. Proto je básníkův vzteklý křik poněkud křečovitě osamocený: „*vládne němý pan tau / země je zkoušena / knutami falešných pitomců*“ (b. *Tenký led deníku*). Věřím mu tu rozkacenost? Není to přece jen póza? Dost mne unavují aktualizace v beletrii a tady na mne působí až rušivě. Zatímco míření k řádu tvorby bych ještě byl ochoten vnímat jako vnitřní uspořádání člověka, tuhle rozhněvanost nejsem schopen sdílet. Je tu zaťatá umanutost, šifrovaná zbytečně do zámlk a odboček, do symbolů – ale hlavně do vzteklosti. Káže mi tu básník totiž příliš barokně – to znamená v košatosti a symbolice, v šifrách, o kterých nevím, zda ještě dnes mají jinou výpovědní hodnotu než archaicky vyprázdněnou. Jen těch kostí, černé barvy a papírových hrobů („*básníkův papírový / hrob se otevírá*“). Navíc výraznou roli tu hraje sedmička: je to nejčastěji vzývané číslo, které zde opět chápu jako to číslo „božské“ nebo „úplné“ v rámci náboženské tradice. Stejně je tu též mnoho setkávání nízkého a vysokého. Pastýři, berani a vlci... náhle je vidět, jak vzdálené jsou svět podobenství a svět toho, co chce Reisingerova poezie nabídnout. Příliš velký rozptyl, jehož příkladem může být už hned vstupní báseň: vystoupí z ní *voják*, *rytíř* a *křovák*, přičemž ušlechtilost pointuje autor vznešeným divo-

chem, který „*prdele vám probodne / a flaksy rozfláká*“.

Tak – a máme tu schizma. Dokonalého a trpělivého tvůrce na jedné straně a proti němu destruktora, který přichází se svými božstvy a svou silou. Stejně rozpolcen se cítím nad celou *Medvědí mimikou*. Rád bych, aby se více rozprostřely některé silné obrazy do štavnatějšího a pro mě jasnějšího modu. Vždyť to jde a Reisinger to umí moc pěkně, když chce: „*rozkroj člověka / uvnitř je malý betlém / a na stole nedopitý čaj*“ (b. *Štědrost okamžiku*). Ta idyla je krásně falešná, protože báseň pokračuje střetem: „*zatímco v autobusu / vykašlávám do kapesníku / slyším jak lidé mluví o chudobě / jako by se jich netýkala*.“ To je jeden příklad. Další jsou mi pak hrozně cizí: „*a zatím se blíží jen // pult centralizované ochrany... // kult pryžové obrny... // sulc limitované série...*“ (b. *Z tabule cti*). Podobné spoje a obrazy mi však nečiní problémy pokaždé. Spíš zřetelně vidím, kdy k nim autora vede hněv a vyčtenost, ono slovíčkaření, které mne zahání svou hádavostí a prchlivostí. Přemýšlení jim uškodilo a barbarství zase nedosáhlo tou správnou

nohou na hrdlo nepřítele. Vladislav Reisinger bije na poplach, popisuje svůj zápas se světem i s existencí psaní básní. To všechno vím. Ale ve výsledku jdeme oba po jiných cestách, i když nám „*mlčky čuchají k patám*“ podobná východiska a mapy světa.

Tenhle poutník se mi však ztrácí příliš brzy. Za tím, co jsem s to poznat a prohlédnout, je na mne evidentně příliš zrychlená ztřeštěnost. Ta touží po řádu, vzteky se natřásá a za rovnováhu si vzala hádání o slovech. Celé psaní by chtělo být i tím paličatým tvorením čehosi nového. Nevím, zda se vyjadřuji o sbírce přesně, nebo jsou to spíš moje dohady, ale v kontextu Reisingerovy tvorby (protože Vladislav je osobitý a sotva mu nacházet druha v básnické zbrani) je tato pátá sbírka nejvíce osobní. Teče z ní dostatek krve z podojených slov a obrazů, smrdí tu hlína. Básník nás chce sugestivně přesvědčit o své pravdě a asi nejvíc vyjadřuje vnitřní přesvědčení „*tady a nyní*“. Zároveň je pro mne – z důvodů, které jsem se snažil alespoň nastínit – Reisingerovou sbírkou nejméně snesitelnou.

Michal Jareš

INZERCE

HOST

www.hostbrno.cz

měsíčník pro literaturu a čtenáře /

próza • poezie • kritika • recenze
eseje o kultuře a literatuře
rozhovory se spisovateli
nezavedená literatura
světová literatura
literární historie
tematické bloky

VYUŽIJTE VÝRAZNOU SLEVOU NA KLASICKÉ ČI ELEKTRONICKÉ PŘEDPLATNÉ
UKÁZKOVÉ ČÍSLO ZDARMA

Jestliže se česky napsaný román jmenuje *Němci* a značná část jeho děje se odehrává v pohraničí = Sudetech, navozuje to v dnešním českém čtenáři dvojí možné očekávání. Historicky starší je to, které v každém Germánovi vidí podlého esesáka a kolonizaci vysídleného pohraničí vykládá jako spravedlivý návrat české země do rukou těch, jimž právem patří. Poslední desetiletí ovšem akcentovala spíše pojetí Sudet jako ostrova staleté lidské a národní harmonie, jehož idyličnost byla sice malounko narušena lapáliemi zvanými nacismus, okupace a válka, který ale zanikl až poté, co zločinní Češi začali naprosto bezdůvodně vraždit a vyhánět hodné a bezbranné Němce. Oba tyto výklady mají jedno společné: jsou dány potřebou pojmenovávat, kauzálně vysvětlovat a k dnešku vztahovat proběhlé historické události, a bohužel také propadat kouzlu typizovaných výkladů, které mnohoznačnost minulosti redukuje na triviální obrazy dobra a zla.

Čtyřsetstránkový román Jakuby Katalpy ovšem vyrůstá z odlišných základů. Jeho autorku totiž skutečně „berou“ jen individuální osudy konkrétních mužů a žen, a jestliže se ani ona nedokáže dějinám vyhnout, je to jen kvůli tomu, že i ona ví, že naše životy jsou chtě nechtě čímsi takovým ovlivňovány.

Román *Němci* otevírají a uzavírají kapitoly, jejichž vyprávěčkou je dnešní mladá žena vyprovokovaná smrtí svého otce Konráda k pátrání po rodinném tajemství, respektive po tom, proč jej jeho (německá) matka zanechala jako dítě po válce na výchovu jiné (české) ženě a víc se o něj nestarala. Střed a vlastní těžiště románu pak utváří part vyprávěče vševědoucího, který přibližuje

příběh oné tajemné babičky Kláry. Hlavní pozornost věnuje jejím létům dívčím, prožitém v Německu za nastupujícího nacismu, a zejména době válečné, kdy Klára opustila rodiče a Říši a stala se učitelkou v malé zapadlé horské vesnici kdesi v Sudetech. Román tu přitom rozvíjí archetyp známý u nás zvláště z *Jozovy Hanule*, popřípadě z filmových *Želár*, tedy příběh o krásné mladé ženě, která je nucena žít v naprosto cizím, víceméně barském prostředí a naváže v něm nerovný vztah s nevzdělaným mužem. V Klárině případě jde o místního démonického rasa a vycpavače, s nímž si pak po několik let sexuálně užívá, aniž by se však zamilovala a ze „zvířete“ se stal „krásný princ“. Naopak její milenec zůstává stále stejně páchnoucím, odporným a sobeckým individuem, které ona posléze nenávidí natolik, že se ho pokusí zavraždit. Podstatnější ovšem je, že v poválečných měsících, kdy vládu v pohraničí přebírají Češi, Klára otěhotní s nepříliš přitažlivým učitelem, jenž navíc před očekávaným odsunem dá přednost sebevraždě.

To, proč Kláru samu nechťel nikdo odsunout, proč porodila v Praze, jak ji o dítě připravila jiná žena, jak se bez něj vrátila zpět do Německa a jak to nakonec vše dopadlo, to vše ponechávám laskavému čtenáři, který si jistě konec příběhu rád sám přečte. Nebude mu to, myslím, dělat velké potíže, protože Katalpa se v románu *Němci* projevuje jako profesionálně zdatná spisovatelka, vyprávějící stylem až mužsky věcným a úsečným, mnohdy i ironickým a drsným, a to prostřednictvím krátkých a zpravidla také jemně vypointovaných kapitol. Neobtěžuje čtenáře přílišnou psychologii a všelijakým dalším mudrováním. Důraz klade na

činy a jejich bezprostřední reflexe. Zvláštní zálibu přitom má ve vykreslování lidských biografii, takže s velkou chutí do příběhu vnáší všelijaké odbočky a román zabydluje životními peripetiemi téměř každé epizodické postavy či postavicky.

Pokud vám toto stačí, budete spokojeni. Problém ale nastane, pokud byste *Němce* chtěli číst jako historický román, tedy jako vyprávění o určité konkrétní zemi v dané dějinné situaci. Autorka sice své vyprávění uzemňuje nesčetnými poukazy na dějinné události a nešetří ani historickými detaily (důležitým motivem pro ni je „mizení“ Židů a s tím spojené trauma), současně ale zjevně dějiny nevnímá jako literární téma a závažný problém, který by bylo třeba řešit a vztahovat k dnešku. Minulost, v níž se příběhy jejích postav odehrávají, je pro ni spíše kulisou, dobovým zhmotněním stále stejných společenských tlaků. Chápe ji jako zajímavou a mnohobarevnou, byť i mnohdy realisticky vyvedenou dekoraci, na jejímž pozadí lze spřádat řetězce osobních vztahů, vyprávět o tom, jak se lidé setkávají, milují, rozcházejí a umírají – a také přizpůsobují tomu, co se kolem nich děje. Třebaže tedy Katalpa svůj román nazývá *Němci*, asi by se měl jmenovat spíše *Lidé*, neboť by nebylo příliš těžké ho bez větší újmy po příslušných úpravách přesunout do komunistického Československa nebo do anglických kolonií na konci devatenáctého století.

Román Jakuby Katalpy má být evokací normálního každodenního života v čase. Shrnuje příběhy obyčejných lidí, kteří mají své starosti, a tak si mnohdy málem ani nevšimnou, že moc převzal nějaký diktátor. To spíše trpné pocítí bolestné důsledky

politiky. K hlubší úvaze o charakteru moci a svém vztahu k ní ovšem postavu Kláry nepřivede ani to, že je jí před svatbou nečekaně popraven ženich. A není to její chyba – je to autorka, která záměrně ignoruje politickou a ideologickou rovinu lidského myšlení. Podařil se jí tak mistrovský kousek: vyprávět o „normálních“ Němcích v nacistickém Německu třicátých a čtyřicátých let, a přitom víceméně abstrahovat od takových věcí, jako je jejich víra v národ, nacistickou stranu a nacionální program. V románu chybí postava, která by žila národem a chtěla se chopit „kormidla dějin“, naopak převažují takové, které berou momentální moc jako samozřejmost, na niž je zbytečné vytvářet si vlastní názor.

Nezájem o dějiny se projevuje i v autorčině práci s jazykem. Jazykový problém je tu občas výslovně tematizován, například v okamžiku, kdy mají děti v Sudetech zakázáno mluvit česky. Katalpa však píše česky pro Čechy, a tak si snad ani neuvědomuje, že součástí národnostních zápasů byla také snaha jazykově si určitý prostor přisvojit. Jejím sudetským Němcům nejevně nevadí užívat české názvy obcí, ale dokonce v němčině uvažují „česky“: například odvozuji název obce Rzy od rezavé barvy, neboť autorka drobátko pozapomněla, že se rez v jejich řeči řekne *Rost* a rezavý *rostig*.

Obdobných – byť pro nepozorného čtenáře mnohdy téměř nepostřehnutelných – nepřesností je v románu nemálo. Nepochybně proto, že autorku daleko více bavilo volně fabulovat lidské příběhy než literárními prostředky zkoumat a věrohodně evokovat specifičnost jedinečné historie.

Pavel Janoušek

POZNÁMKA

ODVRÁCENÁ STRANA?

Ještě před svým odjezdem z Francie mi v Paříži telefonoval bulharský básník Kiril Kadijskij – jenž se tu měl stát kulturním atašé – a požádal mě o předběžné svolení k tomu, aby v Bulharsku vyšel výběr z mých básní. Nebyl jsem proti, poslal jsem také Kadijskému některé své sbírky. Marně jsem pak nicméně čekal na pokračování, na návrh výběru básní a kompozice knihy, případně na smlouvu; uložil jsem tak v duchu záležitost k jiným chimérickým návrhům, které mi zkrížily cestu, a dál na ni nemyslel. Po čtení, které mi po návratu do Prahy v roce 2006 uspořádal Francouzský institut, však ke mně přistoupil podivný muž, jako vystřižený z levného špionážního románu, předal mi nevelkou obálku spolu s pozdravem od Kirila Kadijského a znovu zmizel v davu.

Dorazil jsem tenkrát na čtení s dost vysokou horečkou, až druhý den a doma jsem opravdu objevil, co obálka obsahuje: knížku v bulharštině, na jejíž obálce figuruje vedle mé fotografie mé zdeformované jméno (Peter místo Petr) a titul *Poezija*, s upřesněním, že jde o 20. svazek ediční řady *Ars poetica europea*, vydávané nakladatelstvím *Nov Zlatorog*. Po otevření knihy jsem zjistil, že je to dost nehorázný salát textů vybraných nejenom z různých sbírek a víceméně nahodile seřazených, ale místy dokonce složených

z úryvků básní, které spolu nemají nic společného; o galimatyáši, jímž je doprovodný medailon s bio-bibliografickými údaji, radši pomlčím. To vše aniž by na knihu existovala smlouva nebo jiná řádná dohoda (ani se mnou, ani s původními nakladateli), bez svolení autorky fotografie na obálce i bez uvedení jejího jména.

Pan Kadijskij, jemuž jsem vzápětí napsal do Paříže, abych mu sdělil svůj údiv a požádal ho o stažení toho paskvilu z prodejce, se ani nenamáhal s omluvou; v odpovědi si pouze povzdechl, že je škoda „těch krásných překladů“, vyřazení knihy z oběhu nicméně slíbil. Kniha přesto byla i nadále nabízena na internetu; napsal jsem proto přímo do nakladatelství, dopis se mi ale vrátil zpátky. Úřední zdůvodnění: adresát neznámý. Na nový dopis už pan Kadijskij neodpověděl...

Není jistě těžké celý případ „rozluštit“: pan Kadijskij – co redaktor dotyčné ediční řady – a nakladatelství, jehož je možná jediným reálným „subjektem“ (jako může být sám překladatelem básní, pro něž měl vedle českých i francouzské podklady), prostě pod záminkou, že budou vydávat výběry z básníků různých zemí, vytáhli z evropských fondů podporu v rámci jakéhosi Veleprojektu, jenž je honosně uveden v záhlaví celé knihy („Culture 2000“). O jeho skutečnou realizaci ovšem nešlo; stačilo pro formu – a pro případnou kontrolu – vyrobit fanto-

matické knihy-makety, jejichž vzorek jsem popsal výš. I to tedy zřejmě patří k literárnímu dění v současném Bulharsku, kdyby jen na jeho odvrácené straně. A mohou tu zřejmě najít inspiraci i někteří z protějškových kšeftsmanů s knihami u nás...

Petr Král

P. S. Tento text byl psán jako příspěvek do minulého, bulharského čísla *Tvaru*, pořadatel čísla a domobraně bulharistů, již se obklopil, se jej však nakonec podařilo z čísla vypudit. Bezpochyby v zájmu objektivitu obrazu, jež chtěli o literárním životě v Bulharsku podat.

...

Ačkoliv se mi služba ve Tvaru už zkrátila na minimum, stále ještě za vše, co je v časopise publikováno, nesu odpovědnost. Ani kolega Škrabal, hlavní redaktor „bulharského“ čísla, ani žádní „domobranci“ by mne nepřesvědčili k jakémukoliv vypuzování, kdybych nabyl přesvědčení, že Králova glosa opravdu patří do kontextu toho, co jsme chtěli minulým Tvarem obecně sdělit, a sice že české čtenáře obohatí, budou-li bulharskou literaturu a její tvůrce sledovat. Leč usoudil jsem, že by popis lapálie, která se Petru Královi přihodila, působil na stránkách „bulharského“ čísla jako zločinné a mračnopozorné plivání do polívky implicitně odkazující k jakési kolektivní vině. Píše tu Král

„v zájmu objektivitu“ o běžné situaci v bulharském literárním provozu, anebo měl básník jenom „objektivní“ smůlu, že jej zneužilo a využilo pár podivných číperů, kteří se ostatně v různých verzích vyskytují tu a tam po celém světě? Nevím a nevědí to ani ostatní redaktori Tvaru. Ba odhaduji, že to neví ani Petr Král. Proto jeho glosu publikujeme až nyní a prosím, aby byla vnímána výhradně jako kritika nezodpovědné a neprofesionální práce jednoho evropského nakladatelství.

Lubor Kasal

PŘÁNÍ

Třiadvacátý ročník Tvaru jest tímto číslem završen, ten další, čtyřiadvacátý, propukne 10. ledna 2013.

Zatím se, milí čtenáři, kolegové, básníci, spisovatelé a kritici, můžeme krásně zabavit balením a rozbalováním vánočních dárků, přípravou a pojidáním svátečních pokrmů, odpalováním novoroční pyrotechniky či zacpáváním uší pejskům a kočičkám, aby se nebáli, vymýšlením novoročních předsevzetí a jejich odkládáním na jindy, a vůbec celou tou nadějeplnou barevně pableskující tmou, kterou toto období obvykle přináší. Přejeme Vám z celého srdce, aby Vám bylo na světě dobře a smysluplně – nejen o Vánocích, ale i po celý příští rok.

Vaše

redakce

ERRATA č. 20/2012

V recenzi románu Jiřího Šimáčka *Charakter* z pera Erika Gilka vypadlo z názvu *Nenápadný mistr stylu* poslední „u“. K tomuto deformujícímu výpadku písmene došlo na str. 22. Recenzentovi i čtenářům se omlouváme.

red

Tvar můžete objednat e-mailem, telefonicky nebo poštou

redakce@itvar.cz

Tvar, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1

tel.: 234 612 398, 234 612 399

Cena pro předplatitele 25,- Kč

Pokud hodláte věnovat předplatné jako vánoční dárek,

obdržíte certifikát se Zlou ovci

nechovat se barbarsky k formám minulým

ROZHOVOR S RICHARDEM PAPIKEM

ale využívají k tomu formu nových médií a telekomunikačních a počítačových prostředků. Staré role knihovnických institucí a knihovníků přetrvávají, ale přibývá řada nových rolí, které jsou spjaté se směřováním k informační společnosti a vyžadují nároky na kvalifikaci a pochopení nových informačních potřeb uživatelů. Staré knihovnictví dává stále určitou jistotu, dbá na jakousi paměťovou funkci, dává nám pocity tradice a historie, ale třeba i vůni knih a dalších dokumentů. To nové, spjaté s elektronickým světem, však činí knihovnictví přitažlivějším zejména pro mladé lidi. Pro mladé duchem, abych byl přesný – neboť obdiv k technologiím, které dobře slouží lidem, je i mezi staršími. Knihovna a nové technologie jsou symbiotickým vztahem. Nevylučují se, doplňují a oslovují pestřejší uživatelskou a čtenářskou základnu. Ostatně knihovnictví bylo vždy spjaté s vývojem technologií, a teď je to vidět nejvíce. Je skutečně turbulentní čas změn digitálního věku...

Oni mladí lidé, obávám se, však za deset dvacet let už nebudou z osobní zkušenosti vědět, co to byl klasický psaný dopis, budou znát pouze mail. Už i to psaní rukou se u leckoho omezilo jen na psaní poznámek.

Ano, toto se změnilo, a je otázka, je-li to jakási kognitivní přirozenost a jestli se budoucí systémy zase více nepřiblíží člověku, jestli se člověk nebude opět vracet ke klasické práci s dokumenty, byť s pomocí technologických nástrojů. K tomu myslím spějí i takové procesy, jako je čtení z obrazovky: čist knihu z monitoru pro nás není úplně ergonomicky příjemné, ale vezmeme si současně čtečky, které se pomalu přibližují běžnému způsobu čtení z listu papíru. Myslím, že díky vývoji techniky a uživatelským rozhraním bude člověk informace přijímat a vkládat stále přirozenějšími způsoby. Ty nostalgické činnosti, jako je napsání klasického dopisu, ty jdou skutečně do pozadí – člověk jich dřív napsal, vezmu-li to z vlastní zkušenosti, desítky za rok, a dnes jich zbylo jen pár, všechno se opravdu řeší elektronickou cestou. Psaní deníku bylo nahrazeno nebo spíše doplněno třeba blogy. A vlastně proč ne? Necht' existuje volba – pro staromilce i obdivovatele nového.

Jak si informační věda vychutnává své současné prominentní postavení? Marná sláva, informační technologie dnes určují běh světa...

Informační věda v České republice nemá až tak prominentní postavení, jak si myslíte. Z více důvodů a omezení, třeba kvůli její relativní mladosti a nezkušenosti – hledá si mezi vědami teprve své místo. Přestože má teoretické zázemí, její síla spočívá především v praktičnosti a aplikaci. Řada omezení informační vědy je sice i kolem ní – má řadu nepřítelů –, ale není třeba si stěžovat: trocha intelektuálního úsilí a přesvědčování neuškodí a pošádlení nepřítelů také není od věci. Nemám moc rád slovo „prominentní“ ve smyslu nějaké nezasloužené výsady a přehlížení něčeho druhého. O informačních technologiích je především počítačová věda. Informační věda technologie užívá, ale nejsou primárním cílem jejího zkoumání, tím je zjednodušeně řečeno informace, obsah, dokument... Je rozdíl mezi počítačovou vědou a informační vědou: prolínají se, ale nejsou totožnými disciplinami, jak si lidé myslí. Trochu to komplikuje slovo *informatika* – to je skutečně více spojeno s počítačovou vědou, přestože

toto původem francouzské slovo se pojilo nějakou dobu také k informační vědě.

Čím dál více knížek se objevuje v elektronické podobě, ať už legálně či nelegálně. Nemůžu si ale pomoci: požitkem ze čtení hmotné knihy včetně fyzického kontaktu je nenahraditelný, respektive je to, jako když dáte kuřákovi elektronickou cigaretu – nebude to zkrátka ono. Pravda, taktilní prvek je přítomen i u čteček, ale pořád neobracím stránky, nedotýkám se papíru, který je živější než plast, necítím jeho vůni...

Souhlasím, jsem také v mnohém staromódní, co se týká čtení knih. Nemám nic raději než otevřít si krásnou knihu, která třeba hezky voní, a k tomu si dát sklenku vína – to zaručeně navozuje pozitivní emoce, je to estetický zážitek. Avšak zároveň mám čtečku a tou jsem fascinován zase jinak. Je to výborná pomůcka ke čtení a nedám na ni dopustit. Čím více ji používám, tím více obdivuji tento fenomén. Myslím ale, že i tyhle věci jsou do jisté míry otázkou zvyku. Vy určitě píšete své články na počítači. Pokud byste však seděl s nějakým starším novinářem, možná by vám vyprávěl, jaká to byla krása, psát před třiceti čtyřiceti lety na mechanickém psacím stroji. Když se objevily první tištěné knihy, také byly kritizovány: není prý nad rukopisnou knihu, nad krásnou ruční práci... Stále ale přichází něco nového, co nastupující generace budou vnímat odlišně než vy nebo já, respektive už nad tím ani přemýšlet nebudou. Jde tu spíš o to, aby se lidé v nadšení z e-knih nechovali barbarsky k formám minulým. Nejsem ani přesvědčen, že nad těmito formami mohou e-knihy zvítězit – stejně jako televize nezvítěžila nad rozhlasem, stejně jako video nevytlačilo kino, tak ani e-kniha nevytlačí klasické formy dokumentové komunikace. Budou vedle sebe koexistovat a rozdělí si své role i své uživatele. Možná se něco změní kvantitativně a skutečně ubude tištěných knih. To je realita a budoucnost.

Mám tomu tedy rozumět tak, že z tištěné knihy se postupem času stane bibliofilie, zatímco vše ostatní bude primárně vycházet v elektronické podobě?

S tím nic nenaděláte. Ano, tištěných knih bude ubývat. Až na výjimky v některých oblastech. V podstatě téměř vše už vzniká v elektronické podobě. Nebude to jinak ani v blízké budoucnosti.

Sám mám už od dětství slabost pro ekologické citění, a myslím, že všechno, co nahradí drancování naší přírody, může být dobré. Má to samozřejmě háček: tyto věci jako počítače i čtečky potřebují elektronické zdroje, a ty zase elektrinu. Ale kdoví, jestli třeba čtečky nebudou brzy na nějaký solární pohon, jsou to velmi citliví příjemci energie, nemusí se dobíjet každý den, a budou se ještě zlepšovat v příjmu a využití energie.

Na druhé straně, při pohledu na ty olbřímí stohy zbytečných knih v knihkupectvích si říkám, že myšlenka tzv. paperless society, tedy bezpapírové společnosti, jejímž jste vyznavačem, je více než dobrá. Zeptám se teď možná naivně: nevzniknou tu podobné stohy virtuální, nehrozí nám znečištění virtuálního prostoru?

Hrozí. Ono už tu dokonce je. V druhé polovině 90. let o tom napsal americký publicista David Shenk knihu *Data smog*. Ne všechno, co nás obklopuje, jsou kvalitní

informace, existuje tu skutečně něco, co bychom mohli nazvat datovým či informačním znečištěním. Navíc spousta publikací vzniká jenom proto, že někdo si potřeboval pohladit své ego, nebo publikaci také mohl zaštitit bohatými sponzory, u nichž nerozhodují kritéria kvality. Ale i to patří k životu: kdyby se věci třídily a my se tohoto smogu zbavovali, byla by tu zase cenzura. Ono je těžké dneska říct, co je kvalitní literatura a co ne: co se nám třeba dnes jeví jako velmi povrchní, například zážitková kniha nějaké celebrity, to v budoucnu, z historiografické perspektivy, může být velmi zajímavý a cenný zdroj. Koneckonců dnešní historici také studují memoáry Adiny Mandlové nebo Lidy Baarové, a přitom si nedělám přílišné iluze o myšlenkové hloubce takovýchto knih. Zrovna z dějin literatury existuje řada případů, kolik autorů nemohlo najít nakladatele, byli to vyvrženci na okraji kultury – a dnes jsou považováni za klasiky. Takovéto filtrování zavání tím, jako by nám někdo předepisoval, co je kvalitní a co ne, což se nedá pěstovat direktivně – to je výzva pro současné školství: pěstovat esteticky nějakým vzdělávacím, výchovným procesem. Co je bezpochyby potřeba zakázat, jsou xenofobní nebo násilné publikace, potlačující lidskou svobodu a důstojnost. Ale i tady je mnoho nejednoznačných rozhodnutí. Výběr, nebo cenzura? To je dilema.

Čili ano, znečištění tu je, a je tedy nutné rozlišovat zdroje kvalitní a nekvalitní. Ovšem jakými metodami to dělat, to je dnes velmi sporné. S cenzurou a předepisováním, co čist, by klidně mohla přijít orwellovská doba. Dříve se totalita lokalizovala do jednoho prostoru a zbytek světa byl schopen na ni působit, dnes je takové zneužití elektronického prostoru o to nebezpečnější. Elektronický prostor může sloužit svobodě informací, ale také může být velmi manipulativní až nesvobodný, kontrolovaný, špiclováný... Musí tu proto fungovat právní a etické mechanismy, které by tomuto zabránily. Nikdy to nebude proces u konce, vždy se bude dynamicky měnit a vyvolávat otázky a pochybnosti.

Dotkl jste se kvality informací. Jak se v bezbřehém internetu, v oné záplavě dat neutopit? Jak hledat a nacházet zdroje relevantní, kvalitní, důvěryhodné?

Důvěryhodnost a kvalita zdroje je problém nejen současnosti, ale také dřívějšího světa – řešený i u tištěných zdrojů. Elektronická komunikace je nicméně mnohem masovější, a příslušné procesy tudíž vzbuzují větší emoce a nároky na posuzování. Jinou váhu má odborný, tzv. impaktovaný časopis, jinou populárně naučný, jinou deník, jinou bulvár... Na internetu je cítit maximální svobodu publikování, kdy mohou být zveřejňovány nejen informace, ale i dezinformace. Je tedy nutné posuzovat kvalitu zdroje, což už se dnes děje, takže dokážete rozlišit například *Wikipedii* českou, k níž bych mohl mít velké výhrady, od té anglofonní, která má větší korekci, protože ji čte mnohem více lidí schopných nějakých připomínek a také méně lhostejných. Odlišování kvality zdrojů je velmi těžké – jedinou cestu, jak se tomu naučit, vidím ve výuce na školách. A v našem přemýšlení a vědění.

V čem je silný či dobrý český internet a kde naopak máme co dohánět?

Zahraniční internet je určitě lepší, což už je dáno tím, že jde o daleko větší prostor. Tím neodsuzuji český internet, jen odlišuji

kvůli vaší otázce. Díky internetu může být české prostředí lépe zmapováno zespoda. Národní internety mají obecně výhodu v tom, že díky nim může člověk poznávat historické kulturní dědictví nějaké země do takové míry, jako to nikdy dosud nešlo – jediné kdyby v té zemi dlouhodobě žil, našel si tam přátele apod., ovšem naprostá většina lidí tuhle možnost nemá. Právě díky internetu se mohou tyto pozitivní ostrůvky národní identity a kultury, která by jinak v globalizovaném světě byla potlačována, dostat na povrch, k lidem na druhém konci zeměkoule.

Díky českému internetu tak může národní prostředí – tedy čeština, česká literatura, věda, kultura atd. – o sobě dát vědět v rámci světového internetu. Ale mám-li být upřímný, tak inspirativnější je světový internet: všechny důležité trendy vznikaly ve světě, ne u nás. Je to dáno rozdílným postojem společnosti k internetu. Nejvíce ztrácíme v přístupu ke kvalitním zdrojům. Budování českých digitálních knihoven sice není na nule, je tam i hodně uděláno, ale stále chybí chápání digitalizace z úspěšných zemí. Nejsou finanční prostředky k tomu, aby se na internet dostávaly k volnému využití kvalitní časopisy a knihy – politické a ekonomické elity podceňují procesy digitalizace. Přitom jsme přispěli k světovému bohatství řadou systémů, stačí zmínit systém digitalizace starých rukopisů *Manuscriptorium*.

Sledujete na internetu také literární provoz?

Sleduji jenom něco, a spíš jen jakési oficiální zdroje, např. stránky nebo sociální sítě různých ústavů, institucí, univerzit, také některých spisovatelů. Občas se podívám na nějaké časopisy nebo instituce zabývající se literaturou, nahlížím rád do *Wikipedie* a dalších encyklopedií, například *Britannica* je skvělá, ale také do řady databází s historickými tématy včetně napojení na literaturu. Nemám však čas ani odborný zájem sledovat vznikající literaturu, jako to dělají literární kritici nebo některá progresivní nakladatelství. Když ale něco vyhledávám, narazím občas na zajímavé literární pokusy, například od nějakého studenta. To si občas rád přečtu. Cením si toho a líbí se mi tento způsob šíření: nakladatelství by mu zdůvodnilo nevydání jeho díla třeba nedostatkem financí, tak to uveřejní na svém blogu. Nebo existují různé didaktické servery, jak s literaturou pracovat – to za mých mladých let také nebylo, člověk se zabíral pomůckami a literaturou jen v tištěné podobě. Otázka však je, jestli současná škola dokáže na tyto fantastické zdroje informací poukázat – obávám se, že zatím nikoliv. Něco bylo zaseto, ale není tu ještě rozsáhlá sklizeň: učitelé na všech typech škol příliš pracují klasickými metodami. Nové neumějí, obávají se jich, anebo je neuznávají. Čest opačným případům! Přitom škála zdrojů je nesmírně zajímavá, stačí napsat jen do vyhledávače *světová literatura* a dostanu několik kvalitních serverů. Ne všechno je oním informačním smogem, jak jsme o něm hovořili. Ale všechno chce svůj čas, takže internet, tabule, čtečky, didaktické pomůcky spojené s internetem se budou čím dál více využívat. Je to i otázka peněz: nejsme obecně tak bohatí na využívání nejnovějších technologií a jen sotva může mít dnes každé dítě tablet nebo čtečku. Ale školní aktovka se bude pravděpodobně zmenšovat a bude lehčí jako za starých dávných časů. Jako si kdysi chudé děti nosily do školy tabulky na psaní,

neboť na sešity nebylo, tak se budou nosit – a již někde nosí – tablety či jiné nástroje. Literatura se bude také sledovat častěji přes elektronické čítanky, portály a rozcestníky.

Přestože je těžké předpovídat cokoliv v souvislosti s internetem – jaká je jeho budoucnost, respektive jaké místo v něm bude patřit umění? Bude to outsider krčící se někde v koutku a válcovaný komerční sférou?

To mě děsí. Internet vznikl zespoda; je paradoxní, že v 90. letech jej využívali u nás „chudší“, zato vzdělaná část společnosti: vědci, učitelé, studenti, zatímco komerční sektor o něj nejevil zájem – teď je to však jiné. Jsme svědky reklamních a jiných marketingových masáží v tomto mediálním světě: s přesunem uživatelů na internet se toto prostředí, obávám se, bude nejen rozvíjet, ale i deformovat. Uvidíme – nepodceňujeme vkus uživatelů. Pokud nebude upozaděn svobodný internet, pak budou muset firmy, které na internet přicházejí za účelem výdělku, respektovat okolní svět, přizpůsobit se – na internetu se totiž vyrovnávají šance malých a velkých, slabých a mocných. Příkladem jsou sociální sítě: přestože mají komerční rozměr, musely se je naučit různé společenské, podnikatelské i politické struktury respektovat, ukázalo se totiž, že v mnoha ohledech můžou být silnějším, důraznějším médiem než třeba televize. Nebezpečí vidím v tom, že si na internet dělá zálusk spousta společností nebo skupin, které by ho chtěly ovládat podle svého vkusu, jak už o tom byla řeč. A skrývají to někdy do divných roušek. Na druhé straně internet tu vznikl jako relativně svobodné síťové prostředí a já doufám, že to tak zůstane zachováno. Prohřešení se proti svobodě na internetu se třetím vytvořením nových platform a odvracením se od těch provinilých. Svoboda a internet, internet a manipulace, internet a komerce – to jsou fantastická témata k diskuzi. Internet je kvas s jistým řádem či pravidly, ale ne s centralizací a ústředním vypínacím a zapínacím tlačítkem a příkazováním. Internet se dokáže i čistit, jeho služby a prostředí vyvíjet. Nedokážu ale předpovídat. Vidím maximálně v horizontu měsíců, roku dvou. Ale dále...? Před patnácti lety jsem také netušil, že přijde něco tak populárního a rozšířeného, jako je *Facebook* nebo *Twitter*.

Takže nějaký prostor pro androš bude na internetu vždycky?

Přesně tak. Byla by to obrovská škoda a velké zklamání, kdyby takový prostor zmizel. Jsem přesvědčen, že dokud budeme uvažovat v dimenzích svobody a demokracie, nedá se to svobodné prostředí potlačit. Je dobře, že se mladí lidé tak citlivě a emotivně zajímají o internet a pokusy ho kontrolovat. Taková kontrola nemusí být vedena jen špatnými úmysly, někdy jde spíše o nedorozumění, ale zároveň se tu pohrává se zneužitím této kontroly. Nemusíme chodit

daleko, stačí zmínit nedávnou vřavu kolem mezinárodní dohody ACTA.

Přes všechna pozitiva si o internetu myslím, že je to největší coura v dějinách lidstva, co podrží skutečně každému – žádné jiné médium nebylo nikdy tak otevřeno všemožným exhibicionistům, grafomanům, tluchubům a jim podobným. Co pak s tou skličující spoustou odpadu? Naznačil jste, že internet jistě samoregulační, sebeočisťující mechanismy má. Jak se zbavuje toho ohromného množství strusky?

To jsme opět u těch filtrů: jakmile je na internetu zavedete, dostáváte se na tenký led omezování svobody. Třeba i taková věc jako pornografie paradoxně nesmírně pomohla rozvoji technologií, protože přišla s novými vynalézavými nástroji programovacími, designerskými nebo ekonomickými. Ale porno je přece i v literatuře – jak odliším, co je kvalitní literatura a co už pornografie? Mnoho autorů, kteří přišli s takovými tématy, nemohlo najít nakladatele, byli odsuzováni. Všichni mají víceméně stejný názor na pedofilii, ale už se neshodnou, pokud jde o pornografii: někdo neodlišuje mezi pornem a erotikou, a přitom víme, že umění a erotika se mají odnepaměti rády. Internet je živelné, svobodné prostředí, kde se kvalita mnohdy rozlišuje tím, že obsah zastřešují různé autority či instituce. V tom je svoboda internetu nádherná, a jeho kvalitita se dá pěstovat výchovou k něčemu, co nazýváme informační gramotnost. Pocho-pitelně s dalšími složkami gramotnosti funkční.

Lze na internetu najít opravdu všechno, nebo je to jen mýtus? Umíme vůbec hledat informace?

Řada lidí opravdu propadá mýtu, že na internetu je všechno. Samozřejmě to tak není, z nejrůznějších důvodů. Internet můžeme rozdělit na dvě části, zůstaňme nyní pouze u webového prostředí – existuje tzv. viditelný a neviditelný web. Neviditelný web je daleko rozsáhlejší než ten viditelný, můžeme si to představit například jako ledovec, který vidíme nad hladinou, ale značné části zůstávají skryty. Důvod je prostý: do mnohých repozitářů, elektronických systémů dat, nejsou pouštění agenti vyhledávacích nástrojů, aby indexovali jejich obsah. *Google*, stojící za nejrozšířenějším internetovým vyhledávačem, je soukromá firma – proč by jí měla jiná instituce umožnit zindexovat obsah svého webu? Producenti mnoha zdrojů by pak de facto neměli z čeho žít – bylo by tím popřeno svobodné prostředí obchodu, zákonitosti informačního průmyslu, který musí samozřejmě fungovat na komerční bázi. Na internetu zkrátka nemůže být všechno zdarma, to je vcelku přirozený stav.

Souvisí to úzce s informační politikou té které země; zajímavá je například ta americká: co zasponzoruje americký státní roz-

počet, to se na internetu objeví – a jde o velmi kvalitní zdroje, třeba produkce Národní lékařské knihovny USA, jejíž prestižní databáze *Medline* patří mezi jeden z nejspíchkovějších vědeckých zdrojů v oblasti medicíny a je přístupná úplně zdarma v rámci portálu *PubMed*. U nás je, opět díky třeba grantovým projektům, taky volně přístupná řada kvalitních informací, byť ne v takové míře. Jsme pomalí a ne tak sdílní.

S volně dostupnými informacemi souvisí otázka autorských práv a duševního vlastnictví – všichni se tváříme, kdovíjak je zavrženíhodné stahování ať už filmů, muziky, nelegálního softwaru nebo knih, ale myšlenky se z internetu vesele kradou a kopírujou; co se na internetu objeví, stává se jaksi automaticky duševním vlastnictvím všech uživatelů. Bojím se, že následující generace bude mít sklon nahrazovat duševní a tvůrčí aktivitu magickou klávesovou zkratkou *Ctrl+C / Ctrl+V* a stane se jakousi „generací Copy-Paste“...

V televizním seriálu *Návštěvníci* existuje Centrální mozek lidstva (CML) a internet se jakousi obdobou či zárodkem CML stal, neboť v „mozku lidstva“ jsou přece informace jak kvalitní, tak ty smogové. Berte prosím ale přirovnání k CML s rezervou. Na internetu je fascinující právě ten globální aspekt. Musíme počkat, jak se to bude vyvíjet, a musíme internet nějak kultivovat, aniž bychom však omezovali svobodu uživatelů.

Kdo chtěl být plagiátorem v minulosti, ten jím byl – a vy jste to nevypátral, protože jen sotva byste si dal tu práci pátrat po všemožných archivech. Dnes, díky antiplagiátorskému softwaru, repozitářům, kam se ukládají diplomky, a podobným nástrojům, je snazší plagiát odhalit a jeho původce si může utrhnout větší ostudu, třeba díky sociálním sítím, kde se všechno rychle proflákně. V tomto ohledu je internet dokonce spravedlivější než publikování v minulosti. Problém však vidím v něčem jiném. Použil bych tu citát Lichtenbergův: „*Neustále si dělal výpisky, aniž mu téma prošlo hlavou.*“ Skutečně spousta lidí kopíruje a věci nepromýšlí, ale to je problém školy, aby naučila studenty pracovat s internetem, s citační etikou, a především to, aby co žák přečte, taky promyslel.

Případně aby studenty vůbec naučila chodit do knihoven, neboť už se mnozí bouří, že to, co není na internetu, nemá nárok na jejich čas a úsilí...

Jde tu opět o didaktickou výzvu. Dnes učitel může svým postojem ke knihám či knihovnám zaujmout své studenty víc, než kdyby se snažil podbízet jenom elektronickými metodami. Kromě toho tu existuje jistá přirozená lidská lenost, která paradoxně přispěla k světovému pokroku. Není-li to na úkor jiných lidí nebo přírody, proč ne. Já si třeba myslím, že digitálně přístupná kniha mi ušetří čas, který následně můžu věnovat přemýšlení o ní. Je pravda, že tento svět svádí malinko k povrchnosti, k onomu dantovskému „*Popať a míjej!*“, ale tak to bylo vždycky. Je to výzva pro současné školství, aby se někdo i u té elektronické informace dokázal zastavit, promyslet ji a zpracovat.

Myslím, že klasické kamenné knihovny nezaniknou, jen se změní jejich role: budou hrát roli konzervační, sociální – lidi se v nich budou potkávat. Řadu věcí si dnes můžete díky bezdrátovému prostředí studovat z domova nebo kavárny, a mezi námi – je to příjemnější, pohodlnější a šetří to čas. Vidím v tom tlak na vývoj. Vezměte si třeba muzea: koho bavila klasická expozice? A přišla nová generace muzejníků, kteří uměli zakomponovat moderní technologie. Desetileté dítě nechce být zahlceno vědeckými poznatky, naopak ocení audiovizuální expozici. Podobný tlak tu teď je i na knihovny, ale třeba i nakladatele. Pořád bych však nepodceňoval jednu věc: spousta lidí nechce žít v tom spěchu, v té záplavě

dokumentů, a tak bude přirozeně hledat nějakou kompromisní kompozici mezi klasickými a elektronickými nástroji.

Vcelku populární a rozšířené jsou vcelkem katastrofické vize, líčící, jak se počítače vymykají lidem z kontroly, jak si podmaňují lidstvo. Před podobnými věcmi varují nejen literáti, ale i odborníci. Je taková hrozba reálná?

Ano, je. Já jsem v tomhle ohledu spíše optimista – možná tedy ten, kdo má nedostatek informací, i když rád čtu žánr tzv. *political fiction* (třeba *Muže pod ochranou* Roberta Merleho nebo *Bídné roky* Knuta Faldbakkena). Všechna varování, ať už v literární nebo odborné rovině, jsou velmi žádoucí zpětná vazba: měla by se pěstovat informační etika, učící, jak se má člověk eticky chovat ve světě informačních technologií, jak má pracovat s obsahem. Dnes stačí velmi málo, a může nastat stav podstatně destruktivnější než v minulosti, protože celý svět je globalizovanější.

Vezměme třeba jen takovou patálii, jako je nechtěně zformátovaný nebo poškozený disk na domácím počítači. Lidi jsou dnes fascinováni možností vtěsnat maximum informací na minimální nosič. Ale přece jen, není to zrádné, nechávat vše na jednom disku? Čistě hypoteticky, vložíme-li veškeré vědění lidstva na jeden obřímí harddisk, který se pak zformátuje nebo poškodí – a ony ty nosiče nejsou nesmrteľné, že –, co pak?

Je to trochu tak, jak říkáte. A třeba tu jednou bude digitální či informační archeologie a ta bude dávat dohromady střípky informací o minulých počítačových generacích. Proto se odborníci zabývají elektronickou archivací ve všech možných aspektech, aby nenastalo to, co jste řekl. Problém elektronické či digitální archivace je opravdu vážný. Mimo jiné z hlediska životnosti stále vede papír nad elektronickými médii, stejně tak je porážejí mikroformy, mikrofiše či mikrofilmy. Nemají to elektronické formy vůbec jednoduché.

Byla tu už řeč o sociálních sítích. My v Tvaru nemáme facebookový profil, znamená to, že jsme zpátečníci?

Pokud si myslíte, že se bez *Facebooku* obejdete, tak proč ne. Motivace ke vstupu na *Facebook* jsou různé: někdo se bojí, že když na něm nebude, pak jako by neexistoval, jiný věří, že jím bude obohacen, a někdo zase chce pozorovat jenom to dění. Aniž bych vám chtěl radit, tak bych uvažoval, jestli pro vás *Facebook* nebude něčím zajímavým, alespoň z toho pozorovacího hlediska. Jistě také nepřitáhnete pozornost tisíců lidí, budou to třeba jen desítky, nemusí to pro vás vůbec být marketingový prostředek, ani důkaz toho, že jste in, ale jen nástroj jakési zpětné vazby. Protože, ruku na srdce, chcete oslovovat jenom intelektuály starší 50 let, nebo i mladou generaci? A nemyslím z důvodů podbízivých – *Facebook* využívá celá řada neformálních komunit. Navíc je to příležitost dát vědět o své produkci; je velká škoda, když se nedozvím aspoň základní informace o nějakém zajímavém časopisu jenom proto, že nejsou dostupné na internetu. Musím pak vynaložit mnoho úsilí, abych se k nim dostal jinou cestou. Vaším cílem asi není expandovat a oslovit každého v této zemi, ale ve vašem zájmu zřejmě je oslovovat lidi, pro něž se internet stal nikoliv módou, ale téměř výhradním zdrojem informací.

Co se mně osobně na sociálních sítích líbí, je to, že dokážou organizovat jednotlivce, kteří by se jinak nesetkali, a vytvářet tak zájmové komunity. A v nich není, oproti jiným médiím, tak snadná manipulace – to prostředí je natolik diverzifikované, že *Facebook* je svým způsobem svobodný nástroj. Ironicky i s obavou bych ale dodal: zatím...

Připravil Michal Škrabal

vyslovím se

ANKETA MEZI LITERÁTY BLOGERY

Nemálo literátů či lidí s literaturou spjatých uvítalo možnost „upgradovat“ svůj deník do virtuální podoby, tedy založit si vlastní blog (o původu tohoto slova zasvěceně mluví Mgr. Lucie Jílková, Ph.D., v pořadu *O češtině*, odvysílaném Českou televizí 2. 5. 2012 – jeho záznam najdete v archivu na internetových stránkách ČT). Na některé z nich jsme se obrátili s otázkou, co je k tomu přimělo a zda se jejich původní očekávání – měli-li jaká – splnila, či nikoliv. Rovněž jsme se jich zeptali, jak často na svém blogu publikují a co je obvykle k sepsání nového příspěvku inspiruje.

Ondřej Lipár

lipar.blogspot.com

Blog jsem původně zakládal zejména kvůli tomu, abych mohl na jednom místě publikovat své básnické texty, byť třeba ještě ne v jejich finální podobě, a moji přátelé si je tak mohli jednou za čas pročíst. K tomu se postupně přidaly zápisky ze všedních dní, poznámky ke knihám nebo hudbě, občas k nějaké události z literární oblasti. Pří- nejmenším poslední dva roky je z mého blogu především zápisník ze čtení v café Fra, která chodím fotit. Umístil jsem na něj i elektronickou verzi své básnické prvotiny a dají se tam prohlížet i mé fotografie.

Žádná zvláštní očekávání jsem asi neměl. Možná jedině, které se nenaplnilo – jen výjimečně se totiž stane, že někdo text na blogu okomentuje.

S frekvencí psaní je to proměnlivé – roze- stupy mezi zápisy jsou spíš v řádu týdnů a měsíců.

Mirek 6 Kroš

krcoolden.wordpress.com

Původně, ještě kdysi dávno, v „dobách papírových“, jsem si prostě začal zapisovat jakési své osobní „kulturní poznámky“, o artefaktech mnou viděných a slyšených (filmy, divadla, koncerty, výstavy, knihy, ba i zážitky a dojmy sportovní), kteréžto se mi postupně proměnily v jakýsi kulturní deníček, který jsem nazval *KrCoolDen* (*Krošův Coolturní Deník*).

O ten jsem pak dostal chuť podělit se i s těmi svými přáteli, jimž jsem se pravidelně nesvěřoval po hospodách, a začal jsem jim ho tedy posílat v dopisech. Což bylo náročné výrobně i finančně, zejména na výdajích za poštovné, a tak jsem s příchodem „doby virtuální“ uvítal možnost převést tento hmatatelně papírový *deníček* do podoby blogové. Ony původně „kulturní poznámky“ se mi postupně sublinovaly v klasický deník, takže jsem začal psát záznamy denně, bez ohledu na inspiraci: někdy tedy zápisky inspirované (či dokonce inspirativní?) jsou, a jindy holt ne.

Žádná zvláštní očekávání jsem původně neměl – a jelikož se po založení blogu nic zvláštního nestalo, dá se říci, že se má očekávání bezezbytku naplnila.

Zora Šimůnková

www.zorasimunkova.cz

Původní blog jsem si založila na konci října 2006, v takový divný potrhlý den. Aspoň na jeho konci jsem asi chtěla udělat něco pozitivního. Od začátku na něm bylo ledacos, pelmel pozvánek na akce, na nichž se podílím (*Večer přiměřených depresí*, *Literární Vysočina*, *Den poezie*), fotek, zajímavostí, asi jako na většině podobných blogů. Ale třeba taky dopisy, které babička psala v 50. letech mámě do Prahy na studia, pohádky a texty, které vymyslely moje děti, a *Život od A do Z*, což byl – nebo stále je – takový můj deníček: soupis pikantností ze života mého (to především) i životů cizích (to minimálně).

Tak to běželo v pohodě tři roky. Pak přišel *Facebook*, který roli deníčku a hlásné trouby horkých novinek spolehlivě převzal. Svět ale není jen *Facebook*, takže blog vedu dál. Dokonce jsem si pořídila zbrusu novou stránku, jako bych věděla, že *bloguje.cz* za pár měsíců skončí.

Vlastně nevím, co přesně jsem od blogu a psaní na net čekala. Ale neklamalo mě to, snad jen komentářů je málo, což však vynahradí *Facebook*. Naopak, psát blog každému doporučuju – nestojí vás to ani korunu, a co radosti vám to přinese!

Aleš Misař

alesmisar.eblog.cz

Chtěl jsem si založit blog jako svou psací „značku“. Zřídil jsem jej hlavně pro své čtenáře, aby věděli, kde mé dojmy, postřehy a jiné zápisky hledat, a měli je pohromadě. Blog mou představu sice plní, ale pravidelně jej navštěvuje jen skromný počet čtenářů. Přál bych si jich pochopitelně více. Na blog vkládám články fejetonového ražení. V létě jsem rozjel seriál *Po stopách slov*, v němž se pokouším svěže podat výklad vybraného slova či okruhu slov v souvislostech. Nápady na články stejně jako v případě poezie přilétají znenadání. Ale některé nosím v hlavě už několik měsíců a ty jen čekají, kdypak si na ně vzpomenu. Přírůstek vkládám zhruba jednou týdně a tento vždy ohlásím skrze *Facebook*.

Stanislav Komárek

blog.aktualne.centrum.cz/blogy/stanislav-komarek.php

Na blogu publikuji asi dva roky a založil jsem jej na vyzvání tehdejšího administrátora serveru *aktualne.cz* Zdeňka Mihalca. Publikuji tam se zpožděním asi deseti dnů sloupky, které předtím vyšly v *Hospodářských novinách* (téměř nepišu nic k aktuálním událostem, takže je to v podstatě jedno). Na tomto blogu jsou jiní čtenáři nežli v *HN*, obě obce se kryjí jen z malé části. Od blogu jsem nic obzvláštního neočekával, tudíž mne ani nemohl zklamat. Reakce čtenářů jsou mnohem prudší a nárazovější než v denním tisku, naprosto nelze odhadnout, co projde nepovšimnuto a co se stane „bestsellerem“: poukázkou na „úspěch“ je většinou nějaký katastrofický podtón (bylo by jí i něco o mocných našeho malého světa, ale to nikdy nepišu). Diskuze čtenářů nečítám: začal bych se jimi zabývat až v okamžiku, kdy by nebyly anonymní – takhle mnohdy opravdu působí jako informační *kanál* a eventuální perly a vážné podněty k sebezpytu jsou v něm dokonale ztraceny.

Vratislav Maňák

jinesvety.blogspot.cz

K blogu jsem nikdy nepřistupoval jako k zápisníku v jeho tradičním pojetí. Od založení toho prvního před šesti lety jsem si sliboval především to, že získám virtuální dílnu, kde si budu moct pro sebe a pro radost zkoušet tvarovat aktuální témata do žánrů od sloupku po rozhovor. Soukromý prostor takové dílny unesl častou publikaci, aniž by vyvolával pocit zahlcení, a pootevřené veřejné dveře zároveň dávaly možnost nahlédnout náhodným chodcům, co že to leží na ponku. A přestože chodci radili, chválili i kibicovali, dva ze tří blogů nakonec skončily na internetovém kompostu; ustoupil jsem od nich zejména kvůli ztrátě přesvědčení, že můj názor musí zaznít – a ani poslední, stále ještě fungující, blog *Jiné světy* na tom není nejlépe. Jde spíše o vitrínu nežli dílnu: za sklem zde leží odkazy na

starší i nové, převážně literární texty, publikované jinde na síti, a tiše se na ně práší.

Co se týče zápisníkového blogerství, které se snaží podchytit prchavou pěnu dní (od prezidentských výpůjček per po prezidentské atentáty), nechávám prostor jiným – zkušenějším, pověřenějším a prověřenějším.

Pavel Kotrla

kotrla.com/pmp

Na začátku se asi sešly dvě okolnosti. Skutečnost, že jsem si psal, podobně jako i mí přátelé, papírový deník, a to, že publikování na internetu se stalo snadným. Objevila se řada služeb, které umožňovaly snadné založení vlastního blogu a též skripty dovolující jednoduchou instalaci na vlastní server. Nebyl tedy důvod, proč to nezkusit. Neměl jsem žádné velké ambice, takže čtenářský zájem mne spíš příjemně překvapil a koneckonců překvapuje mne dodnes. Snažím se publikovat několikrát za měsíc, někdy to jde lépe, někdy hůř, ale po těch deseti letech je to do velké míry už i setrvačnost. Rozhodně je příspěvků méně než v prvních letech. A taky pravidelné sloupky, které publikuji v *Hostu*, bych dříve publikoval nejprve na blogu; nyní je to v obráceném pořadí. Navíc to původní nadšení, že to technicky jde a funguje, je pryč. Ale blog svůj okruh pravidelných čtenářů má a mne těší jak návštěvy nových čtenářů, tak skutečnost, že to někdo čte.

Jaromír Typlt

www.typlt.cz/index.php?content=blog

Blog jsem si založil jako takový „prostor pro všechno možné“ hned při spuštění svých webových stránek v listopadu 2006. Líbilo se mi pojetí Vladimíra Kokolii, podle mě autora vůbec nejzajímavějšího českého blogu, že jde o „recyklaci balastních memů“, ale bylo mi od počátku jasné, že sám budu takhle recyklovat opravdu jen příležitostně. Hlavně když mě něco rozčílí – a opravdu, dodnes je to nejčastější popud k novému příspěvku. Výrazně bohužel začínají přibývat i nekrology. Sem tam nějaký zajímavý sen, fotografie, odpověď na anketu, překvapivý citát z knížky. Když to tak zpětně procházím, bývá to asi tak jeden záznam za dva tři měsíce. Hodně se toho samozřejmě změnilo po nástupu *Facebooku*, *Twitteru* nebo *Youtube*; blogy od té doby působí na síti trochu těžkopádně. Dodávám, že jsem nikdy neměl rád fejetony a od počátku jsem je považoval za nejhorší žánrovou nástrahu, do které bloger může upadnout. Všechno možné, jen ne fejetony!

Michal Jareš

poetickno.kotrla.com

K vyrábění vlastní čítanky mne přiměla víceméně má maniakální posedlost až obrozen- ská: přinést každý všední den jednoho básníka – kromě sebe. S malými schválnostmi, jako dát do každého stého příspěvku autora mně osobně milejšího. Anebo se slovenskou stovkou básníků... V roce 2003, kdy jsem s tím za olbřímí podpory Pavla Kotrly začal, byla přece jen situace jiná. Ale po nějaké době to denní obhospodařování přestalo jít – ne že by bylo méně autorů, ne že by nebylo co objevovat, ale už to nějak unavovalo. V rámci svého krátkého pobytu ve Walesu jsem využil blog jako prostor pro týdenní zprávy o Velké Británii, poněkud chtěné ironické, diverzní a potměšilé, jak jinak... Ale kolem roku 2008, po tolika letech práce a denního přispívání, to prostě už nešlo. Zprvu jsem měl dojem, že svůj blog nějak zradím, když nedodám příspěvek. Ale jak to uděláte jednou, pravidelnost se naruší a je to v kopru, narušení se stává normou a posléze jsou příspěvky čím dál nepravidelnější...

Nevím, zda to drobné básnické hraní splnilo svůj účel – ale tu a tam se mi někdo ozve, jestli nevím něco o autorovi na blogu uve-

řejněném. A těch řekneme 900 básníků tam je pořád, opět díky Pavlu Kotrlovi, který své stránky trvale udržuje. Každopádně je tu maličká návaznost v podobě *Básně pro tento týden*, vyprovokovaná novými webovými stránkami *Tvaru*.

Jaroslav Achab Haidler

haidler.blog.idnes.cz

Blogerem se časem stane každý psavec. To je ostatně vidět na tom obrovském kvantu psavců a písáčů. Jak přestáváme žít „venku“ a nakukujeme do cizích póz (a občas i duší) na všech těch sítích a blozích, ve kterých jsme uvízli, nelze nezjistit, že je to rychlé, že to má odezvu, a dokonce i chlíveček na reakce. Co jiného si může každý člověk přát? (Protože lidskost se vedle humanity měří i kreativitou.)

Pak už jde jen o to, stane-li se z blogerství časem ryzí „sebe prezentace“, klub spřízněných duší anebo skutečné sdělení. A tak zatím využívám tuhle utilitku spíš novinářsky než autorsky. Ale nevylučuji, že někdy sáhnu i po sdílení povídek anebo „psaní“. Píšu zpravidla, když mne něco namíchne (což by mohlo být vlastně denně), ale zároveň když k tomu mám nějaký dotaz, co mi nedá spát. Tím se ta frekvence naštěstí snižuje. Život byl krásný i bez blogů a psaní jen pro psaní anebo nedej příroda dokonce pro „karmu“ není moje ambice. Ale blog je rychlý, levný a tři čtyři dny dokonce čtenářsky funguje...

Vojtěch Kučera

nehybnost.blogspot.cz

K založení osobního blogu mě přivedla myšlenka *schovat se*. Je škoda, že v jednoduchém textovém editoru neexistují dvě kurzívy, tedy dva řezy písma, navzájem protichůdné. Slovo SCHOVAT by bylo orientováno klasicky doprava, naproti tomu slovo SE protichůdně doleva. Pro prezentaci svých textů jsem v roce 2006 zvolil blog anonymní. Zajímalo mě, zda a do jaké míry se mi podaří koncentrací pouze a jedině na zveřejňovaný text dostat za jeho hranu, za samotná slova, do prostoru kolem nich. Internet je obecně chápán jako nástroj pro komunikaci, zviditelnění. Pro význam a způsob vymezení se v *N*. mi kromě prostoru hodně dalo i uvědomění si linie časové. Rok má „obecně“ 365 dní. Jednou za čtyři roky je potom rok přístupný, který má o den více. Tento den navíc je však vlastně pouze v kalendáři. V kosmu těch šest „zbylých“ hodin každého roku ale někde visí! Ten zmizelý čas prostě *někde je*, aby se pak po čtyřech letech najednou **zhmotnil jinde**. V jednom záznamu jsem si tento stav pojmenoval následovně: „*N. jako místo. 29. únor v nepřestupném roce!*“

Mé původní očekávání se naplnilo částečně. *N*. jsem začal psát s tím, že se pokusím vymezit určitý nehmatatelný prostor, který bude živnou půdou pro mou tehdy připravovanou knihu. Kniha vznikla (a díky hypertextu i její variabilní verze), takže v tomto smyslu mohu mít splněno. Pouze částečný výsledek je dán mimo jiné tím, že jsem od původního směru časem ustoupil a začal na blogu zveřejňovat „jména“. Nej- dříve cizí a časem i své.

Původně jsem publikoval každodenně, po čase se začaly objevovat periody volnější, které byly opět střídány pravidelným jednodenním rytmem. Popisovaný blog je již několik let neaktivní. Důvod jsem zmínil výše – bylo dosaženo záměru, se kterým blog vznikl.

P. S. Po čase od zasetí začne zrno znovu vzházet. Od podzimu tedy zase kdesi visím...

Kateřina Tučková

blog.aktualne.centrum.cz/blogy/katerina-tuckova.php

Blog jsem začala psát na návrh portálu *aktuálně.cz*. Oslovil mě jeho správce a mně

Martin Vlček: Nalezené texty, Stříbro; fotografie

to přišlo jako dobrý nápad – stejně pořád něco píšu, tak proč to občas i nezveřejnit na sledovaném místě? Začala jsem tedy psát v roce 2010 a měla jsem dobré předsevzetí napsat něco dvakrát až třikrát do měsíce. Realita se ale ukázala být jiná: pro blog je opravdu docela dobré být aktuální. A to se ukázalo být mým problémem, protože v záplavě práce a psaní knih mi utekly ty pravé chvíle, kdy se k věcem, které mě byt i zajímaly, vyjádřit včas. Nakonec to dopadlo tak, že jsem psala blog jednou za tři měsíce. Což o to, bylo pro koho – počítaadlo čtenosti vyhazovalo číslovku i skorem deset tisíc čtenářů. Ale ty ohlasy! Docela mě zaskočilo, když jsem si někdy četla pár reakcí hromadících se pod příspěvkem. Pod nic neříkajícími pseudonymy typu *aha* nebo *borec* se generovaly sprosté, urážlivé, někdy i hrubě nepoučené a – pardon za to slovo – stupidní připomínky. Nenechala jsem se jimi znechutit, měla jsem dojem, že je to jen drobný výsek čtenářů, kteří si své problémy řeší tímhle zběhale anonymním způsobem. Ostatně, jsou to zřejmě nějakí chroničtí kverulanti, jejich hlasy se ozývaly i u větších blogů jiných příspěvovatelů. Nakonec je to ale jeden z nejvýraznějších dojmů, který z psaní blogu mám – odhodlám se k němu jen jednou za čas, když mám skutečně něco na srdci. Mám však dojem, že jedině, koho má sdělení vyprovokují k nějaké akci, je ta banda nepracujících bláznů (nepředpokládám, že někdo, kdo pracuje, má tolik času, vyjadřovat se ke každému blogu, který na *aktuálně.cz* naskakuje co pár minut). To mě vede k názoru, že netištěné médium typu blogu je v dnešní mediálně roztříštěné a přehlacené době vlastně poněkud zbytečným kanálem.

Milan Děžinský

†*dezinsky.bloguje.cz* (provoz *bloguje.cz* byl oficiálně ukončen k 30. 6. 2012)
Smířen s tím, že má odpověď na anketní otázku vyzní skepticky, pokusím se odpovědět, proč jsem psal po dobu asi šesti nebo sedmi let blog a proč jsem ho nechal zemřít. Zpočátku jsem byl fascinován jistou a neomezenou možností extenze vlastní mysli. Možností nabídnout čtenáři na míru jeho autora – ovšem psal jsem blog niko-

liv proto, abych obohacoval vesmír o své nezapomenutelné myšlenky a zdůležitil se jakýmsi amatérským PR, spíš šlo o to, nutkavě podotknout, co nemělo zůstat utajeno, zachytit, co bylo pro mne důležité – vytvořit si svou příruční paměť, do které může někdo nahlédnout a tak trochu ji se mnou sdílet. Ale pak se to obrátilo proti mně. Kyberpaměť začala žít vlastním životem a oddělila se od mého já tak necudně, že jsem se mnohdy styděl za to, jaký jsem byl před několika lety (a jak si mne v internetové kartotéce může každý prolustrovat). Časové texty, kdysi tak důležité a podstatné, byly najednou z odstupu nicotné a hlavně zbytečné. Triliardový internetový vesmír žije svým životem a jsou v něm rozprášeny bezobsažné fragmenty mé myšlenkové DNA, útržky znakových řetězců, můj život v odkazech, které na nic neodkazují. Internetové smetí, na něž budu navždy narážet a kterého už se nikdy nezbavím. Vygooglovatelný prach.

Vladimír Kokolia

blog.kokolia.eu

Možnost publikovat mi vždycky připadala jako nejvyšší privilegium. S tímhle vědomím mi ale těžkne pero. Tištěná kniha je agresivní svou důstojností. Píšu proto raději do šuplíku, byť do šuplíku veřejného. Pravděpodobně je za tím hrůza, že mi bude někdo do textu hrabat.

Měl jsem svůj web od roku 1994, ale k pravidelnějšímu publikování mě to neinspirovalo, potřeboval jsem institucionální rámec, který by mi prikazoval: piš! Zkusil jsem *blogger.com*, ten však tehdy neuměl českou diakritiku. Asi o dva roky později jsem narázil na server *bloguje.cz*, kolem nějž dokonce začala vznikat jakási komunita. Nevznikla – a dneska své příspěvky posílám na vlastní server. Příkaz piš! se tím nevytratil, naopak: naplňuje mě pocitem viny, že nepíšu.

Nejčastěji píšu o tom, co je v dané chvíli nejméně aktuální, protože předpokládám, že jde o příští tendenci. S časovým odstupem tento aspekt textu ovšem oslábne nebo zmizí úplně – už nikdo si nebude pamatovat, na co se v té které době nemyslelo.

Na blogu se mi zvětšuje proporce pozvánek a PR sdělení v neprospěch rozumů,

které čím dál častěji směřuju na svůj účet na *Twitteru* (*twitter.com/vladimirkokolia*). Už tam leží asi čtyři sta *twitů*. Omezení *twitu* na 140 znaků je velké dobro.

Ondřej Hložek

literaturadnes.blogspot.cz

Založit si blog mě přiměla především nedostatečná informovanost o literatuře a kultuře na Opavsku, její shrnutí, alespoň přibližné, po roce 1989. A také neochota místního tisku zveřejňovat cokoliv kritického. Blogy a *Facebook* převzaly roli kritickou, občas se ale kritika změnila v bezuzdé obviňování, v tu chvíli raději volím osobní vysvětlení u jednotlivých témat.

Jistý smysl to mělo a má: především jsem chtěl poukázat na to, že literaturu v Opavě dělalo a dělá mnohem víc lidí, než je prezentováno.

Můj poslední příspěvek je z května, publikuju velmi nepravidelně. Chystám se ale na poctivější vedení, poslední měsíce přinesly aktuální témata, takže zase bude náplň. Neraď uměle vyvolávám zdání, že se ve městě děje něco podstatného, když tomu tak není. Tyto snahy se tu objevují z per a nadprodukce oficiálních producentů kultury a dokážou mě řádně zdvihnout ze židle. Především proto, že se v nich až nekriticky opěvuje něco, co je jen průměrem, či spíše horším průměrem. Ale protože v místních médiích už není dostatek odvahy psát kriticky i ke kulturním akcím, stala se místní kultura plně poplatnou utilitarismu.

Ivan Štampach

ivan-stampach.blogger.cz

Snad jsem se rozhodl svobodně, a nic mě nepřimělo. Nebo že by za tím byla touha předvést se? Bez ní by možná člověk zůstal se svým vnitřním světem v sobě. Internet umožňuje mluvit i s lidmi, kteří zrovna nejsou fyzicky dostupní. Líbí se mi možnost konverzovat s někým třeba za oceánem. Náročnější texty vyžadují spíše papír, příležitostné komentáře snesou nestálé prostředí internetu.

Blogem je vlastně rubrika *Názory* v *Deníku Referendum*. Před třemi léty se uvázalo pět autorů na každý pracovní den, že jed-

nou týdně přispějí nějakým textem. Až na několik málo výpadků jsem u téhle řehole zůstal. Nutí mě to sledovat politické, kulturní nebo náboženské události týdně už s perspektivou, že se k nim vyslovím. Většinu článků pak dávám druhý den na osobní blog. Někdy tam umístím něco, co se do *Referenda* nehodí, třeba nástin budoucího tištěného článku.

Neměl jsem velká očekávání. Vyslovím se, vidím, kolikrát to snad někdo četl, či dokonce přečetl. Občas se mnou někdo diskutuje, a to mi stačí.

Ondřej Hanus

sonety.blog.cz

„Sonetář webový“ (jehož název je odvozen od *Vokabuláře webového*, elektronického slovníku historické češtiny) jsem založil v dubnu 2007, protože jsem v té době už cca pět let četl a sbíral různé sonety a nechtěl jsem, aby to byla činnost ryze šuplíková. Začal jsem tu zveřejňovat známé i méně známé znělky české i zahraniční. Žádné velké ambice jsem de facto neměl, a snad i proto se mé očekávání v podstatě vyplnilo: vytvořil jsem jakýsi sonetofilní útulek, místo pro letmé seznámení s tímto královským žánrem. Kromě toho jsem zde začal zveřejňovat různé zajímavé odkazy týkající se sonetologie i jiných literárních sfér. Podle reakcí soudím, že to je víceméně úspěšný projekt.

V posledních měsících jsou nicméně příspěvky čím dál řidší. Zveřejňuji v podstatě jen sonety, které mi nějakým způsobem padnou do oka samy od sebe. Očekávám však, že v rámci psaní disertace o dějinách českého sonetu, která začala letos vznikat, se frekvence příspěvků v blízkých měsících opět zvýší.

Jaroslav Erik Frič

christiana.cz/blogs/jef

Myšlenka na zřízení vlastního blogu mě napadla začátkem roku 2007. Bezprostředním impulzem byl však hovor na zahrádce jedné brněnské hospody s přítelkyní A. Š., která se mě zeptala, zda bych nechtěl sepsat své memoáry. Něco takového by mě nenapadlo, ale přivedlo mě to opět k úvaze o blogu: psaní pátého přes deváté, jak co paměť přivane, současně však v reflexi co nejpřítomnější a nejsoučasnější. Pouhé kulometné klapání do klapek počítače, jediný proud aktualit či vzpomínek, příběhů, historek i momentálních reakcí na to, co právě se mi v životě přitrefilo. Zpočátku jsem se snažil psát blog dennodenně. Několik měsíců. Postupně však i mne, s mou chatrnou a výběrovou pamětí, přepadla nejistota a obava z opakování, jak se mi to stává při běžném společenském povídání, kdy přátelé jen mlčky někdy ukazují na prstech, pokolikáté zrovna jakýsi příběh vyprávím. A stářím ovšem tato soudnost a s ní spojený ostych narůstá, což vede k prostému závěru, že jednoho dne blogový zápis vynecháte. Pak vstoupí do hry třeba nemoc, a vy vynecháte týden, někdy i měsíc.

Od tohoto blogového psaní jsem si od počátku nic nesliboval, proto jsem neměl ani žádná „očekávání“. I když musím přiznat, že odezva od řady lidí mě příjemně překvapila. Dnes píšu, jak Pán Bůh dá, ničím se neomezuju, násilím se nenutím. Obvykle – to souvisí s tou „inspirací“ – mi vyskočí v hlavě nějaké sousloví, věta, verbální výraz pro nějaké pobouření, nebo vzpomínka na cosi v čase zasutého, co mi nějak šťastně na mysl vytanulo třeba při odemykání dveří nebo při stoupání po schodech. Nebo při nákupu na tržišti, při koncertu kapely v klubu, často taky při *facebookovských* diskuzích. V podstatě bez zpětné vazby, jen jakési tvarování úvah, obrazů, výrazů podkládajících mé životní přesvědčení, všednodenní život. Hodně teď pauziruju – ale neřekl jsem toho někdy až příliš?

Připravil M. Š.

vzal jsem si do hor počítač, abych mohl psát básně

Proč jsme se rozhodli psát ve dvou, pomineme-li běžnou lidskou touhu po společnosti? Snad proto, že osobní pohled jednoho člověka na psaní v ruce a na počítači vypovídá jen o něm samém, ale když máme autory dva, stejně staré a ze stejného prostředí, může to vyvolat dojem, že jde o reprezentativní vzorek a že zde předstíráme postoj alespoň části generace, která se s počítači seznámila v dětském věku a postupně si zvykla na jejich neustálou přítomnost. Vytvořili jsme pana Svorku, písíciho pouze na počítači, a pana Pastelku, písíciho toliko v ruce, a nechali je vést dialog, který odhalí náš vztah k počítači a papíru. Souhlasíme s oběma.

Pan Svorka: To, co mě na počítači přitahuje nejvíc, je lehkost psaní. Prsty se jen dotknou kláves a tvoří písmena a slova a skládají je do vět. Je to jako Bachova fuga, ve které se hlasy ženou přes sebe kupředu, tak vnímám úderu na mnoha místech současně. O tolik elegantnější než těžkopádné kreslení písmena za písmenem.

Ale nejde jen o estetickou stránku věci, ta rychlost má praktické důsledky. Dokážu velice hbitě formulovat věty a upravovat je. Pokud se mi nějaká nelíbí, okamžitě ji přepíšu nebo nahradím jinou. Měním text bez námahy, zatímco při psaní v ruce bych musel škrtat a pracně psát vše znovu a znovu škrtat. Ještě snadnější je vkládat do textu nové věty a odstavce – jsou tam okamžitě a jakoby kouzlem, nepotřebuji přepisování a poznámky na okrajích stránek. Psát na počítači je v tomto ohledu pohodlnější.

Pan Pastelka: Je ale možné mít počítač vždy po ruce? Není jednodušší, praktičtější a dokonce i pohodlnější s sebou nosit zápisník, ve kterém mají slova místo? Zápisník není závislý na elektřině, můžeš ho otevřít kdykoliv a kdekoliv a tím pádem i uchovat okamžik, pro který si tě slova básně nebo prózy vybrala. Představ si, že jsi vysoko v horách: právě tě lapil vítr a vypráví ti svůj příběh. Počítač s sebou nemáš, a pokud ano, ztratíš půl příběhu, než se zapne. Vítr nepočká.

Pan Svorka: Může ti ale odvyprávět dlouhý příběh, který pokryje spoustu stránek. Budeš chtít najít a upravit určitou pasáž, prokoušeš se svým nečitelným rukopisem až k ní, pak začneš vpisovat slova mezi řádky,

až se z celého textu stane nesrozumitelná šifra. Kdybys ho psal na počítači, nebudeš muset luštit písmena, hned uvidíš, jak je text vlastně dlouhý a jak je strukturovaný. Textový editor ti dovolí ho prohlédávat, a až se budeš chtít věnovat jiné části, jen pohneš posuvníkem. A teď si představ, že nepíšeš do bloku, kde máš text nebo texty přece jenom pohromadě, ale napíšeš příběh na volné listy, ty časem zmačkáš a potrháš a nakonec jich půlku někam založíš a už si nevzpomeš kam.

Pan Pastelka: Máš pravdu, že psaní na volné listy s sebou nese nebezpečí ztráty nebo založení, ale psaní rukou nemá být psaním na náhodné listy. Je třeba, aby měly básně a povídky místo v zápisníku, kterým můžeš listovat a vracet se k nim. Zápisník vymezuje prostor pro psaní. Není to prostor virtuální, kde slova reprezentují jedničky a nuly, ale prostor skutečný, hmatatelný – mohu se ho dotknout. Konstituce takového prostoru umožňuje osobnější přístup k psaní, neboť jestliže píš na jedno „místo“, zvykám si, vytvářím rituál, vidím výsledky své práce jinak než na počítači, kde text může být snáze pouhou změtí písmen, neboť není omezen prostorem, a tak se ve své volnosti stává odosobněným, generickým.

Pan Svorka: Jsem rád, že ses dotkl vymezení prostoru. Zápisníky přece bývají malého formátu, neznám nikoho, kdo by si psal básně do velkého sešitu. Zdá se mi, že optický vjem textu na papíře určuje jeho rozsah.

Píšeš-li do malého bloku, popíšeš stránku a báseň ukončíš, protože plná stránka

(případně dvojstránka) vypadá ucelená a hotová. Tak budeš psát malé básně s krátkými verši, všechny budou podobně dlouhé, a větším útvarům se vyhneš, protože psát text přes mnoho stránek je nepohodlné. Až začneš psát do jiného zápisníku, rozsah mu zase přizpůsobíš. Ale na počítači je tvá plocha neomezená: můžeš se rozletět a vytvořit libovolně dlouhý text.

Pan Pastelka: Něco na tom bude, ale psaní rukou je přece vhodnější pro kratší texty, zejména básně. To, že ti počítač dá „volnou ruku“ v tom, co píšeš, má i svoji nevýhodu. Texty na počítači budou často rozvolněnější, neboť je jednoduché napsat „cokoliv“, protože to vzápětí může být smazáno nebo přepracováno. Psaní na počítači je vhodné pro „volné asociace“, ale ty nejsou často hotové, neboť je vždy čas na jejich přepracování. Oproti tomu jsou slova na papíře definitivní: nelze je beze stopy smazat, a tak má napsání jednoho slova na papír daleko větší váhu než vytukání slova v textovém editoru. Je tak třeba velké odvahy, která je podpořena promyšlením slov, jež se mají setkat s papírem: papír tě nutí myslet.

Pan Svorka: To ale přece neznamená, že když chceš napsat na počítači román, nemusíš přemýšlet a stačí jen bezhlavě bušit do kláves. Určitě si předem připravíš strukturu děje i charakteru postav. Snad máš pravdu v tom, že jednotlivá slova neznamenají tolik, ale pokud je jich mnoho pohromadě, jsou důležitější větší celky. V tom je obrovská výhoda počítače, která už jistě vyplynula ze všeho, co jsem říkal – pro psaní dlouhých textů je vhodnější než papír: urychlí psaní, snazší orientaci i tím, že je text pohromadě, a ne na jednotlivých listech.

Pan Pastelka: S tím souhlasím, ale rád bych zmínil další věc. Text je zajisté konstituován způsobem, jakým je psán, ale to, že se mění způsob psaní, neimplikuje pouze obsahové a formální změny: znamená to také zánik

Karel Majer, Tomáš Roček

některých literárních útvarů – například dopis. Možnost poslat e-mail (nebo zavolat) umožňuje takřka neustálý kontakt, a to teď hned. Na dopis musíš čekat, ale to nemusí být vždy nevýhoda. Komunikace je celkově pomalejší a máš i víc času na psaní odpovědi, můžeš ji promýšlet a nechat zrát. Dostat dopis je vzrušující, jsi v kontaktu s papírem, který někdo držel v ruce. Ruka už vždycky patří nějaké osobě, tím pádem je dopis osobnější.

Pan Svorka: Je fakt, že poslední a vlastně jediný dopis jsem dostal od tebe.

Teď mě ale zajímá, co se stane s ručně psaným textem, když ho chceš publikovat. Musíš ho přepsat do počítače, pozměníš ho, ale ty úpravy jsou podmíněny všemi aspekty psaní na počítači, o kterých jsme se bavili. Jak taková reflexe ovlivní text? Zbude po psaní v ruce vůbec něco?

Pan Pastelka: To víš že ano. Do počítače je přepsán hotový text. Pokud ho v počítači upravuji, tak je to v pořádku, zbude proces samotného psaní v ruce – a ten je nezaměnitelný, i když je samozřejmě možné (a snad i pravděpodobné), že takto přepsaný text bude podléhat jiným vizuálním pravidlům a oko se při pohledu na monitor může zaměřit na něco jiného, ale to je pouze změna prostředí. Text se v podstatě nemění, jen ho jinak vnímám. Je zajímavé, že v tomto případě jako definitivní působí text, který jsi přepsal a vytiskl. Co když ale chceš přepisovat z počítače na papír. Je to třeba? Stanou se slova tvými slovy? Je tvar tvého G zaměnitelný? Když někomu věnuješ své básně, znamená to, že mu dáš vytištěný papír?

Tento text byl napsán na počítači.

EJHLE SLOVO

E-BIBLIO...

Je mnoho krásných termínů z oboru informační vědy a knihovnictví, které by dnes bylo dobré aktualizovat šikovně předstunutým písmenkem *e*, říkám si při listování Českou terminologickou databází knihovnictví a informační vědy (přístupná je na adrese http://www.nkp.cz/o_knihovnách/Slovník/index.htm). Vážně jsem netušil, že kromě fobie z hadů či pavouků, z uzavřených prostor nebo výšek existuje rovněž *bibliofobie* neboli „patologický odpor vůči knihám (opak bibliofilství)“. Termín slovníkově zpracovaný již v 60. letech minulého století by měl doznat inovace v podobě *e-bibliofobie*. Člověk, jenž je milovníkem knih a kterého jiní v úctě a obdivu označují za *bibliofila*, který však cítí bytostný odpor ke knihám elektronickým, je takovým kandidátem na *e-bibliofoba*. Pobaví i poučí termín *biblioholismus* neboli „vášeň pro knihy a jejich sběratelství. Jedná se o silnější lásku ke knihám než při bibliofilství, ale zároveň o mírnější lásku (vášeň) než při bibliománii.“ Obdobně bude existovat jistě i *e-bibliholismus*. Pojem *bibliokleptománie*, za nímž se skrývá „patologická a neovladatelná touha či nutkání krást knihy, které nejsou získávány ani pro osobní použití, ani pro finanční zisk. Knihy mohou být zničeny, odloženy nebo hromaděny.“ můžeme opět drobnou úpravou přetvořit v dnešní až nezřízenou touhu hromadit v jakémkoliv množství soubory čehokoliv, třeba právě elektronické knihy. Někteří uživatelé prostě jen stahují a stahují – a je jim vcelku jedno co. Obávám se, že drtivá většina takovýchto lidí nejsou ani *e-bibliholici*, ani *e-bibliofilové*, ale jen obyčejní *e-bibliokleptomani*...

Richard Papík

POZNÁMKA

foto archiv O. H.

PSACÍ STROJ,

jehož prehistorický předchůdce byl sestaven už bezmála před 300 lety, je dnes ještě víc passé než psaní rukou. Na rozdíl od něj totiž představuje bezprostřední předstupu virtuálního psaní na počítači, jímž byl v nesmírně krátké době a v celosvětovém měřítku nahrazen. Přesto má psací stroj několik velkých výhod. Za prvé jej

lze využít jako terapeutický prostředek. Této činnosti říkám „typoterapie“. Spočívá v okamžitém fyzickém otiskování vnitřního proudu slov na papír. Jde o určitou formu odstraňování nahromaděné frustrace a agrese. Třískáním kláves o válec se člověk zbavuje vnitřní negace. (Psací stroj pro tuto činnost musí být pochopitelně náležitě zastaralý, tedy ne elektrický, neboť pak jde de facto o dobu počítačové

klávesnice, která jak známo, při typoterapii materiálně neobstojí.) Další výhodou je nevratnost každého úderu do klávesy: psací stroj je ideálním prostředkem automatického a fyzického psaní. Každý strojopis je zcela jedinečným materiálním artefaktem, který lze zničit opět jen materiálně, fyzicky. Psaní na stroji dává každému slovu váhu, čímž se odlišuje od psaní na počítači, které je výhradně virtuální, a na rozdíl od psaní rukou dává na výběr jen omezený repertoár využitelných znaků: nutí nás soustředit se výhradně na jazyk.

Sám psací stroj je navíc svého druhu artefakt, do nějž se kromě dobových norem designu otiskují i samotné dějiny. Kupříkladu německé psací stroje mívaly v jistém historickém období speciální klávesu s runami...

Psaní na stroji má své specifické kouzlo. Je to trochu fetiš, jistě, ale neškodný a svým způsobem krásný.

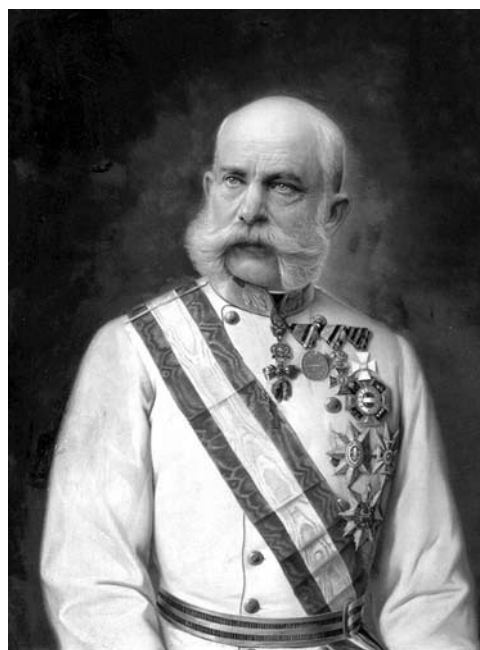
Ondřej Hanus

pornoknírem proti comenia scriptu

ANEB PROTI PÍSMOVÉ PŘEDLOZE, KTERÁ DĚTEM DO RUKOU OPRAVDU NEPATŘÍ

Inspirováni iniciativou *Knírem proti rakovině prostaty* rozhodli jsme se ve *Tvaru* k obdobnému, avšak o něco radikálnějšímu protestu, který jsme nazvali *Pornoknírem proti Comenia Scriptu*.

„Je dobré svůj názor vyjádřit otevřeně,“ myslí si *Tvar*. Na otázku, proč bojuje proti novému

školnímu písmu právě pornoknírem, sděluje toto: „Nevím už, jak jinak varovat média a příslušné orgány, že písmová předloha Comenia Script je něco, co dětem do rukou opravdu nepatří. Navíc vousy byly už ve starém Egyptě, jedné z kolébek civilizace a také písma, uctívány jako symbol vznešenosti a moudrosti.“ Pornoknír jako symbol protestu je navíc praktický i v tom, že pouhým vytvarováním jednoho jediného osobního kníru lze bojovat jak proti rakovině prostaty, tak i proti *Comenia Scriptu* zároveň. A naopak – bojovníci proti *Comenia Scriptu* se automaticky stávají i bojovníky proti rakovině prostaty, tzn. hlásí se k boji natolik ušlechtilému a užitečnému, že proti němu snad nikdo nemůže nic namítnout.

Aktivisty z řad redakce jako první podpořil předseda České grafologické komory, poté se strhla lavina: redakce je doslova zavalena podepsanými fotografiemi jednotlivců a tably celých oknírovaných rodin, učitelských sborů a jiných pracovních kolektivů. (Jako doklad zde otiskujeme vskutku

jen zlomek fotografií, které e-mailem i poštou denně chodí do redakce.)

Podle našich zpráv v tuto chvíli stovky dalších aktivistů po celé zemi nechávají rašit. Množí se i dotazy, jak se mohou k iniciativě připojit ty ženy, kterým vousy nerostou, a cítí se proto diskriminovány. „Milé dámy, od čeho máme kníry nalepovací?“ klade řečnickou otázku *Tvar*. Koneckonců k vyjádření názoru dokáže odjakživa posloužit i obyčejná šminka.

red

Pornoknír – jeden z typů úpravy vousu, dříve nazývaný *podkova*; sestává z plného kníru, který z horního rtu vertikálně pokračuje kolem koutků úst směrem na dolní čelist. Svůj název získal v 70. letech 20. století, kdy se díky legalizaci začala v demokratických zemích masově šířit pornografie a kdy se herci „filmů pro dospělé“ často zdobili právě tímto typem kníru, tehdy ostatně módním i mezi částí běžné mužské populace. O jeho popularizaci a označení se zvláště zasloužil americko-židovský pornoherec a režisér Ron Jeremy (nar. 1953), přezdívaný Ježek.

Modern Encyclopedia (Press University, Kansas City 1999), přeložil lbx

ACHERON

Ivan Acher: Zrcadlová koza, fotografie

XVIII.

Když někdo zradil
kmenový svobody detařů
vysvobožovali jsme se navzájem
z vydobytých občanských met

navečer jsme si půjčili
Pýdynu a Zitkáče na pivko
spali jsme dva dny pod schodama
do Sokolovny v Malým Rohozci
v noci jsme je na plech vrátili
do tábora vysokoškoláků
ale tak se báli rána a nástupu
že jsme je vzali přes splav

ještě do Zrcadlový kozy
a tam se za dva dny přestali bát
a už se pro zápočet nevrátili
dospali jsme ten jejich kurz
pod převisem u hospody
pod Panťákem a byli
vysvobození

to Štokis byl tvrdší oříšek
dostal civilku na faře v Bezdězu
a fakt se mu tam líbilo
podhradí a výhled do kraje a tak
tak jsme ho večer vyvedli
na jedno
během večera pochopil
že ho chcem osvobodovat

od kastelánství
utek záchodem na faru
zamk barok a nebylo kde spát

na ten záchod se mnou furt
chodil nějaký voňavka
kupoval mi starorežnou
a koukal mi do mušle

vůbec nic jsem nepochopil
teplouši byli něco jako přimorožec
znal jsem je jen z televize
největší erotikon u nás na mlejně
byl sáhnout si ovcí na vemen
hodil jsem z půdy před holubník
obrovské žok sena
to byla krása bez závoje
táhnout ho voňavej sněhem
k ovčínu
krystal soli v ruce
pomalu jsem klesal v jesličkách
jak ho užírali a ráno smradlavěj
ovčínou vlakem na gympl
pod mostem se převlíknout
z matčinejch petrolejáků do džín
aby nevěděla

proč mě tři týpci nalejvaj prostějovskou
a hihňaj se jak svišti s Cupákem?
Měsíc s Červeněma hned věděli
nechtěli spát v jejich chaloupce
ale já nepoznal nic říkám si
ty vole mráz jak kráva
a fara s nasraným Štokem nepřijímá
tak jsem se s téma kokonutama zvedl
do jejich království
růžovej brouk před chalupou
postel jako kráva
furt mi to divný nepřišlo

přistál jsem vod stolu
rovnou na letiště
a sladce usínal
v tom vyhrátém království

Třímetrovej Červeň
rozrazil dveře do mrazivý noci
venku od branky s porcelánovejma
nočníkama na pláňkách
pokřikoval metrovej Měsíc
zdrhej ty vole ty Tě udělej
nevěděl jsem kerá bije
a bylo mi to vidět na vočích asi
Pěta je vode mě vyštěkal do kuchyňky
hodil si mě přes rameno
a vynes ven do závěje
chytli jsme uplnou davovku
běželi jsme nahoru na Bezděz
za náma se po bukách křižovaly
jejich baterky a pištěcí hlasy
kluci! pohoda! nic nebude!
docela horor bez ústupovky
měli výdrž až nahoru k hradu...
museli jsme před tou ochotou
vlízt až za násap lanovky
zahrabat se do sněhu
aby nás přestali zvát
až utichli a pohasli
dole pod kopcem

Bezděz znám jak svý boty
do rána jsem ho měl detailně prochozenej
Štok je proti mně lama
konečně začalo svítat
a dole v Prostoru* vycházel srnčí řetízek
na pastvu

Acher / Novotný

* vojenský prostor Ralsko

před rokem zemřel václav havel

JAK SI V NĚMECKU SPLETLI KUNDERU S HAVLEM

Pro čtenáře *Tvaru* jsem jako vzpomínku – 18. prosince je to rok, co zemřel Václav Havel – počestil text vydaný v deníku *Luxemburger Wort*. V Německu se článek *Znáte Havlovy divadelní hry?*, publikovaný v den Havlových 75. narozenin 5. 10. 2011, postaral o humbuk.

Už předtím jsem totiž rozhlasové stanici Deutschlandfunk navrhoval, ať do rubriky, v níž denně věnuje pořad k výročním významných osobností, zařadí pořad k pětasedmdesátinám Václava Havla. Odpověď zněla, že v téhle rubrice zásadně nejsou reflektovány osoby žijící, a žádný Havel tu proto nebude. Na repliku, že tu přece nedávno zazněl příspěvek s živým režisérem Andrzejem Wajdou, odpověděla redaktorka: „Hmmm...“ Tento dialog se odehrál koncem léta 2011.

Jiná, kulturní redakce Deutschlandfunku dostala návrh, aby seznámila posluchače s tím, jak mnichovské nakladatelství *Hanser* „upravilo“ román Milana Kundery *Kniha smíchu a zapomnění*, na což krátce upozorňuji v listu *Luxemburger Wort* (*Milan Kundera altéré en Allemagne*, 21. 9. 2011). K tomu jsem jen tak mimochodem redaktorům zmínil, že v článku k Havlovým narozeninám hovořím také o zmršeném překladu hry *Zahradní slavnost*, zařazeném v tomto stavu i do pompézně prezentované, před několika roky dokončené edice *Česká knihovna* z mnichovského nakladatelství *DVA*. Herci odmítali *Zahradní slavnost* v tak příšerném překladu hrát. Pražská agentura Aura-Pont, zastupující Havlova autorská práva, ač námi byla na případ upozorněna, bránila se o tom Václava Havla informovat.

Kulturní redakce, pletoucí si *Dalmácii* s *decimálkou*, na návrh debaty o *Kunderovi přepsaném v Německu* reaguje oficiálním sdělením na hlavičkovém papíře, že *Havla* nechťejí, ani ho neplánovali a že plánování je uzavřeno na víc než rok dopředu do konce roku 2012. Navíc se prý jedná o „velmi speciální tematiku“. (Kuriózní dopis jsem si schoval na památku.)

Český rozhlas zřejmě traktoval zahraniční ohlasy k Havlovým pětasedmdesátinám také jako „velmi speciální tematiku“ a zprávu o textu v lucemburských novinách o Havlových hrách z pravidelného zpravodajství o kulturních událostech v zahraničí ustříhnul.

K Havlovu úmrtí pak Deutschlandfunk v redakci s pořady údajně naplánovanými na víc než rok dopředu hned vysílá nekrolog, reflektující Havlovu činnost jen do konce jeho prezidentování a zkresleně. Ani slovo o jeho aktivitách nejnovějších. Ani slovo, jak Havel rozhodným protestem zabránil v udělení německé ceny za politické zásluhy *Quadriga* Vladimíru Putinovi, nebo o tom, jak aféru rozpoutanou v roce 2008 proti Milanu Kunderovi, na níž si v zahraničí přihrála polívkčku nejvíce německá média, jednoduše odmítl jako „špatně zinscenovanou“.

A fonetická perlička: V roce 1989 a začátkem 90. let, kdy se v zahraničních médiích vesele a často neupřímně „havlovalo“, jsem jako stálý spolupracovník československé redakce Deutschlandfunku slýchal z německého vysílání denně jméno *Háfl* místo *Havel*. Nikdo neseběhl o pár pater níž ani nezvedl telefon, aby se optal na správnou výslovnost. Takže se „hofošilo fe štýlu félych sokolófen“.

Vzpomínka na Václava Havla *Jak si v Německu spletli Kunderu s Havlem* je i vzpomínkou na mého dobrého kolegu, dnes už nežijícího redaktora Českého rozhlasu 3 – Vltava Slávka Formana, v jehož rubrice jsem po zrušení zahraničního vysílání z Německa

v češtině a slovenštině k 1. 1. 2000 posluchačům slíbil, že je přesto budu dál o dění v zahraničí informovat.

...

DRAMATA ČESKÉHO EXPREZIDENTA STÁLE AKTUÁLNÍ Znáte Havlovy divadelní hry? Václavu Havlovi je dnes 75 let

„Ptám se při každé příležitosti Havlových politických obdivovatelů: »Znáte jeho divadelní hry?« Neboť ačkoliv se Havel právem stal politickým a morálním reprezentantem svého národa, zůstává jeho nadání jako dramatika podstatným rysem jeho osobnosti. Právě divadelní hry dodávají Havlovi jako politikovi rozměry, bez nichž mu nelze porozumět,“ napsal v roce 1989 Milan Kundera, aby celosvětový význam nositele *Mírové ceny německých nakladatelů* a *knihkupců* postavil do správného světla.

Havel, narozený 5. října 1936 v Praze, důležitý představitel protibolševické opozice, nesměl k převzetí *Mírové ceny německých nakladatelů* a *knihkupců* vycestovat. Po pádu železné opony byl tento mezinárodně uznávaný divadelní autor zvolen 29. prosince 1989 československým prezidentem. Od té chvíle se zvyšuje riziko, že jeho umělecké dílo by se mohlo postupně ztrácet ve stínu jeho osobnosti jako politika.

LITERÁRNÍ ŽIVOT

PODĚBRADSKÝ „BERMUDSKÝ“ TROJÚHELNÍK

Poděbradský maratón čteného slova, který si letos odstříhl z pomyslného „metru“ už třináctý ročník, má pokaždé dvě roviny: Tou první jsou autorská čtení pozvaných spisovatelů (ti jsou obvykle v menšině, ale tentokrát výjimečně převažovali), tou druhou jsou čtení interpretovaná, což znamená, že každý příchozí, byť neliterát, může přečíst libovolný text, který si s sebou přinesl, a je jen na něm, jak ho pojme. Základní filozofie téhle – v dobrém slova smyslu šílené – akce pak je, aby celých 24 hodin slovo, ať už místy podpořené hudbou, divadelním skečem nebo performancí, nepřetržitě teklo. Ptáte se proč, či jaký to má smysl? Organizátoři, kteří se rekrutují z uměleckého okruhu kolem poděbradského divadla Na Kovárně, tím chtějí demonstrovat, potažmo oslavit svobodu slova, jíž se nám dostalo po 17. listopadu 1989 – proto konání nonstop čtení situují vždy k tomuto datu (letos 16.–17. 11.) s tím, že se začíná v 18 hodin prvního dne a končí v 18 hodin druhého. A nic nevadí, že posluchačů rok od roku ubývá a že v pozdně nočních či brzce ranních hodinách se čtení mění – s prominutím – v jakousi intelektuální onanii čtoucího. Zasadíme-li ovšem tuto akci do širšího společenského kontextu, pak jen v malém zrcadlí to, co známe ze svého každodenního fungování – že totiž slovo, které nikoho nezajímá, na které nikdo nereaguje či které nemá žádný dopad, je bohužel pouhým, byť jakkoliv svobodným, plkáněčkem.

Nicméně rámec letošního ročníku poděbradské „oslavby svobody slova“ bych si dovolila charakterizovat jako jakýsi *ideologický bermudský trojúhelník*, na jehož pomyslném půdorysu si podaly ruce ultrapravice, katolická církev a ultralevice a v němž nešlo neuvíznout. Nastojte: Jdu od nádraží a cestou mímám plakátovací plochu, na které mi bezmyšlenkovitě spočine zrak. Na jednom plakátu se skví nepřehlédnutelný nápis: SCHÜZE ČLENŮ HITLERJUGEND. A pod tím: ŽIDŮM, PSŮM A ČECHŮM VSTUP

„Slovo může otrást všemi mocenskými aparáty“, může být „silnější než deset divizí“, napsal nositel *Mírové ceny* Havel v děkovné řeči, kterou nesměl ve frankfurtském kostele sv. Pavla přednést. Jako divadelní autor se tím hlásí ke svému řemeslu. „*Neexistuje rozpor mezi dílem scénickým, básnickým, a reflexí filorofickou, politickou,*“ zdůraznil v laudatii francouzský filozof André Glucksmann. Právem. Havlova *Žebrácká opera* (v kvalitním německém překladu Franze Petera Künzela *Die Gauneroper*), napsaná podle *Žebrácké opery* (Beggars' Opera) Johna Gaye, má s muzikálovatě inscenovatelným jevištním šlágrelem Bertolta Brechta málo společného. Odhaluje strukturu policejního státu, která číhá za rodinnými vztahy: „*Kdo neví, že slouží, slouží vždycky nejlíp,*“ zdůrazňuje Loc-Kit, policejní komandant. Vyslyšací mašina jménem Puzuk v Havlově hře *Ztížená možnost soustředění*, která byla poprvé uvedena v roce ruské okupace Československa 1968, ukazuje groteskním způsobem program zavedený okupanty, jehož úkolem je „*vědecky modernizovat lidskou individualitu*“, změnit člověka v robota.

V Praze byly v 60. letech uváděny Havlovy divadelní hry vedle her Ioneska a Becketta. Havel není představitelem „absurdního divadla“, jeho hry nejsou absurdní, nejsou nesmyslné, nýbrž jsou to tragické grotesky, jak zdůraznil Friedrich Dürrenmatt v roce 1990 u příležitosti udělení ceny Gottlieba

Aleš Knapp

Duttweilera Václavu Havlovi. A je tragické a groteskní zároveň, že Havel, který před rokem 1989 strávil několik let ve vězení, je i dnes natolik izolován, že mu v roce 2008 jeho sekretáři neumožnili dostat do ruky pozvánku z Centra Friedricha Dürrenmatta ve švýcarském Neuchâtelu na konferenci ke 40. výročí okupace. Havlovy hry upoutají diváka jazykovým vtipem, humorem, ironií: *Zahradní slavnost* (jejíž špatný překlad německá nakladatelství dosud nekorigovala), *Vyrozměnění*, *Horský hotel*. Ve hře *Largo desolato*, stejně jako v jeho nejnovější hře *Odcházení*, pocítíme Havlovu kousavou politickou sebeironii.

Jeho úplně poslední hra se má jmenovat ironicky *Sanatorium*, neboť po odcházení může podle Havla přijít už pouze sanatorium. Nedávno prokázal Havel opět svou politikou integritu, když protestoval proti udělení německé ceny *Quadriga* Vladimíru Putinovi. „*Literatura je pravdivější než politika. Abychom se informovali, zveme si své nejlepší ekonomy, strategy a sociology; vyvoláváme ta nejhlubší tajemství kremlologie, aniž si uvědomujeme, že odpověď je na dosah ruky v každém knihkupectví,*“ vysvětluje André Glucksmann. Milan Kundera, v roce 2011 kandidát na Mírovou cenu německých nakladatelů a knihkupců, zdůraznil: „*Kdyby na tomto světě ještě existovala divadla, pro která by dramatikův text byl základem veškeré práce, Havlovy hry by byly neustále na repertoáru.*“

Martin Vácha

Martin Pospíšil

ZAKÁZÁN! Co to je? říkám si, vždyť jsem ještě nic nepila... Promnu si oči a podívám se znovu. Ne, nemám vidiny, ten nápis je opravdový. Při podrobnějším zkoumání si všimnu věty, vytištěné drobným písmem a připojené pod plakát: *Pozor!!! Na této ploše nejsou skutečné plakáty! Je zde s nadsázkou zpracovaná historie Poděbrad*. Inu, pěkná nadsázka – a že mě dostala! Od Martina Váchy, hlavního organizátora a tahouna *24 hodin čtení*, se pak dozvídám, že ono vysvětlení drobným písmem tam muselo být dodatečně přidáno po vlně kritiky, kterou zahrnuli občané města i celostátní média místní magistrát. Dalším ideologickým „úhlem“ výše zmíněného trojúhelníku je účast kardinála Miloslava Vlka, jenž prý zrovna dlí v Poděbradech na léčení, a tak ho organizátoři zkusili na svou akci stáhnout a ejhle! ono to vyšlo. Po absolvování besedy (kromě jiného i o chystané knize o jeho životě a myšlenkách) pak nic netuše usedá do publika mezi dvě autorky více než silně erotických publikací – Věru Dumkovou (*Lolity*) a Janu Collins (*Sex v Praze*). Že by novodobá svatá trojice? Kdepak, obě dámy jsou viditelně nesvé a nervózně se ošívají... Trojúhelník pak na druhý den krátce po

poledni uzavírá místní herec Martin Pospíšil, který jako by z oka vypadl L. I. Brežněvovi – to když napochoduje před publikum oděn do těžkého zimního kabátu s odznaky za zásluhy na klopách a s huňatou papachou na hlavě, přičemž v rukou svírá objemný svazek politických projevů zmíněného soudu, z něhož vzápětí čte. Publikum co chvíli skanduje *hurá!* a na závěr Pospíšilova extempore si bez uzardění zazpívá *Internacionálu*. Básník a prozaik Jan Hocek, který zde představil svou rozsáhlou báseň v próze v bluesovém rytmu nazvanou *Help me aneb Sluneční litanie*, to komentuje slovy: „*Jen si to trénujte, budete to už zase brzy potřebovat!*“ Zbývá ještě doplnit, že 13. ročníku poděbradského maratónu čteného slova se zúčastnilo 115 účinkujících ve 22 literárních žánrových blocích, které doplnilo 11 hudebních produkcí, 5 videoprojekcí, 3 divadelní jednoaktovky, 1 „všechnodiskotéka“ a 2 výtvarné výstavy, a že byl věnován dvěma literárním výročím, která jsme si v roce 2012 připomněli: Před 150 lety zemřela Božena Němcová a před 100 lety Jaroslav Vrchlický.

Svatava Antošová

O básních se toho dá říci poměrně dost, dokonce i ve škole. Jsme přesvědčeni, že zejména ve škole by se o básních povinně mluvit mělo, ovšem v žádném případě plytce či v nezázivných frázích. Následující rubrika by se ráda stala cyklem komentářů, inspirativních v tomto směru nejen pro učitele. Poprosili jsme tři spolupracovníky *Tvaru*, kteří poezii nejen píší či recenzují, ale snaží se ji také v rámci své profese zpřístupňovat studentům, aby postupně některé básně čítankového kánonu podle svého nejlepšího pedagogického svědomí interpretovali. Jejich naturel i přístup se samozřejmě liší, i proto budeme publikovat ke každému autorovi nejméně dva komentáře, zvědavi, zda a jak se budou jejich pohledy navzájem doplňovat či dokonce svářet. Po básních Emanuela Frynty, Jana Skácela, Charlese Baudelaira, Bohuslava Reynka a Antonína Sovy se nyní pouštíme do J. H. Krchovského – interpretují kritici a vysokoškolští pedagogové Igor Fic a Jakub Chrobák. (Výběr básní, k nimž se interpreti vyjadřují, pořídl Jaroslav Vala v rámci projektu s názvem *Výzkum recepcce poezie u pubescentních a adolescentních čtenářů*.)

J. H. Krchovský

CO JSEM TO MĚL... FUJ, MOUCHU V PUSE!
půl mouchy leze po ubruse
svou druhou půlku asi hledá...
to je můj přesný obraz, běda!
dívám se na ni v tklivé něze
ještě chce žít! Furt ještě leze

Jakub Chrobák:

Obě básně charakterizují jednak polohu psaní J. H. Krchovského (první verš je vysázený verzálkami, protože i to je pro Krchovského případné: co se může na první pohled zdát jako svého druhu bezradnost, tedy básně, jejichž názvy tvoří incipity, se nakonec stává velmi důležitou složkou dění uvnitř básně a podle toho, jak ostře a okamžitě se napojuje první verš-název ke zbytku básně, daly by se i členit), jednak také básníkovu schopnost převést dění básně do jejího hlavního směru, do rytmického podloží veršů. Tak v básni *CO JSEM TO MĚL... FUJ, MOUCHU V PUSE!* máme před sebou svět privátní, osobní. Postavení člověka je tu viděno očima já. A v takovém případě je skoro nezbytné pomoci si epikou, postavit proti okamžiku hrůzy a vědomí marnosti, zbytečnosti, ba pitomosti vlastního počínání nějakou „story“. Moucha v puse se nabízí hned ze dvou důvodů – jednak svou miniaturností připomíná člověka, jednak svou otravností připomíná básníka. Navíc tu lze ten obraz „spojit“ s vnitřním prožíváním i fyzicky, tělesně (moucha v puse je opravdu cosi nepříjemného, stejně jako nejistota, že toto naše snažení se a pinožení musí mít smysl), a tak nakonec jediné, co zůstává, je souručenství uražených, ponížených, ale svým způsobem hrdých: „*dívám se na ni v tklivé něze / ještě chce žít! Furt ještě leze.*“ Tak jako my: nevědět proč, neznat jistotu smyslu, přesto se na svět nevykašlat úplně, to je možná hnacím principem tohoto psaní. Ale hlavně pořád tu platí – jen jsem nechtěně přikousl k soustu mouchu a ona teď vypadá skoro jako já, tváří v tvář nějakému bohu (ať už je to cokoli přesahujícího)... A k tomu je třeba verše, který je trochu roztěkaný, ale zároveň i dost pravidelný, tady čtyřstopý trochej s předrážkou u prvních čtyř veršů – ta jednoslabičná slova jako by cosi trochu zpomalovala, pak teprve verš nabere strojovou přesnost epického textu. Nakonec zase před trocheji stojí pomalé, velmi pomalé daktyly, snad aby trochu prodlely v té chvíli, než si zas a znova definitivně řekneme, kým vlastně jsme a proč.

Igor Fic:

V prvním výkladovém plánu básně můžeme vycházet z autentického prožitku. Obecně lze říct, že básník a jeho život jsou v poezii představeni prostým vjemem, jednoznačnou zkušeností. Přesto i proto, v souvislosti s dobou, v níž verše vznikaly, můžeme pozorovat uzurpátorské gesto, jímž se autor zmocňuje základních stavebních kamenů dekadentní poezie, aby je přijal za své. To může být považováno za stylizaci, ale o originalitu zde Krchovskému nikdy nešlo. Původnost jeho poezie je soustředěna převážně na moment překvapení a úžasu, jenž se na čtenáře přenáší. Je to věc záměru a uspořádání poetických prvků. Po pravdě řečeno, dekadentní obrazy a intence jeho poezie byly, jako již jednou použité a opotřebované, cíleně zvoleny. Naprosto odpovídají autorovu pseudonymu, podobně

jako se autorův pseudonym postupem času stal ikonou jeho poezie. Máme před sebou geniální kompoziční spojku mezi básníkem a jeho dilem. Krchovský vychází z okamžiku přesně ověřitelné osobní zkušenosti a dospívá k závěrečné katarzi, když se dotýká celku vlastního života. Příklady, básnické obrazy, symboly, realie se opakují a jsou si velmi podobné. Stacionární konstelace. A výsledek? Extrémní významová polyfonie. Kdo umí číst Krchovského poezii, čte i jakýsi instruktážní návod k uchopení poezie jako celku, tedy i k uchopení smyslu života.

Začneme tím konkrétním: půl mouchy leze po ubruse, svou druhou půlku hledá, ale proč to je básníkův přesný obraz a proč říká *běda*? Protože v poezii tohoto autora se nachází rozdvojenost, rozpolcenost, která je tematizována v několika oblastech: život na tomto světě a život v záhrobí, život před zrcadlem a život za ním, život v realitě a život ve snu, to všechno znamená pochybnost o vlastní existenci, která je neúplná a necelá. Tak jako moucha lezoucí po ubruse hledá druhou polovinu svého těla, tak i básník, který se stejně jako každý z nás cítí být jen částečný a nedostatečný, hledá spojení v úplnost a celek.

Tato báseň je neobyčejně působivým, protože jednoznačným a z konkrétního okamžiku odvozeným znázorněním metafory. Symbol, metaforu, si můžeme představit jako rozlomenou pečeť, roztrženou bankovku, zlomenou hůl nebo přeraženou svíci. Pouze tehdy, když obě části spojíme, získáváme celek, univerzální jednotu. Smysl všech těchto obrazů, jejich důležitost, spočívá v tom, že jedna část pečeti, bankovky, svíce, hole je na tomto světě a druhá na opačném břehu. A zde se vracíme k pseudonymu! V celé poezii J. H. Krchovského je přítomna smrt, která pochopitelně čeká i v půli rozdělenou mouchu tak, jako by ji potkala stejně, i kdyby zůstala celá, a jako potká básníka, který je rozpučen a rozpolcen za svého života. On ví, že ke spojení a sjednocení částí od sebe oddělených může a musí dojít, ale stále žije. Stejně jako ta překousnutá moucha. Ani básníkovo nitro, myšlení a citění, ani překousnutou mouchu nelze spojit a scelit, dokud žijí. Toto je krutost života. Život je vyhnáním z jednoty do rozdělení, rozpolcenosti, a tím trpíme všichni.

V této básni nabývá zcela banální příhoda s mouchou instinktivním pohybem rozdělenou vedví, jež se zobrazuje v odpudivém pocitu, čili negativně, metafyzického rázu. Proč by básník volal: *Běda!*, proč usiluje o nalezení svého přesného obrazu, čili své celistvosti a vlastní identity? Protože mu na tomto světě schází právě ta část, která je uložena na světě onom. Na krchově. Z prvotního hnusu celé náhodné, nečekané zkušenosti vyvěrá zoufalství při pohledu na vlastní bídnou existenci a smutek nad sebou samým, nad svým, čili lidským údělem. Když autor říká, dívám se na ni v tklivé něze, smutní sám nad sebou. A pokud uvedený verš označíme za parafrázi či rovnou aluzi notoricky známých veršů Krchovského předchůdců, tak stejně nelze pominout fakt, že básník o smrti ví, ví o smrti mouchy, o smrti své, o smrti všech živých tvorů, ale také ví o touze žít. Není to touha plná naděje, vůle a odhodlání, je s ní spojeno něco daleko tragičtějšího: *Furt ještě leze*. V tomto okamžiku se i my díváme do

zrcadla, vidíme svou vlastní ubohost, zbavenou touhy žít; a zároveň v takovém okamžiku zakoušíme vzdálenou smrt, která je ovšem při pohledu do zrcadla v našich očích latentně přítomná.

J. H. Krchovský

VŠICHNI JSOU ZÁKEŘNÁ HLADOVÁ

KLÍŠŤATA

jsou na svých prdelích vzájemně přísátá
a když se poslední na první zavěsí
pak z jeho prdele vlastní krev saje si

Jakub Chrobák:

Druhá báseň jde jiným směrem. Je založena na obraze klíštěte sajícího krev a na slavném obraze hada Ůrobora, požírajícího svůj vlastní ocas. Jenže je v tom i podstatný kus ironie, sarkasmu a protikladu. Klíšťata tu symbolizují polohu člověka tohoto světa – tvora, který nemá potřebu, chuť, a snad ani geny k tomu, aby cokoli dával, je ochoten a schopen jen přijímat. Jsou to „oni“, jacísi „všichni“. Dominují dvě vlastnosti, jedna mentální, kdysi měnitelná, dnes, zdá se, definitivní (zákeřná), druhá tělesná, nevyhnutelná (hladová) – tedy svět je takto udělán a hotovo. Ovšem tady se nacházíme ve chvíli zvláštního zlomu, ve chvíli, kdy už není z čeho brát – tady se klíšťata přísávají jedno na druhé a vlastně ironizují a rozvracejí obraz plodného konce a začátku, jakousi nadějeplnou připomínku světa, ve kterém ještě platilo, že věci jsou do sebe nějak dobře zasuty v oprávněné a smysluplné, i když ne zcela pochopitelné rovnováze. Tak rozuměl hadovi starověk. Tady jde o naprosté deklasování – jediné, co zbývá, je požírat sebe sama, svou krev. To všechno je podepřeno i jedním paradoxem – pravidelnému čtyřstopému daktylu (Čím jiným chcete vyjadřovat definitivní pohled na svět kolem sebe než tímto pevným, téměř gnómičtým veršem?) podléhá i logika závěrečného obrazu – přece jediný, kdo není na prdeli přísátý, je klíště první, tedy podle logiky obrazu: a když se první na poslední pověsí. Tady je to ale naopak, tady už neplatí ani ten kruh jako symbol, tady se nechut proměnila ve všepožírající zhnusení a s ním přicházející úlevnou komiku a hru. Rytmus je tu prostě podstatnější než tato logická drobnost. Samozřejmě podlost světa (tak dobře viditelná třeba na organismu byrokracie, který má ostatně ke klíšťatům dost blízko) jako náhrada souladu mezi životem a smrtí, to je hlavní směr a zpráva básně.

Igor Fic:

To není ani tak báseň, jako spíše básnická glosa; nebo i epigram, či ještě jinak, aforismus. Krchovský je minimalista. Sevrená veršová forma a krátké básnické útvary vyžadují vnitřní kázeň. Jedna myšlenka, jedno téma, jeden motiv rozehrají etudu daleko širšího rozsahu a hlubšího významu, než by se na první pohled jevilo. Je pouhým zdáním, že by byl básník monotematický. Je však nanejvýš důsledný při vši jemu vlastní míře hravosti, citovosti, vtipu, brutalitě a vzteku, cynismu a vulgaritě. Vždy dospívá k podstatným a důležitým, vlastně existenciálním vyjádřením, jež předestírá s „nezávaznou“ lehkostí, aby ji závazně pečtil pointou. V tomto případě se věnuje zlu. Otázka zla, teodicea, tvoří substrát valné části autorova básnického díla.

Text vyjadřuje toto: zlo likviduje nositele zla; zlo pracuje v cyklickém pohybu, je perpetuální, do sebe zavinuté, ze sebe působící; nic netvoří, nic nerozvíjí, parazituje. Je dobré to vědět a říct, abychom si uvědomili, co je dobro. Odvěké téma tradičně zpracované – přirovnání, alegorie, skoro bajka, mít širší epický záběr. A týká se všech. Krchovského básnění není mizantropním afektem, když říká, že *VŠICHNI JSOU ZÁKEŘNÁ HLADOVÁ KLÍŠŤATA*. Myslí to vážně, jak je vážné a jisté, že v každém pracuje jedno a to samé zlo.

AŽ ÚDOLÍ NEKLIDU ZALIJE MOŘE KLIDU... ANEB ŠANCE PRO VIEWEGHA I OBERMANNOVOU

Když v roce 2009 vyšla v rámci projektu Sever-Západ-Východ literární a umělecká antologie *Teplic* nazvaná *Údolí neklidu* (psalo se o ní ve *Tvaru* č. 15/2010 na str. 16), nikdo zřejmě netušil, že téma podkrušnohorské pánve (neboť to je ono neklidné údolí, v němž mlhy nad oprámy generují génie) bude o tři roky později znovu rozeznívat membránu severočeského patriotismu, ovšem v konotacích literatury i umění na hony vzdálených. Ale vlastně – jak se to vezme.

Projekt vpravdě patafyzický, který si klade za cíl splnit dávný sen českých suchozemců, aby se hned za humny mohli cáchat ve slané vodě, už jako by předjímal úžasný sci-fi příběh, volající po literárním či filmovém zpracování – a co teprve jeho realizaci! Zatím ovšem rozčeřil jen poklidnou hladinu mainstreamových médií v Čechách i na Slovensku – viz např. článek na portále noviny.sk z 25. 9. 2012 s titulem *More* budeme mať za rohom. Čechom napadol bláznivý nápad.

Oč tedy konkrétně jde? Skupina lidí na severu Čech přišla s myšlenkou, že rekultivace zbytkových jam vytěžených hnědouhelných dolů by se měla ubírat poněkud jiným směrem, a předložila veřejnosti svou představu. Ve zkratce – umělé vysazování lesoparků kolem umělých sladkovodních jezírek by mělo ustoupit umělému vytvoření vnitrozemského moře, přičemž ta nejvelkorysejší varianta by znamenala zatopení území od Kadaně až po Teplice o ploše 60 000 ha a s délkou pobřeží minimálně 120 km. A kde naši „einsteinové“ vezmou tolik vody? Žádný problém – přivedou ji obřím potrubím z Baltského moře. Takže jste jistě pochopili onu slovenskou závist, neboť kam se hrabe Gabčíkovo-Nagymaros, které si o slané mořské vodě může nechat jenom zdát! Vytvoření severočeského Moře klidu, jehož název odkazuje na stejnojmenné moře na Měsíci (má přece vzniknout ve vytěžené „měsíční krajině“), se nyní nachází ve fázi založení občanského sdružení a sbírání podpisů pod petici mezi občany. Poté má následovat už konkrétní jednání s krajským a báňským úřadem, a samozřejmě s těžaři.

Podle předsedy sdružení Moře klidu, o. s., Radima Neuvirta z teplického radikálního baletu Vyžvejklá bambule – už jsme konečně doma, že ano? – by to pro region znamenalo nejen spoustu pracovních míst v cestovním ruchu, ale také vznik obrovské megapolis, která by se utvořila spojením Teplic a Ústí nad Labem a do níž by se přestěhovali lidé ze zaplaveného Chomutova, Mostu, Bíliny, Duchcova a dalších „pánevních“ měst, která pochopitelně zaniknou. Půjde-li vše hladce a najdou-li se potřebné finanční prostředky, mohli by se občané tohoto nově vzniklého „sjednoceného“ města (nazvěme ho předběžně *Uteplíce*) nejpозději do roku 2030 každé léto opalovat na mořských plážích.

A jak se promění umělecká či literární tvář tohoto kraje, kterou vždy více či méně určovala existence dolů, potažmo hornické tragédie, stávky, bída a nezaměstnanost? Inu, velmi. Zatímco v minulých dobách zde tvořili anarchisté a různí jiní rebelové či autoři se silným sociálním citěním, na něž pak navázali punkeři a androši, přítomnost moře, byť umělého, přitáhne bezesporu autory jiného kalibru.

Umím si představit třeba takovou Irenu Obermannovou, jak při long drinku pozoruje z jachty svého přítele krásná mladá těla hrající beach volejbal a píše při tom román *Deník šílené volejbalistky, nebo Michala Viewegha, neztrácejícího kontinuitu se sebou samým a písíciho Bájecná léta s pobřežní hlídkou. Společníka by jim mohl dělat Jaroslav Císař, propagující jejich knihy ve svém časopise Le petit biblio, který budou kérkami olivřejovaní, ale jinak úplně nazí čišníci servírovat v restauracích na pláži ke každé kávě. No řekněte sami – nebude to nádherná?*

Svatava Antořová

Bylo by to směšné, nebýt to tak ubohé. V některých krajích se zvedla vlna odporu proti komunistům v krajských vládách (či jak tyto trafiky nazvat). Jedna komunistická učitelka dokonce chce

v jižních Čechách rušit soukromé a církevní školy a stavět učňáky, aby dělnická třída docela nevymizela. Nevím, s jakou písničkou přijdou komanči v tzv. Ústeckém kraji. Možná prolomí limity těžby, zbourají dálnici a postaví novou, patrně znovu naženou do kláštera v Oseku jeptišky ze všech kongregací jako do sběrného tábora. A začnou řádit rudé gardy. V Mostě vedl prý Gustav Janouch, mladičský Kafkův přítel, gang zvaný Rudá pěst. Kdo ví, jaké mají krajské vlády – krom rozkrádání peněz z evropských fondů – pravomoci. Kdekdo je z této situace obviňován – vláda, já (že jsem se na krajské volby vysral) a – jak by jasnozřivě odhalil G. W. Bush – voliči, kteří komunisty volili. Tak tu máme na jedné straně neoliberalismus, který co systém už už dosahuje tak absolutního a nepopíratelného vítězství jako kdysi nominalisté nad realisty (dnes jsme všichni nominalisty), a na straně druhé nám v regionech vládnou rudi. Literatura stojí na křižovatce. Neboť metropolitní básník může být i nadále angažovaný, ale takový jihočeský student, kterému zrušili soukromý bankovní institut, aby začal psát *yuppies poesii*. Vím, že míchám pivoňky a tulipány: v angažované tvorbě nejde o to *kupředu levá*, ale jde o *hru*. Ale proč si trochu nezašpásovat.

Je neuvěřitelné, kolik si v eroticky vypjatých situacích zapamatuje jedinec důležitých informací. Měli jsme takovou intimní předebru s Lucií a tu já – mezi polibky – zčistajasna vypálil: „Víš, kdy umřel Meresjev? ... V roce 2002 několik dní před svými 80. narozeninami a navíc se jmenoval Marasjev.“ Jistě, při nejbližší příležitosti mi to vytkla, ale pamatovala si. Tak jsem ji už navnadil na básně tanka, nastínil jev zvaný singulárta a problesklo mezi námi několik slov o Robertu Serviceovi, básníku zlaté horečky na Yukonu. Doporučuji vyzkoušet u svých partnerů. Případně vašeho partnera osobně zaučím.

Ve snu jsem byl svědkem hovoru: „*Ted' zavři oči a představ si, jak bude vypadat konec světa. Už to máš?... Tak tu představu klidně zapomeň. Konec je tu.*“ Leknutím jsem se probudil a na ČT24 se sudy piva Holba – piva z hor – vozily lanovkou do Pece. Seděly vedle sebe vždy po čtyřech. Přemítal jsem, zda to není znamení. Máme tu čtyři jezdce z *Apokalypsy*. Ale také fakt, že hobit Bilbo a jeho společníci unikli na *sudech* ze zajetí, respektive z Temného hvozdu. A v každém znamenitém nonplus-ultrakatastrofickém filmu se vždy utíká do *hor* (pokud nevypukne globální ozimování). Jelikož 1 *holba* = 0,8333 litru, mohu předikovat, že konec světa nastane 8. března (20)33. Ve Velké Británii však nastane někdy kolem 5. (1 *holba* = 0,5 pinty). Není to však stoprocentní, neboť možná existuje indiánské či jiné proroctví, které toto vidění (které se mnou sdíleli statisíce dalších televizních diváků) vyloží ještě pregnantněji. Zejména pokud jde o *lanovku*.

Četl jsem mnoho bystrých i vtipných postřehů o novém diskriminačním zákonu EU – každá kótovaná firma s určitým počtem zaměstnanců musí mít 40 % žen v top managementu. Ano, patrně všechny ženy netouží po tom, stát se nemilosrdnými kapitánkami průmyslu a obchodu, ano, existují obory, o které ženy nejvíce takový zájem (ale vzpomenejte si, jak se Švorcová v 50. letech hezky proháněla na traktoru), ano, jde o to, odvést pozornost od skutečných problémů, a ano, skrytým a skutečným smyslem tohoto nařízení je založit ovzduší nedůvěry, antipatie

mezi muži a ženami, převést veškeré možné vazby na lýtý boj gladiátorů. Mě však trápí *nedokonalost* tohoto nařízení. Zaprvé je *žena v množném čísle*, máme tu také hermafrodity, elfí děti (jako ona jihoafrická atlet) – a v businessu není prostor na švejkování. Kromě toho v dalším tahu dojde jistě na menšiny a hnedle se nám ten procentuální koláč pěkně rozmixuje. Řekněme, že v čele musí být 10 % muslimů, z toho 40 % žen muslimského vyznání, 1 % lesbických Inuitů, z toho 0,01 % gravidních. Velké nadnárodní korporace si už nyjčko stěžují, jak naplní kvótu. A co teprve malé země, Země české? Kde v budoucnu vezmeme 5 % drogově závislých nezletilých Afroevropanů do vedení ČEZu? To abychom je k nám nastěhovali. Dnes je trendy dosazovat do vedení kulturních institucí ekonomicky zdatné týpky, kteří to umějí pěkně *zmanagovat*. A nebylo by tedy v zájmu *spravedlnosti*, aby v čelech (jak se říká HQ) ziskových, hospodářsky krucálních organisací stáli poměrně zastoupení umělci? Zvedněme tu rukavici, když nám ji EU hází! *Do každého HQ básníka, spisovatele a houslistu!* Teď si možná Jiří Hájíček nařká, že na toho top manažera v Deutsche Bank nemá. Ale není nutné se bát. Řeknu vám, jak to skončí. Korporace si do vedení dosadí pár všehoschopných strig v kostýmkách a do 40 % to doplní maminy z domácností a pár striptérek, které za nemalou úplatu budou vykládat, jak berou stejně jako ti chlapáci a ještě o všem rozhodují.

A teď z jiného soudku. V noci se mi zdálo, jak na jezeře spolu na prámu zápasí několik lidí. Z lesa na úbočí hor se ozvalo: „*Budeš jenom hlas!*“ Ta, která to vyřkla, se rozložila do ledových krychlí, které se vzápětí rozpadly v ledovou tříšť. Zůstal po ní jenom hlas. Sen pokračoval pronásledováním v Londýně, vraždami ve škole v přírodě a útekem do zakleté zahrady v domové důchodců. Nakonec se ledová žena objevila v posledních větrících lidstva spolu se všemi ostatními, po nichž zůstal jen hlas. Probudil jsem se s ledovým potem a na ČT2 běžela upoutávka na ČT2 s mladou ženou sedící za psacím stolem u okna a textem: *Petra Soukupová, spisovatelka a scenáristka*. Není toto znamení?

Když s Lucií chodíme na rajsy do hospody nebo na jiný kulturní podnik, občas v nastalém šrumci padne hláška nebo bombasupršpice nápad, a tak vykřiknu: „*To fixuj!*“ A Lucie to fixuje na různé papírky. Na jednom takovém stálo: *Nizkoprahové centrum Potkánek*. Povídám: „*To je geniální! Jak jsme k tomu přišli? To já?*“ - „*To Svatka*. Četla Skoby. *A tys zařval: Výborný! Fixuj! Tak sem fixovala.*“ To mě řádně namíchlo. S Potkánekem by se dal vystavět celej román o zásadních společenských tématech i s historickým exkursem. A když mám amok, tak se na nějakou pravdu a vinu neohlížím. Přesto jsem svou ženu nijak nekujonýroval. Lux von Dux je všemocný, slitovný.

Kamarád, který učí na *pedagogické* fakultě, vyprávěl, že přijímají studenty stále blbější a nevzdělanější. Věc se má dokonce tak, že zde, ve *Tvaru*, mohu dokonce citovat jeho výraz *hovada* a být si jist, že k jejich čivám se tato informace nikdy nedostane. Při zkoušce ze světové literatury musel ve finále přistoupit k otázce: „*A četl jste někdy vůbec něco? ... Výborně, tak si budeme povídat o Harry Potterovi.*“ Student však pohořel na popisu profesora Snapea, který na stránkách knihy má docela jiný *look* než ve filmu. Byl to ovšem blbec, neboť u kultovních děl si monomaniakové zakládají stránky, kde do nejmenších detailů propírají odlišnosti mezi knihou a filmem. Pokud máte známého, který studuje pajdák, protože mu nevyšla přihláška na stavební učiliště, upozorněte ho na fakt, že doktor Watson není Čiňanka a Holmes nežije v New Yorku. Zachráníte budoucího učitele.

Obědváli jsme ve společnosti přítele Závodného. Lucie dojedla první, Závodňák druhý a já

zbyl poslední u stolu. „*To je vidět,*“ poznamenal Závodný, „*kdo měl kolik sourozenců, Lucie dvě sestry, já bráchu, a pan jedináček se halt vo žvanec rvát nemusel.*“ Nechtěl jsem vytažovat svá čchanová předsevzetí střídmosti a uměřenosti, která se stala opěrnými sloupy chrámu mého bytí, abych je neuvedl do rozpaků. Místo toho jsem vyrukoval s pravdivým příběhem o tom, jak jsem rodičům řekl, že na fleku zamorduju každého bratříčka nebo sestřičku nemluvě o morgoších z děcáku, kteří by chtěli zmenšit můj *Lebensraum*. Jak mě potěšilo, když mi několik dnů nato mámoš vyprávěla, kterak Albertovi naznačila, že by i ve svém věku mohla mít další dítě (Albert by byl sice jeho strýc nebo synovec nebo brother-in-law, ale to sem netahajme). Pravda je taková, že okamžitě zahlásil, že toho haranta podřízne. „*Ale neboj,*“ ubezpečila mámoš jako správná pedagožka vnuka, „*bude nám sloužit jako otrok.*“ To ho upokojilo a po zbytek cesty vymýšlel tresty, jaké mu naparí za neplnění povinností. Vida, jak je pravdivé ono rčení o jablkách kolem stromu. Až na zásady střídmosti a uměřenosti jsme si podobní.

Následující příběh je velice sofistikovaným podobenstvím o dobru a zlu, o odplatě a o tom, že vláda věcí se do rukou lidu vrátí, ale ve značně ořezané podobě. Pokud to nepoberete na první čtení, přečtete si knihu *Jiří Šmatlán* od Terézie Novákové a pak se pokorně vraťte.

Při jednom vystoupení *Vyžveklé Bambule* v Žatci vtrhla na pódium místní řepa a začala likvidovat rekvisity. Ty jsme samozřejmě v té chvíli s vervou demolovali rovněž, ale jak se kdesi píše, *co králům bozi prominou a strpí, to hnusí se jim v chátře ubohé*. I chtěli jsme maníka slušně zkopnout do patřičných mezí (jak by to vypadalo, kdyby při avantgardně odvázaném nedávném představení *Spílání publiku*, začalo publikum spílat?!). Mizera jeden se však nedal a skončilo to hlubokou tržnou ranou u hraběte von Neuvirta a pozoruhodným vymrštěním peněženky agresivního individua z jeho kapsy, jež po krátkém letu skončila v rukách jednoho z našich. Ten vytáhl cirkla dva litry a šrajtofli odhodil kamsi za sebe (ještě ten večer mu kdosi vybral 15 tisíc, páč ten pípan měl pin na kreditní kartě).

K ČEMU JSOU VÁM VŮBEC KNIHY?

Veronika Součková, internetová dramaturgyně ČT

Knihy jsou cesta k různým příběhům, myšlenkám a pohledům na svět. S knížkou se podívám do jiných časů, míst nebo k lidem, které bych jinak nepotkala. Podle kvality knížky a podle své povahy či momentálního rozpoložení se z takové návštěvy vrátím osvěžená, zamyšlená, pobavená – anebo šťastná, že jsem zase zpátky. Skvělý je pocit „začtenosti“ – chvíle fyzického těšení se na rozečtenou knížku, kdy zapomenu na čas i svět kolem.

Kolik jste ochotna za knihu vysolit?

Spíš než návštěvníkem knihkupectví jsem milovnicí antikvariátů a knihoven. Občas mě ale vůně nových knížek zláká, a když něco opravdu chci, přemýšlím spíš než o ceně o tom, kam knížku v bytě přeplněném knihami dám... V každém případě je kupování knížek jednou z mála nakupovacích činností, která mi neleze na nervy.

Připravil a fotografoval Dalibor Demel

Šťastný nálezce přistoupil k baru a objednal rumy, fernetu a vodky. „A kolik?“ zeptal se barman. „Co já vim, dvacet, třicet?!“

Navzdory tomu, že mám řadu přátel mezi křesťanskými básníky – a o některých jsem dlouhé roky ani nevěděl, že jsou křesťany, s křesťanskými mysliteli mám kříž. Přišlo mi e-mailem pozvání ke kolektivní výměně veršů z *Bible*, které jsem však ke své újmě příliš nepochopil, neboť jsem byl v ten okamžik naditý jak farář. Za pár dní jsem se podíval, jak konstruktivní výměna probíhá, a našel jsem velmi bizarní polemiku mezi Zdeňkem Kramlem mladším (*Je čas pokání! Blíží se poslední dny. Věřte v konec světa 21. 12. 2012? To už pronikla tahle hovadina i mezi křesťany?*). Bylo to celé poněkud zmatené, páč jako nezkušený v diskusních fórech jsem nepoznal, kdo na co a v jakém pořadí reaguje, ale opravdu inspirativní, a proto jsem všem odepsal: *Jak se praví v jedné knize: „Nejsem na ničí straně, neboť nikdo není na mé straně.“ – To řekl pastýř stromů Stromovou v zajisté požehnané knize zvané Pán prstenů. Leč v této diskusi by ničeho takového říci nemohl, neboť naprosto není jasné, kdo je na čí straně, a je-li vůbec na straně anebo uprostřed. Nechci zde rozpoutávat nějaké peklo, ale musím říct toto: V jednom spisku o konci světa a hrozbě singularity je vepsán citát „Je to zajímavé, proto je to důležité.“ Hercules Poirot. Zdenek Kraml mladší (a zde se ukázalo, že zadání jsem opravdu zcela nepochopil) odpověděl: Pane Linharte, nedokážu posoudit, kudy se ubírá Vaše duše. Pan bratr kazatel mi radil, abych s Vámi už neztrácel čas. (...) Vy jste scestný, to o Vás mluví svatý Jan z ostrova Patmos: „A byla mu dána tlama, která zpupně a rouhavě mluvila, a byla jí dána moc tak činiti po dvaadvaceti měsících.“ (Zjevení 13,5). Na to jsem chtěl odpovědět: Neměl byste poslouchat, co radí bratr kazatel, nýbrž hlas svého srdce. Proto mě prosím na příštím shromáždění ku větší slávě Pána raději nevyvolávejte jménem, ale vzteke po mně pravým okem. A pro jistotu se ihned podívejte na Izajáše 34,14. E-mail jsem bohužel odeslal Petru Hrbáčovi (kterého mírně řečeno namíchly mé zmínky o šintó*

a zúčtování s křesťany za vlády šóguna Iejasu Tokugawy v závěru dopisu). A pokud teď očekáváte pointu, dostane se vám jich hned několik. V *Izajáši* 34,14 se totiž píše: *Běsové budou pokřikovat*. No, není to báječné? A kdo napsal tuto báječnou knihu? To přenechám vašim nejdřívejším dohadům.

Jeden dodekafonický hudebník z Prahy odjel do Ruska a po pár letech se vrátil s ruskou manželkou Adou. Tak jako se české dívky dokáží před *inostranci* blýsknout citáty z Kafky, dokázala Ada citovat celé pasáže z Daniila Charmse. Řeklo by se, že byla na stejné lodi – byť plující pod jinou vlajkou. Jaký však utrpěla kulturní *shock*, když si poprvé poseděla v klasické putyce. Za prvé spatřila chlapa, který si objednal kafe – nealko a nic víc. Za druhé viděla partu maníků, kteří už měli na útech pěknou zahradu, a přece se dál družili a veselili. Za třetí – a to byl tzv. *shock* na druhou – muzikant zavolal kámoše, ale ten neměl prachy, tak zavolali dalšího kámoše, a teprve kámoš toho kámoše to za celou kumpanii zacvakal. „*Začínala sem si myslet, že Češi sou dost divná nežit, ale teď vidím, že přece jen je mezi náma něco společnýho*“, komentovala poslední *slučaj*.

Četl jsem zprávu o přestřelce v Mexiku, v níž stálo: *Policie zhasla 17 životů*. Zdá se, že v posledních letech populární termín *jeho stav se neslučuje se životem* našel důstojného, poetického nástupce. V budoucnu (volím tato nablblé subjektivum, neboť žádnou budoucnost nemáme), se lze nadít hyperkorektních antipejorativ jako *úplné zapuzení koncepce C. V. nebo plaví se po Styxu*. A zůstaňme chvilku v našem *Jazykově koutku*. Narazil jsem na scripta olomoucké university pro journalisty, kde student Jan Rychetský vmetl do ksichtu zastáncům z-psaní myslím definitivní argument. Filozofie totiž, píše Rychetský, není láska k moudrosti, ale k *temnotě*, neboť to akurátně řečeno znamená řecké slovo *zofos*. Nepochybně i taková slova jako *zitu* (univerzita), *zident* (prezident), *zance* (renezance) budou znamenat cosi ve smyslu *kokotín, nabíječ, spářka*... A do třetice v našem koutku

Jazykova Krásna navrhuji nahradit sprostý a málo předposraný (nekorektní) terminus *opilství* malebným slůvkem *eprieta*. A v ame- rickém duchu bych do toho šel navostro a vymýtil všechny výskyty opilství v uměleckých textech (jako když u Marka Twaina nahradili *negra otrokem*): ... *eprieta je někdy víc než dobrodružství*.

Založil jsem před časem kapelu s jedním dodekafonickým muzikantem. On samozřejmě ví, že neumím zpívat, ale věří, že když se naučím texty a nebudu se na vystoupení připravovat v intencích *Vyžvejklé Bambule* (totiž nijak), budeme *lovely*. Jelikož si jako zakládající člen skupiny *Už jsme doma* potrpí na slovní hříčky, navrhl název našeho tělesa slovy: „*Bude to el v tvrdý, ale německy*.“ Ptal jsem se kdekoho, jak si to mám vyložit. Bral jsem radu i u sudetoněmeckých rodičů své přítelkyně a manželky (SDNAP-PAM). Nic. Teprve face to face mi řekl, že to je „*L in hard*“. Těžký jak vyčesávat si bubliny šampaňského z vlasů. Tak jsme se producovali pod jiným jménem a skončilo to takhle: „*Dodržet jedno- duchou domluvu jako dávat pozor na znamení zvládat s přehledem i děti z Arkadie*“, povídal. Pak si u hlaváku v Praze rozbil hlavu a já mu omylem odvezl do Teplic všechny jeho rezervní brejle. Vyprávěl jsem celou příhodu příteli Šurovi z Bohnic a ten řekl, že *to se takovej m týpkům stává*. Ano, přátelé, tak se rodí legendy i malé osobní tragédie, jež nezřídka končí útekem do L. A. Mimocho- dem pro čtenáře serveru *Písmák*, kde vyšla recenze o celé akci pořádané Alicí Prajzento- vou a *H_aluzí*, které jsme se účastnili, emen- duji, že se nejmenujeme *Roll over Teplíce* (to je název desky postpunkových kapel z roku 91), anobřz Linhart-Trmal-Komplex (nejde o odkaz na film o RAF, ale o náš výše uvedený komplex).

Už dva roky se potýkám s nakladateli. Chtějí nám (nekopu jen za sebe, ale za celý gang) něco vydat, dokonce TO společně dove- deme až do číky puky fáze těsně před tiskem, dokonce dáme do kupy obálku i ilustrace. Pak to však vždycky přijde. Mrtvý brouk Pytlík.

A to nemluvím o tom, že nám často vyplatí i zálohu. I když jako ing. (ekonomie) vím, že investované náklady jsou v *long timeu dead costs*. Ale co s tím? Založit si vlastní naklada- telství a pak si jít picnout svou buzu. Někdo to odskákat musí. Napadl mě krásný název, mužný, slibný, seriosní a trochu i genderový, páč baby podle sexuoložky Hany Pífkové vzrušuje *mužská dominance: ROBUR NAKLA- DATEL*. Ale jsem trochu zajko bojko a možná pro větší sukses přidám *Robur nakladatel's*. Wir werden sehen, aber es kommt der Tag, kdy bude možné vydávat 4D bibeloty. Pro *Robura* není nic nemožné, to říkal už Jules Verne.

Recenze Jakuba Grombíře (*Tvar* č. 17/2012) na knihu – možno bez ošívání říci počátek projektu nakladatelství *dybbuk – Hlavou zeď 2011* nadchla mě natolik, že jsem neli- toval peněz a požádal „zlého ducha“ Šavrdy (*dybbuk je zlý duch*, to se tak říká, není v tom nic proti ničemu), zda by mi knihu nezaslal. Nejvíce jsem se jako japanologický učedník Petra Hrbáce těšil na Antonína Límana. Nic- méně celá kniha je – slovy mého kamaráda ze šachty – suprová čusárna. Chci však vyjádřit překvapení nad výrokem Jakuba Grombíře o sklonu k elitářství u Milana Nakonečného. *Zhrzení intelektuálové si pořád hrají se sirkami*, píše Grombíř vytýkaje Nakonečnému sym- patie k Juliu Evolovi a prvorepublikovému fašismu. Evola, kterého si zjevně Nako- nečný váží, nechoval k Mussoliniho fašismu pražádné sympatie, zato se jím inspiroval právě Radola Gajda a jeho protihitlerovští fašisté.

Když Váchal ukázal Josefu Florianovi své *Putování malého elfa*, reagoval habešský lev slovy: *Tak velký chlapec a ještě si hraje?*

Nasadil jsem si teď na hlavu olbřímí klo- bouk a myslím na slova od é, elfové, Evola – jsou to snad nějaká strašidla, od kterých bychom měli děti v rámci způsobné výchovy odradit a do lajny je dorovnat?

Čas *positivní konstruktivní kritiky* typické pro postnormalisační intelektuály minul. Co třeba si konečně začít zase hrát se sirkami?

Patrik Linhart

SLINTBLOK

ZÁMĚR SE LESKL JAKO SEN

Kyjevskopečerská lávra je pravoslavný klášterní komplex v ukrajinském hlavním městě. Založena byla roku 1051 poustev- níky Feodosijem a Antonijem. Ve středo- věku byla významným kulturním centrem a i dnes je sídlem metropolity Volodymyra, duchovního vůdce ukrajinské pravoslavné církve. V zahradě lávry se nacházejí veřejné záchodky, jež neuvěřitelně silně páchnou. Lid ducha totiž svou i naši tělesnost přezírá. Nosem však nelze zašilhat. A nosní dírky nedisponují očními víčky, jakož i mísa turec- kého typu nebývá opatřena dekleem.

Michal Šanda ve svém poutavém článku **Pane bože, dej mi znamení** (A2 č. 7/2012) vyličil nelehké živobyті pražské toaletářky. Z čeho všeho ale teprv mají mít vrásky hajzl báby v zemích, kde je zvykem papír po použití nespachovat s výkaly do mísy, nýbrž odhodit jej vedle do odpadkového koše. Tak vypadá WC v místech, jako je turecká Anta- lya, kde se s velkou slávou staví nové pane- láky (nebo armované cihláky, říkejme jim „dozděňáky“) s krby na balkónech. Česká hédonikova úvaha si řekne, Ó jaký luxus, ale to ji ještě nestihlo napadnout, co se v těch krbech bude pálit. A bude to skutečně ten onen papír, i s podpisem autora, deset pater nad sebou idylka u krbu.

Ten zvyk házet papír jinam mimo mísu, kde hned nezmizí z očí světa, ale zůstává nějak uskladen po nějakou dobu, ten se totiž rozvinul sice jako z nouze ctnost tam, kde odpadní trubky a další části toho výpus- ného systému nemají dostatečnou světlost. Ale rozvinul se v zemích, kde kombinace

výživy a typu pohybu vedla přirozeně k tomu, že stolice měla takovou konzistenci, kterou nebylo potřeba téměř vůbec papírem sma- závat z člověkovy „druhé tváře“. Proč tomu tak je, že lejno hebké jak hedvábí vyběhne ven, aniž by znečistilo okolí řiti? Ideální je kombinace tří věcí – vhodné stravy, dostatku pohybu a záchodu tureckého typu. Proč tomu Šandovu Bulharovi „krupičkovatě záchod zastříká hovno tlačený prdem“? Pro- tože přijel autem, odnaučiv se udělat krok pěšky. Protože jedl maso, jedl příliš vydatně, ať už pilav nebo vepřo-knedlo, a to nepřísluší člověku, co jen sedí u volantu nebo počítače, aniž by se v potu tváře dřel. Nenechal se ani inspirovat od blízkých sousedů k tělocviku prováděnému pětkrát denně tváří k Mekce. Žádné „k zemi / vztyk“ mohamedánů mu ne- umožnilo aspoň trochu si protáhnout střívka. Tak teď bude muset na té kyjevskopečerské latrině hrát košíkovou zmuchlanými skoro- kulemi hnědavě nasáklého papíru. Bude muset zběsile třít, cítit vypouklinu svých prodloužených zad pečlivěji než blatník mer- cedesu.

Výcvik budoucích rebelů

*Jazyková škola – plastová okna
jazyková okna – plastová škola
ledopád na přepravu pohonných hmot
na nebi hliník – svorky z buřtů, manévry NATO,
v srdci vyrašil vodní květ,
ve vlasech kabelová televize*

*Kde zkápnul kuchař
dali na hrob
sochu vysoké čepice*

*anebo to byl „hříbek“
z atolu Mururoa?*

*Lejno delší
než výška vnitřku mísy
zbavené možnosti padnout
je první opravdovou
výzvou k povstání*

A zatím starý nomád, příslušník národa Sahraouis, jen vyhrne galábii a ani se pak utí- rat nemusí. Však i ten poustevník Feodosij ze své skromné porce pohanky a trochy řepné kaše neuhněl ve střevěch příliš lepkavou hmotu. To jen současný západák, co se živí hovězí pečení s kofolou, nedokáže se udržet bez madel v hlubokém podřepu, a svůj čas tráví sezením na židlích s opěradly místo na zemi, ten vyrobí úplný půdní sesuv. Splacho- vací záchod na Východě a Jihu neznamená totiž vodopád spuštěný ze škvír při horním okraji mísy, jak jsme na to zvyklí z EU, nýbrž jen to, že v dané kabince je voda k dispozici. Většinou je potřeba natočit ji z kohoutku do nádoby a umným zaléváním svého nekalého (ale spíš kalého, ne?) výrobku přivodit jeho zmizení v černé díře. Někteří umělci tak svůj výtvar vyženou neopatrně z prohlubně ven a mají pak v omezeném prostoru kabinky úkoly asi jako při skákání panáka. Lijou vodu ještě a ještě, až by už už potřebovali k evaku- aci biblickou archu. To poustevník Antonij uměl dvoudecákem sprovodit ze světa plný hnojník. Muromec zanechal na papíře pouze loupající se seschlou kůži – prostě lupy ze zadní kšice plus pár chloupků. Dnes nám je vyrvou z kůže výrazné pomlčky perforace. Něco na způsob „setřené řeči“.

Zanechat lejno na hřbitově, to se smí, ač jinde to není tak široce tolerováno. V uličce mezi hroby kalhoty stáhnout, pieta pryč. Občas nějaký svérázný týpek posadí svůj výkal i na desku hrobu svrchu, domnívaje se zřejmě za tmy, že kálí na hrob osázený květinami, jimž tak poskytne hnojivo. Či to lepí jako náš ratlík na svislé plochy hrobních rantlíků. A některý specialista na vysokou hru dokáže své enono umístit i na vrchol náhrobního kamene, jako by ty posmutnělé holubičky při- lezl užtknout had. Na piedestal obdivu, kam normálně vyšplhá jen nehynoucí sláva.

Když konečně odcházíš z toalety, leží ti v patách dva těžké neohebné klíče jak na vlajce Vatikánu. Nebo jediná přímá šavlička a vedle ní mnoho kroucených písmenek jak na vlajce Saudské Arábie. A občas se ti povede i něco přesvědčivějšího než arabský půlměsíc, a to taková ta lastura nebo co přesně to je za centricky kroucený tvar na vlajce ostrova Vanuatu. Fábor svobody.

*Slyš refrén rockové písně:
Hovny se skvěl náš záměr,
hovny se leskl jako sen*

Slimák je utvořen tak, že vypadá jak lejno savce. Obzvlášť když je slimáků víc pohromadě, je podoba přesvědčivá. Částečně jsou to jejich mimikry. – Co když i člověk je utvořen tak, že vypadá jak lejno nějakého vyššího, daleko složitějšího (a věřívá se, že proto též uslech- tilejšího) tvora? Obzvlášť když je člověků víc pohromadě! Dvě ostrá S či rovnou hnědá nadílka. Barva, jaká se na tom světě chytá „jak hovno“ košile. A či jsou to mimikry?

Pavel Ctibor

vladimír macura: kalendárium (fragmenty) 8

13. prosince

1848: rekviem za padlé studenty v Týnském chrámu, Smetanova řeč.

1851: rozhodnuto o konfinaci Havlíčka v Brixenu.

1860: Clam-Martinic se sejde s Tomkem a hovoří o muzeu, politice a poměru ke šlechtě.

14. prosince

1826: Terezie Měchurová Palackého poprvé políbí.

1844: se Zap a Tumpach účastní pohřbu polského šlechtice Rosciszewského ve Lvově.

1845: pohřeb Ludmilky Zapové, za mládence: Tomek, Vrtátko, Rieger, Havlíček.

1848: do Kroměříže přijela Liduška Tomková, s manželem se sejde v Hulíně, kam ji přijel naproti.

1848: K. Havlíček opouští parlament.

1850: předkládá Palacký Sboru matičnímu podání ohledně encyklopedie, akcentuje typ konverzačního slovníku.

1851: Amerling podruhé, nyní již česky, žádá o povolení přednášek pro dámy „při ústavu své choti“.

1851: Mecséry obdržel rozhodnutí ve věci Havlíčka, tím dnem je datován výnos místodržitelství a nařízení městského hejtmantství ohledně konfinace Havlíčka.

1853: Vinařický posílá Purkyňovi nedonošený lidský plod bizarně deformovaný, zakytovaný v plechovém pouzdře.

1857: V. Náprstek dorazí do Le Havru a týž den i do Paříže na své cestě zpět domů.

1858: v Příbrami jako svědek vyslechnut kněz Fr. Vogel ve věci Hankova nálezu.

1862: přednáška Ant. Friče v rámci výstavy na Střeleckém ostrově.

15. prosinec

1838: slavnostně zkušebně otevřena trať Brno–Rajhrad (směr na Vídeň).

1843: ve 22.00 vypukl v Platněřské ulici u truhláře požár, zničil přízemí i schody do patra. Shora lidé prchali po žebřích. 22.30 oheň zdolán.

1846: onemocněl Ladislav Čelakovský jun. na spálu, do toho silná angina, léčí ho rodinný lékař dr. Kraus. 18. 12. ulehla Ludovika, 21. 12. Ludmila, leží spolu v pokoji, kde spali Frič a Staněk.

1851: Dederra s ozbrojeným policistou Galaschewiczem vyjíždějí poledním vlakem do Kolína a odtud zvláštním dostavníkem do Německého Brodu.

1851: Němcová přes rady svých lékařů Lamba a Čejky toho dne nebo někdy kolem vstala, ale zdaleka se ještě necítí být zdráva, potřebovala by vyležet alespoň do Vánoc.

1856: J. Fejfalík přednášel v Společnosti nauk v Praze o padělků *Písně krále Václava*.

1863: F. Šimáček zahajuje vydávání nového deníku.

1863: J. Grégr propuštěn ze svého prodlouženého trestu vězení.

1867: umřela Milada Trojanová.

1867: ve Vídni založen Dělnický vzdělávací spolek.

16. prosinec

1835: výslech Čelakovského na měst. hejtmantství ohledně článku, Čelakovský chrání cenzora Hikische tím, že glosu dodal až po cenzuře, namítá, že nehodlal urazit cara, ale bránit české rusomanii (což vyděsí Jungmanna). Chotek originál protokolu ničí a píše nový, kde urážka ponechána

a poznámky o rusomanii vypuštěny. Jednání se účastní i nový cenzor Zimmermann. 1843: Amerling píše Rajské dopis a opět se chápá jiskérky naděje, hovořil včera se „Srdceslavou“ (tj. Němečkovou), která mu říkala o Bohuslavině lásce k němu, prosí, aby mu Antonie napsala a nechala „pnutí“. „Čas utíká jako dás a nenavráti se zas.“ Byl k ní až „dotíravý“, nikoli aby „podrtl vítězně“ její „duhobarvý svět s Bohdanem“.

1850: Frič stojí před vojenským soudem.

1850: Sbor Českého muzea přijímá návrh Palackého, povoluje mu měsíční honorář 100 zl. na přípravné práce počínaje 1. 1. 1851.

1851: Dederra dorazil s doprovodem o 2.00 ráno do Německého Brodu, navštívil ihned okresního hejtmana Ferd. Voitha von Sterbetz a předložil mu rozkaz. S přidělenými třemi četníky (jeden z nich je jistý Jan Krejčí) jdou pro Havlíčka. Nejdříve omylem probudí jeho souseda, lékárníka. Dva četníci zůstanou dole, strážmistr jde dovnitř s Dederrou a policistou. Havlíček je vyslechné v županu opřen o piano a vyžádá si přečtení rozkazu. Dostane dvě hodiny na sbalení. Na zprávu, že nesmí brát s sebou zbraň, zažertuje, smí-li vzít ruskou knutu, neboť jednání proti němu je tyranské. Nakonec prohlásí: „*Násilí nutno ustoupiti, půjdu s vámi.*“ Choť, matka a švagrová se chovaly rezignovaně, jen vlastní loučení proběhlo v slzách, Havlíček si však nezdal. Cestou v kočáru prohlásil, že by ho nedostali, kdyby to tušil: využil by bezpečný azyl, pokud by ve Francii zvítězila demokracie. Dal by přednost tomu, být z vlasti hnán pěšky bičem četníky než jet extrapoštou a v doprovodu komisaře. Varoval, že kdyby se instrukce změnila v jízdu na

Kufstein, odmítl by jet, byť by ho to stálo život. V Batelově se zlomil šroub, což stálo 1 zl. 30 kr., cestou do Jindřichova Hradce až do Žirovnice museli jít pěšky.

16. až 17. 12. 1851: přenocoval Dederra s eskortovaným Havlíčkem v Jindřichově Hradci. Dederra sice úředně zdůvodňoval, proč se vyhnul cestě přes Pelhřimov, přítomností příbuzných paní Havlíčkové ve městě, nocování zdůvodnil nehodou na voze. V Jindřichově Hradci měl ovšem Dederra rodiče. Havlíčka prý poznal Dederrův otec (zahradník? zámečník?), Havlíčkův příznivec. Dederrovi pak prý společně s eskortovaným pojedli v hostinci U Zlaté husy. 1867: Zdeňka Havlíčková kmotrou dcerky rakovnického obuvníka Fr. Levého.

17. prosince

1826: odepisuje Šafařík na Bowringův dík ohledně výtisku jeho *Geschichte*, vysvětluje v něm, že knihu poslal Kopitar.

1831: Purkyňům se narodil Emanuel Julius, při křtu má košilkou po svém otci a mladších bratrech (pojmenován Emanuel po druhorozeném synu matky J. E. P., který zemřel v dětství).

1835: Čelakovský je opět vyslýchán na městském hejtmantství.

1843: (Ne) hudebně deklamační akademie pražské techniky ve prospěch chudých kolegů (účinkovala Binderová, Strakatý aj.).

1845: Tomek jmenován sekretářem Matice s platem 120 zl. ročně.

1848: Vojtěch Náprstek přistane v Americe s Tinkou, tj. Kateřinou Krákorovou.

1850: O. Brázdil jel z Vídne do Prahy žádat Lva Thuna o profesuru a projížděl Brnem.

OBRÁZKY Z PŘÍTMÍ ZÁMECKÝCH KNIHOVEN

POCITOVÉ SOUVISLOSTI NÁLEZOVÝCH OKOLNOSTÍ

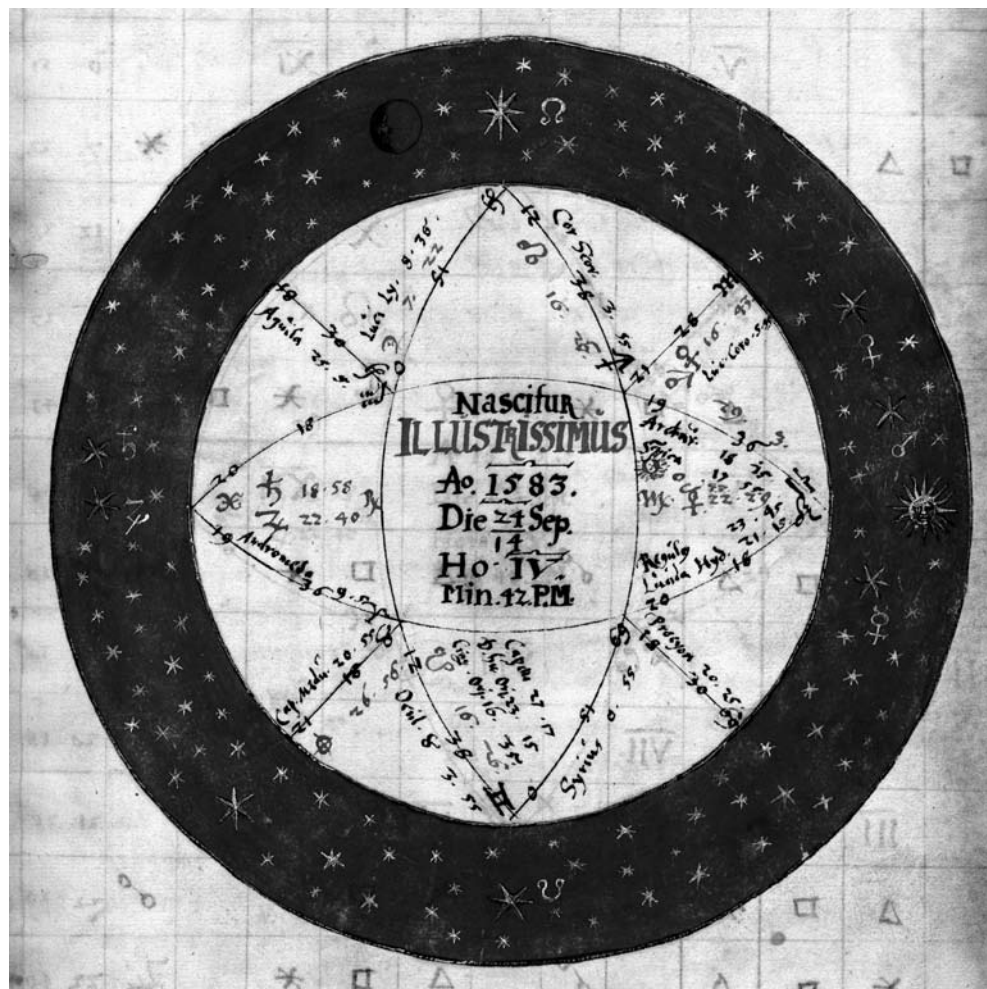
Před padesáti lety jsme si na Letenské pláni hráli na indiány, husity, partyzány – házeli jsme po sobě kamením, a protože odpoledne po škole byla dlouhá, měli jsme každý několik „životů“, aby hra nemusela začínat stále znova. Nebyla to „inkarnace“, byla to zásoba potenciálních „životů“. Postupně je člověk ztrácel, nakonec zůstal jen ten poslední „exemplář“. V naší hře byla obsažena složitá rovnice vztahu mezi aktuálním životem a „památkou“. A kdybychom tak sveřepě nedělili přírodu na „živou“ a „neživou“ a z toho, co považujeme za živé, tak nedomyšleně nevyzdvihovali váhu lidského života, byly by pro nás živé i památky, a tak bychom mohli vidět i život starých knih.

Z těch nejstarších tištěných knih zůstávají již jen vzácné exempláře, které získávají

(ačkoli titul původně vyšel z knihařského lisu v mnoha výtiscích) svoji vlastní individualitu a jsou evidovány jako exempláře samostatné. Liší se barevností ilustrací, protože jsou kolorovány ručně, vázány bývají převážně v bohatě zdobených kožených vazbách, které byly na přání zákazníka rovněž pořizovány individuálně. Skoro vždy obsahují množství osobních znaků majitelů, jimž patřily: exlibrisy, vlastnické vpisky, poznámky v textu, věnování. Ve svém životě prošla většina z nich několika „manželstvími“ s člověkem. Vyzařují auru tepla lidské ruky, září svíci, vůni knihoven a salonů, chvějící se vzduch letních besídek a loubí.

Kniha zkrátka není jen nějaký futrál na informaci, je to kulturní statek žijící svým vlastním životem. Knihy nemusí uchvátit svojí hloubkou, vnitřní noblesou a vnější elegancí, přesto jsou (s láskou, zvědavostí, dychtivostí) dotýkány – a samy také schopnost dotýkání mají. Kniha vás „uchopí za ruku“ v potměšlém a zaprášeném zámeckém depozitáři. Nevyniká vazbou, nemá nápis na hřbetě, a přesto cítíte nutkání ji vzít do ruky a otevřít ji. Je to např. jakýsi rukopis zhruba ze 17. století a zdobí ho barevný horoskop. To stačí, aby kniha zaujala a odvezla se do Prahy. Tam leží asi rok dva v trezoru, až ji kolega ve volné chvíli vezme znovu do rukou a začte se do obtížně čitelného kurentu. Tu se ukáže, že se jedná o dobový, velmi rozsáhlý a naprosto neznámý horoskop Albrechta z Valdštejna. Povolá se Pavel Turnovský, který zhodnotí rukopis z pohledu dějin astrologie, a kniha se stává jednou ze senzací velké valdštejnovské výstavy. Ono pohádkové *jdí tam, nevím kam, přines to, nevím co* někdy funguje a možná, že se mu jinými slovy říká *inspirace*. – Ať nás informatika prohání kudy tudy, jak máme vědět, co opravdu chceme? Stejně jako naši předkové z dob předinformačních i my stojíme před zkušební komisí Neznáma...

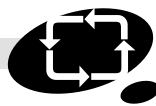
Luboš Antonín

Součástí zámecké knihovny Kopidlno je cenný rukopis horoskopu Albrechta z Valdštejna. V rukopisu není sice jeho jméno explicitně zmíněno, ale byl vyhotoven pro nejmenovaného „hoch mächtigen Krigsfürsten“, který se narodil „Ao. 1583. Die 24/14 Sep. HO. IV. Min. 42“. Datum narození se shoduje nejen na den, ale i hodinu; liší se od jiných Valdštejnových horoskopů pouze o několik minut, a proto je téměř nepochybné, že jde o horoskop slavného vojevůdce třicetileté války. Rukopis pochází zjevně z první poloviny 17. století a obsahuje nejprve stručnější astrologické zhodnocení života „knížete války“ od jeho narození do konce února 1628. Od 1. března 1628 následuje pak podrobný každodenní popis astrologických konstelací se stručnými vysvětlivkami jejich významu pro život tohoto konkrétního člověka.

Tento horoskop je zcela jiný než horoskopy vyhotovené pro Valdštejna Janem Keplermem, které byly nepoměrně kratšího rozsahu a bez podrobnějšího vysvětlování významu astrologických konstelací, ačkoliv právě tyto „Erklärungen“ Valdštejn po Keplerovi neustále, leč bezvýsledně požadoval.

1851: churavá Němcová píše Helceletovi v odpověď na jeho psaní, beztoho ví o její nemoci od Klácela (ten musí všechno vědět, kdyby byl jejím životopiscem, neboť v „*živobyti znamenité literární osoby*“ se nic nesmí vynechat), prosí, aby „*noc v Horách*“ zůstala jejich tajemstvím.

1851: v 8.00 Havlíček pokračuje spěšným dostavníkem z c. k. poštovního ředitelství s Dederrou přes Stráž n. Nežárkou, Třeboň a Lišov do Budějovic, kde obědvali U Zvonu. Odpoledne překročili hranice, večereli ve Freistadtu (Zum Goldenen Hirschen).

1859: se slavily dvaasedmdesáté narozeniny Purkyně, studenti zpívali mu na dvoře při pochodních, Beseda mu složila poctu.

1861: komisař Javůrek předkládá souhrn „*konfidentských zpráv*“ pro potřeby policejního ředitelství o Chocholouškově chování v Praze (Chocholoušek bydlí v Praze na Malé Straně v bytě tchánově, živí se u Kobra údajně prací na *Slovníku naučném* a v redakci *Času*, pije).

1862: sokolové pořádají pochodňový a lampionový průvod na počest pětasedmdesátých narozenin Purkyněho. Purkyně potěšen oslovil zástupy z balkonu ve Spálené.

1863: J. V. Frič se vrací do Paříže.

1867: Chleborád svolává dělnictvo na Střelecký ostrov a navrhuje založit spolek Oul (asi 60 účastníků).

1874: Quis zastihne Nerudu chorého a s ischiasem, nepolevilo to do konce roku.

1882: akademický malíř Rudolf Urban maluje na přání Nerudovo portrét jeho matky.

18. prosince

1822: se Purkyně vrátil do Prahy.

1841: o 11.00 se má setkat Rajská s Amerlingem na baště u Koňské brány.

od 18. 12. 1843: začala v Budči učit celotýdenně Průmyslová jednota.

1845: Kalina píše v Pešti dopis Míně Volfové.

1846: dvorský dekret o možnosti vykoupení z roboty.

1848: suplenturu v Olomouci po Š. Wolfovi převzal Helcelet.

1848: zemřel Bolzano.

1851: se Němcová dovídá o Havlíčkově deportaci a připisuje to k listu Helceletovi se zoufalou poznámkou o touze být „prýč odtud“.

1851: ve 3.00 dorazil Dederra s Havlíčkem do Weitersdorfu, kde došlo k incidentu: Dederra chtěl totiž jiné koně, podomek mu je odmítl dát a choval se arogantně. Protože na poště jiné koně nebyli, zmocnil se Dederra tří koní jistého sedláka a donutil ho k cestě do Lince. Vyrazili z Weitersdorfu o půl šesté ráno. Z Lince pak už poštovními koňmi putují dál do Salzburku, kam dorazí o 17.30, a jsou ubytováni U Arcivévody Karla.

19. prosince

1838: se Zdeněk Šternberk, když se ujistí, že stav jeho strýc Kašpara ze Šternberka je vážný, rozjede se v noci, za bouřky do Prahy.

1839: Květy oznamují, že Jungmann obdržel od císaře Leopoldův řád.

1847: Vinařického *Jan Slepý* inscenován Tylem.

1848: „původní Spolek Slovanek“ za předsednictví Johany Fričové se sešel, aby stanovil podmínky smíru se separatistkami vedenými Zapovou. Zápis podepsala Johana Zahoržanská, Josefa Špottová, Josefa Rudová).

1851: odjíždí v poledne Havlíček do Innsbrucku, ale cesta je obtížná pro sníh a horské cesty. Jedou přes Unken, pak Lofer a Weidring, před Weidringem se pro náledí dal vůz do pohybu, všichni vyskákali, ale Havlíček se pokusil koně zadržet opratí. Nakonec sám vyskočil také, vůz dojel do Weidringu a převrhl se. Pak již Dederra v noci dál nejel.

1857: Franta Šumavský navštívil hospodu U Kupců za ostatními přáteli – Aksamitem, Erbenem, Tomíčkem, Špatným, Šohajem), ale sotva se vrátil domů, ulehl.

1865: děkovná adresa sněmu odevzdána panovníkovi.

20. prosince

1825: hr. Kašpar Šternberk pozval Palackého na oběd a hovoří spolu s bratrem a Dobrovským s Palackým o muzejním časopise, vysloví souhlas s Palackého představou vydávat časopis oběma jazyky zemskými.

1829: na schůzi Společnosti nauk rozpečten lístek s heslem *Plus ultra etc.*, který skrýval jméno Palackého (autorství Palackého nebylo však pro účastníky jednání tajemstvím): práci však vytknuto, že nesplnila přesně zadání – kritiku pramenů.

1838: se Zdeněk Šternberk po téměř 18hodinové jízdě vrátil s dr. Čermákem na Březinu, ale zastihnou hraběte Kašpara již umírajícího, před smrtí hrabě hovořil česky, i s Vilémem Wurmbrandem, který u něho s J. P. Koubkem zůstával.

1842: v Plzni na předměstí vypukl oheň.

1844: opisuje Tomek u Ruffera, dostane buchtu pečenou abatyší Alžbětinek.

asi 20. 12. 1846: vdova po nedávno zesnulém Macháčkovi dostala zápal plic, chrlení krve.

1847: Čelakovský navrhuje Staňkovi pomník Jungmannovi v Praze a založení nadace.

1847: V. Náprstek píše nekrolog za Jungmanna pro vídeňské noviny, cenzura dělá problémy se zveřejněním: celý text je pak tvrdě krácen.

1847: ve Vratislavi stále ještě nesněžilo.

1848: předsedou opět zvolen Strobach.

1851: Havlíček deportován dál – St. Johann, Wörgl, Schwaz, Hall im Tirol, v 18.00 dorazili do Innsbrucku.

1857: Franta poslal synovce Josefa Ranka pro lékaře dr. Bursíka.

1859: uzákonění živnostenského řádu císařským patentem: zajištění svobody podnikání.

1860: sezení muzejního výboru.

1866: Kounic hovoří s pí Braunerovou, dovídá se od ní, že Havlíčková úmyslně podkopává své zdraví.

1873: Helceletovi na sněmu přisouzen plat 2500 zl., ale je napaden poslancem Janem Fuxou, který zpochybnil jeho vědeckou kvalifikaci.

LITERÁRNÍ ŽIVOT

ROMANTICI V PRAZE

Nevyjde-li kniha do září, padla potřetí za obětí vampířím zubům rakouské cenzury, které jí už vysály část krve, a nikoli té nejhorší, píše vydavatelka českých lidových pověstí a německá romantička Karoline von Woltmannová, která v roce 1813 přišla do Prahy.

Ve dnech 5. až 7. 11. 2012 se na německém velvyslanectví v Praze a v Goethe-Institutu konala konference *Romantici v Praze, kulturní vývoj mezi Slavkovem a restaurací* (1800–1820), na níž čeští, němečtí a rakouští vědci diskutovali o prolínání a vzájemném ovlivňování německého a českého kulturního vývoje v období, které v mnohém předznamenalo směřování obou národů v 19., ale dokonce ještě i ve 20. století. Ve vstupním referátu konference nastínil **Steffen Höhne** společenskou situaci ve střední Evropě po roce 1800. Rozhodující událostí a inspirací byla Velká francouzská revoluce roku 1789, revoluční teror ale způsobil jistou deziluzi a návrat ke konzervativním politickým představám. V důsledku Napoleonových vojenských vítězství z let 1805 a 1806 a zániku Svaté říše římské národa německého představující politickou kontinuitu klenoucí se od raného středověku až do roku 1806, který si slavný Korsičan také vynutil, se řada německých států dostává do mocenské sféry Francie a těžiště odporu proti Napoleonovi se přesouvá do nově vzniklého rakouského císařství, jehož součástí je i české království. Myšlenka národa nabývá i v Čechách na důležitosti, ale vlivný je i koncept zemského patriotismu nerozlišující mezi česky a německy mluvícími obyvateli. Ideový střet s Napoleonem způsobil prudký nárůst publicistické činnosti, jejímž centrem se stává Praha, kde působí i mnozí protinapoleonsky naladěni němečtí romantici. Rakouské úřady se snaží tuto publicistickou činnost usměrňovat pomocí aktivní tiskové politiky i cenzury, která se z osvětského nástroje výchovy, jímž byla ještě v 80. letech 18. století, postupně vyvinula v nástroj policejní. Jak poznamenává Petr Piša, fungovala tato cenzura podobně jako cenzura normalizační

často neformálně bez oficiálních zákazů. Zajímavé je, že s „vampířními zuby“ rakouské cenzury, na něž si v dopise z 20. 6. 1825 stěžuje Karoline von Woltmannová, přicházel do styku publicisté nebezpeční nejen kritikou pozic rakouské politiky, ale i jejich příliš horlivým zastáváním.

Nad otázkou, co literární romantika přinesla nového, se zamyslel **Ludger Udolph**. Byla to především svoboda umělce, jeho osvobození od klasicistického systému pravidel, který neumožňoval ztvárňovat některé lidské emoce jako například úzkost, hrůzu a děs, práce s mnohoznačností jazyka a nebývalý zájem o pohádky a jiné projevy lidové slovesnosti, které byly pokládány za zlomky pradávných mýtů. Jestliže klasicističtí předchůdci romantiků měřili své mistrovství mírou napodobení nejlepších vzorů minulosti, byla pro romantiky zásadní tvůrčí originalita. Změny v literárním kánonu, které tento nový pohled přivodil, jsou, jak podotýká **Michael Wögerbauer**, dosud platné. I pro nás je nejvýznačnější epik antiky Homér, ale přibližně do roku 1800 patřil tento trůn jeho mladšímu následovníku a napodobiteli římskému básníkovi Vergiliov.

V roce 1809 jsou Rakousko a Francie opět ve válečném stavu. Dne 6. května přijíždí do Prahy Heinrich von Kleist (společně s Franzem Kafkou jeden z nejčastěji interpretovaných německy píšících autorů). Spěchá, protože chce být co nejblíže událostem na bojišti, a také se chce umělecky prosadit ve Vídni. Zprávy o vítězství rakouských jednotek u Aspern ho zastihnou na jihu Moravy. Potopek starého šlechtického rodu, který v novelách a dramatech zachytil vnitřní rozpornost člověka odpovídající už modernímu chápání lidské existence, ale v některých dílech dal rovněž průchod krajně nacionalistickým názorům, takže ho uznávali i nacisté, se vrací zpátky do Prahy. Prožívá tu více než měsíc nadšení, porážka protinapoleonské koalice u Wagramu však přináší vystřízlivění. Na podzim 1809 neklidný básník, který se v Praze pokoušel vydávat nacionálně orientovaný časopis *Germania*, Čechy opouští. Pádu francouzského císaře se už nedožije, 21. 11. 1811 umírá vlastní rukou. Zda Kleist zážitky z Prahy nějak zpracoval ve své tvorbě, se dá

jen těžko říci. Ubytoval se na Malé Straně a byl tam také svědkem barokní nádherly oslavy svátku Božího těla. Je pravděpodobné, že si prohlédl svatomikulášský chrám, kde je vyobrazena i svatá Cecilie, **E. Schreiber** proto připomíná, že někteří badatelé se domnívají, že právě za svého pražského pobytu načerpal inspiraci pro napsání povídky *Svatá Cecilie aneb moc hudby*.

V Čechách pobývali i přátelé Clemens Brentano a Achim von Arnim, vydavatelé sbírky lidových písní *Chlapcův kouzelný roh*, která se sice moc dobře neprodávala, ale ovlivnila mnoho příštích básníků včetně Heinricha Heineho. O sedm let později byl A. von Arnim na léčení v Karlových Varech a lázeňský pobyt ho inspiroval k sepsání humorné povídky *Kníže Velebůh a pěvec Bůžek* (*Fürst Ganzgott und Sänger Halbgott*), do níž zapracoval, jak se na řádného romantika sluší, i místní lidovou pověst o Janu Svatošovi a kritiku společenských poměrů.

Mýtus tak odlišný od reálného života byl pro romantiky centrem poezie a bylo to právě zachycení lidské společnosti na pomezí mýtu a historie, pohanství a křesťanství, co lákalo C. Brentana k tomu, aby se zabýval bájnou kněžnou Libuší. S. Höhne uvádí, že se při práci na dramatu *Založení Prahy*, vydaném v roce 1815, básník opíral o *Kroniku českou* Václava Hájka z Libočan, která pro něj představovala historický pramen, a o pohádku *Libussa* uveřejněnou již v 80. letech 18. století v *Německých lidových pohádkách* J. K. A. Musäuse.

Jaká by to byla romantika v Čechách bez Karla Hynka Máchy? **A. Winterová** zdůraznila, že převratný význam *Máje* spočívá nejen v jeho poselství, ale i v použití jambického verše, který byl v českém básnictví 30. let 19. století neobvyklý. Literární vědci našli v *Máji* stopy vlivu německé romantické poezie, Máchovi se ovšem podařilo vytvořit svébytné dílo a jeden z nejčtenějších textů české literatury, on sám se pak stal národním symbolem. Pokusy přeložit *Máj* i pro německé čtenáře sahají od 40. let 19. století až do současnosti.

Zamlada psal německé a české básně i František Palacký. Jako zralý muž tyto verše, které jsou značně nezávislé na lite-

rárních předlohách, sice nazval „*poblouznění mladosti mé*“, ale podle **A. Staškové** se v nich už ozývají filozofické a estetické názory velkého historika a politika. Josef Jungmann vynikající díla cizích literatur nejen překládal, ale uvažoval i nad tím, jaká mají být díla české literatury, aby si mohla dělat nárok na označení *klasická*. Při těchto úvahách se, jakkoli to může znít paradoxně, opíral, uvádí to **I. Krejčová**, i o názory německých romantiků. O literárním transferu z českého království do hlavního města rakouské monarchie v době předbřeznové hovořila **G. Marinelli-Königová**. Nemálo německy píšících literátů z Čech přicházelo do Vídně a přinášelo s sebou i české látky. Když rakouský dramatik Franz Grillparzer psal své drama *Libussa*, nemusel mít strach, že publikum bude touto látkou zaskočeno, protože česká kněžna se už předtím objevila na vídeňských scénách i ve fejetonu tamějších novin, které také až do roku 1848 pravidelně recenzovaly česky i německy psané knihy vydané v Čechách.

Jednou z rozšířených zálib romantiků bylo pěší putování po horách. S krásou Jizerských hor a Krkonoš se seznámil mladý student Karl Theodor Körner pocházející z vážené rodiny z Drážďan, účastník osvobozenecského boje proti Napoleonovi a autor národním patosem a bojovností nesených básní, jehož život a smrt v boji až do roku 1945 významně spoluutvářely představy o tom, jak má vypadat novodobý hrdina. Osobnost a verše K. T. Körnera, zejména sbírka *Lyra a meč*, byly ale také dobře známy v Rakousku a v Čechách, kde je řada německy, ale v první polovině 19. století i česky píšících básníků pokládala za vzor pro opěvování národních bojových tradic. To se změnilo, jak podotkl **V. Petrbok**, v druhé polovině 19. století, kdy Körner z českého povědomí mizí a německé nacionalistické kruhy v Čechách si přisvojují jeho obraz v boji ne proti francouzskému, ale proti slovanskému nebezpečí.

Joseph von Eichendorff přirovnal kdysi romantiku k nádherné raketě, jejíž pohasínání sledují lidé bez zájmu. Konference *Romantici v Praze* ale opět ukázala, že neměl tak docela pravdu a že romantika zůstává přitažlivá i v 21. století.

Jindra Broukalová

adam borzič

Fénixova pošetilost

Palovi Fabušovi

/téměř záznam jedné nekonečné chvíle/
Na ráhnech sedřeného světa dnes
soudruh Malevič Bouška
ústřední tajemník kosmu
hypnoticky vzývá
Seskočte hvězdy
vaše rozzážené plechy
uškvaří zbylý vítr
Jeho mastná tučná divokost
nese nás na soutěsku partyzánů
Červenají se ty vrchy
a minám je jak miminům
V plenách zabalené
skotačivě vybuchují
Jelikož vše povstává
doopravdy vše
z protáhlé hlavy
Jakuba Řeháka
Z jeho galaktické larvy
kterou si vysoukal z umořeného konečníku Krásky
aby ještě jednou nově vyšlehla
a vypálila všechny
bahnem zafačované
rybníky

– Pal...

Být chroustem své židle?
Chroustat papíry jak burisony
papíry papíry papíry
margarín písmen
máslo interpunkce
Vlhké nebo suché?
Dužiny nebo lusky?
Koho riskuje básník?
Co není na místě
Co je aparátčnick ve vyleštěném sále
Obklopen sálající prázdnotou
náhle vztáhne ruku na svatou legitimaci
a arbitr srp mu usekne koule
Jejich červen se rozlije
po červeném červenci
věc zalehne věc
a já zapláču na podlaze
do kulatých vzlyků CocoRosie

– Pal...

Tento čas není měsíc
Tento úsek času – hej – slunce
Neumdlévající slunce
jehož ruské vlády se nezavíme
Bagruje
Bagr pluje
na plynoucích parách svéhlově komunistických řek
Svět se otřásá
Olympiádu v Londýně obkružují rakety
na obytných domech celé nebe hvězdných válek
Pihatá žena vzhledne od kojení
A to soužení vyhlíží tak staře omšele venkovsky
že ani luxusní dánské sušenky v plechu

foto archiv A. B.

Adam Borzič (nar. 1978), básník, překladatel, esejista, je spoluzakladatelem básnicko-umělecké skupiny *Fantasia*. Se skupinou pořádá veřejné básnické performance. Publikoval společnou knihu *Fantasia* (2008) a dále sbírku básní *Rozevírání* (2011). Básněmi, publicistickými a odbornými texty přispívá např. do *Křesťanské Revue*, *A-tempo Revue*, *Dingiru*, *Ateliéru*, *Mladé fronty Dnes*, *Deníku Referendum* či *Respektu.cz*. Od ledna 2013 bude šéfredaktorem *Tvaru*.

Martin Vlček: Nalezené texty, Teplá u Mariánských Lázní; fotografie

nevydrží v klidu
Ale v bunkru
V bouři střel
V krupkách krve
Apokalyptické vidino-klipy běží přes kocouří ocas
kapitalismu
Z vykouřené cigarety se vyvane spálený dým
Civilizace se nadechne spáleniny
Náš čas
Nečas?

– Pal...

Žádná skvrna
žádný mrak
žádná houba hrozby
Nic nezastíní
jasné tóny tetované růže
na kůže svítání
Průsvitním
Dva plešatí teplouši v tramvaji
předali mi naději
Štafetu nebo smlouvu?
Kožený pot nebo Abraháмова semena sfér?
Nahotu zbraní
nebo zbraň nahoty?
Asi oněmím
jako japonská císařovna
Neřeknu už nic
Nebe a peklo na tloušťku vlasu
Kosmonautova úzkost z mlhovin Samoty

– Pal...

Téměř se soužím
S kriminální prostotou
ploužím se polotovarem města
Prudce buším do jeho střev
Nesnesu měkký odpor
Mé myšlenky se otravují v zadluženém vzduchu
Naráží do sebe opilé vážky nad výpary alkoholového jezera
Jsou legrační
Minimalistické
asi proto že tvá v půli odepnutá gesta
mě neviditelně stínají objetím
Nejradši bych se neptal
ale stokrát do zrcadla zavřeštím
V opičím jazyce to znamená touhu *poznávat*
Smutek je čirá animalita
Drug Dancing Queens
Criminal Queens

– Pal...

Nevím kdy skončit
Proto nikdy neskončím
Netrám samomluvou
Znám jen anděly a jejich jehly
Do záběru zorného pole
strká teď hlavu stařena

bezzubá hlávka zelí
Uhlem naskicovaná
děsí osvícencovo krémové odpoledne
Karteziánské ego se zachvívá
proto chce musí odvrátit zrak
Ale slepičí kůstky pařátky drápky
se rychle zatnou do šíje a on zkamení
Z jejího bezedného smíchu chudoby
po černé vodě
vyplavou chuchvalce raněných květín
Nikoli kafe a cigára

– Pal...

Soucítím i s vetřelcem?
A svaté války?
Skutečně je můj entuziasmus tak nevinný?
Mé sluneční vědomí je neustále otřásáno
Začne to ráno napínáčkem
kuličkou pepře
a večer to končí jaderným bohem
Otřásám se dějinami
Rozbíjí se ve mně hladiny
Věčnosti prosvítají v slinách trenek
a arménští cvičenci
roztahují nohy
až můžeš uvidět roztodivné konstrukce
nových měst
Souostroví pravdy vedle souostroví lži

Všechno se tu – Palo – jaksi mísí
Kde?
V mém srdci a na stole
V rukojeti kufríku s notebookem
Ve velkém zadku Moudrosti
V celém tom podfuku Já
V téhle mizerné slasti bez konce
Protože každá slast
chce věčnost nejhlubší
A každá bolest.....
.....

Palo
Co je to všechno?
Když ty jsi jediný, já jsem jediný, jediná je tamta kola
vedle koše

Jak pečlivě jedno skrývá vše
Pečlivá skrýš
pro pošetilého Fénixe?

Milostný list pro Chlebnikova 2012

Vašnosti,
Blahorodí,
poslal jste mi do cesty neznámou krávu,
musel jsem vystřelit z hotelu
a utíkat hlava nehlava
a bez svolení vpadnout

do temně rudé pukliny
snad – Putinovy – hlavy.

Proto vojáci mému oku představili les.
Přepadli rohovku jak bordel
a z praskajících větví vytáhli dítě plné smrti.
Donutil jste ho,
ano Vy, otevřít mi nalakované dveře,
abych svobodně prošel na konec srdce.
V krátkých
úsečných
chodbách, v zkosených větách,
po stranách trezory
s kdovíjak bílým mužstvem.

Zahaleného
do skryté záře vojenské kapely
nechal jste mě běhat vlastním bludištěm záměru,
napůl jsem spal,
napůl byl čirý zářez na Vaší pažbě,
jen opatrně jste foukal
do mých postraních úmyslů
a vskutku
jen opatrně se rozezvonil plech vlajky,
a z hvězd vylezla obezřetná baletní vejce,
slzy kaviáru
a já se ztratil
Snadno jsem ztratil svůj klobouk

Teď mě vedete
do rozesmátých tělocvičen
Internetová okna
se rychle – rychleji – otevírají
Nacpu do sebe budovatelskou rozcvičku
Asie se stala číslem
Sníte skrze mě éterné tělo Revoluci
Vaše figurativní váhavost,
která mě tolik vzrušuje,
puká v rozkroku
Ze suchých stvolů vytéká
temná tekutina
a krájí si tváří cestu
do hlubiny rtů

Martin Vlček: Nalezené texty, Brno; fotografie

Chcete, abych zatoužil křečí svalu
maso času zastavit,
přes drátěnou hlavu
klavírní punčochu,
ukrást Leninovu bustu
a třešňovým sadem zmizet po anglicku.
Chcete,
abych masturboval jen s jedním jménem,
abych se jiskřivěji smál,
koženou rukavicí umlčoval náledí,
zrcadla plochým gestem mazal,
aby mi z lebky vyšlehl rybíz

abych veškerou průsvitnost světa
stáhnul do objemné černé kostky
a rozpustil ji v hubě ledního medvěda

Můj Velimire
Noci jsou uzurpátorsky vražedně – krásné
Vaše přítomnost
a nepřítomnost – což je totéž –
mě nutí k bezbřehé víře
V 3oku vidím jantarové skály, trus letící po vlnách,
špiči ocasu jako hřeben
Věřím tedy
Byť pointa každého vtipu – ideje se v této době
snadno srazí
v černý bombón
krve
a já nemůžu být naivka

Má víra ve Vaší přízeň
po tolika imaginárních mukách
chce pro Vás lepší svět
Básníkovu míru
Mořeplavcovu váhu
Hranaté hodiny zakulatit
a novou měnu razit

Můj tichý hrdino
evidentně
kataklyzma se změnilo v zápas
Kohoutí ohně
očarované
starým chlipným Lutherem
syčí teď smyslem těhotným vědomím
úsvitu v nitru hmoty času
a já v náhlé jednoduchosti světa
odhazuji zábrany
a tělem se vrhám do střel světla

oddaný
Váš

eliška kremlová

Sofie

své kalné tůně upírá ke mně
topím se hledám odpověď
zobáčkem výčitky reje mi do kůže
náhle však civí s pěstíčkou v puse
ostych a výčitky jsou pryč, maličká
v batůžku mám schovanou smrt
občas v ní žbluňkne
ač je vyprahlá
občas zaraženě mlčí
to si pak říkám, co asi přijde
když i smrt je potichu

...

hlemýžď v proudu suché řeky
mohutným plácáním ve
čeří vody že
aby věděli jak
a aby viděli

...

po sídlišti běhna
touží vzpružit ego
nebo aspoň někomu utřít prach

...

zrána kroutím vehementně hlavou
jako že ne, že nechci
čelistí trhám kusy druhé tváře
pak vychutnám svou číši na rozcestí
do dna temné záře

...

od podlahy vzhůru křížová klenba nohavic
tvář osvětlená monitorem
dnes k večeři zakusuje nehet

...

V hlavě praskají trámy
křivd tak starých
že ani čas, spanilý
červotoč je nechce žrát.

Flora

dunění kol po kočičích hlavách, tichem se
rozléhá diktát semaforů, medový vzduch
kape na chodník a opilec, jediný kdo sebral
odvahu, zuřivě liže tu pochoutku, hltavě
hryže do obrubníku a skučí

chci ještě!

...

na zastávce žena trčí, jak vykřičník v ple-
chové boudě, dvě tašky plné čerstvých ran,
sípe vyraženým dechem, – slečno! –, kok-
tám, co potřebuje, mlčí, od té doby už jen
takhle civí, každé ráno

...

tolik marnosti řve z tvého zakrslého těla,
zasypáváš se popelem, ve světě bez úkrytu
se ztrácíš, zeď kolem tebe v troskách, každý
byť letmý pohled, tě smýkne zpět, vracíš se,
od popela celá, a vše je stejné, jen o popel
těžší

...

Narvané pupky, děti s ulepenými drštič-
kami, geronti s igelitkama plnými kon-
zerv, vysmátý tatík u piva a mamina, co
dává všem na odiv svou novou kěru
– krize bolí sladce...Všichni jsme cool stroje
a jediné co musím je proklíčkovat mezi hovny
a přijít včas do práce.

...

Ač tě matka pevně drží za ruku, zvrácený
hledíš svým směrem. Z výšky pliveš na beto-
nové kotce a šráfy chodníků, přehlídková
mola asociální. Jsme generace se sluchátky
v uších, k smrti uložení sdíleným autismem

...

Člověk v podzemce, rytmická křeč, pak už
jen v slabých záchvěvech chroptí. Z nosu
a úst krvavý pramen, každý, kdo je s ním je
tichý, trpělivě čeká na další stanici. Kočička
smrt v tu chvíli pečlivě obejde každého
z nich, zastaví u muže na podlaze, dívá se na
něj a čeká, stejně jako oni, na další stanici.
Pak pomůže vynést komatózní tělo z vozu,
položí k němu jeho rozečtenou knihu, a dál
blahosklonně čeká.

...

Ve sklenici u postele je ještě voda, piškoty
a ztvrdlé pečivo na lince, černý rozplizlý
banán. Vše vyhazuješ, vyléváš zbytky mine-
rálky, rozestlanou postel ještě chvíli necháš
tak, jak je. Otevřeš skříň, vydechne její vůni,
defilé ramínek s oblečením. Lepší kusy roze-
berou, zbytek vyhodí. Stopy těla vtlačené
do matrace. Ze stolku sklízíš léky, kelímek
s protézou. Vlasy svírají natáčky a hřeben
jak ustrašená hádata. Na podlaze taška
a v ní věci, které už není třeba prát. Vrátiš
se do pokoje, proti tobě křeslo, starý ušák,
ve kterém ji našli vždy, když přivezli jídlo.
Prázdná knihovna s krabicí od lanýžových
figurek.

foto archiv E. K.

Eliška Kremlová (nar. 3. 3. 1986 v Děčíně)
pět let pracuje v sociálních službách, v sou-
časné době jako pečovatelka v terénu. Dál-
kově studuje Karlínské gymnázium, dosud
nikde nepublikovala. Vedle psaní se věnuje
focení a kolážím.

dalibor demel

Objev

„S hořčicí, prosím.“

Párkař přikývl a s řezbářským soustředěním odpiloval špičku rohlíku. Přijížděl můj autobus.

„Jakou si...“

„Kremžskou.“

Autobus zastavil a otevřel dveře.

„Dobře.“

Kovový hrot zvolna pronikal do rohlíku. Můj čas bolestivě brzdil, ale něco v párkařově nehybném výrazu mě hypnotizovalo. Do pečiva klesal žlutý průjem.

„Promiňte, dal jsem obyčejnou... Mám...“

Autobus dávno zmizel.

„Nemusíte.“

Vysoukal z pařáku párek, držel ho v klestích a uvažoval.

„Dáme kremžskou... nahoru.“

Z trubky skápla kropenatá hmota, muž dílo zkontroloval a vážně mi ho podal. Všiml jsem si, jak po sobě semínka kloužou a vzdálenosti mezi nimi se mění podle nesmírně důležitého vzorce.

Další krycí historka

„Já chtěla opravdový lék,“ zamračila se paní Eliška. „To má následníka trůnu zajistit pergamem?“

Čarodějka ji zarazila zdviženou rukou: „Jen čti!“

„Vítej, zasvěcenče,“ slabikovala Eliška, „toto je tajný postup na transmutaci jakékoli substance ve zlato. Půl roku budeš v achátovém kelímku mísit železnou rudu s arzenikem, kyselinu a stříbro. Deset let budeš směs zahřívát...“

Písmena se jí rozmlžila v slzách.

„Jak takováhle pošetilost Rudolfovi pomůže?“ vzlykla.

„Řekneš, že mu to posílá neznámý stařec v kápi,“ promluvila netrpělivě čarodějka, „potřebuje jen najít nové poslání – to se kolem čtyřicítky stává. Uvidíš, že po příštím úplňku bude na loži zas pevný jako kámen.“

Důležitá esemeska

Míšo, nebuď tak hrozně drsná a odepiš. Už čekám týden. Na to, abychom se ignorovali, máme natočeno až moc líbihodin. Tenkrát jsme se brodili k tomu napůl potopenýmu stromu a já do něj vyryl nápis „navěky“, pamatuješ? Myslel jsem to tak, přísahám! Nemůžeme zapomenout na všechny ty věci, který jsme si udělali? A aspoň občas na naše rodiny, děti a vůbec? Být spolu v rámci možností? Zasloužíme si to! Já teda určitě. Třeba jednou za měsíc, ale pořádně. Nikoho lepšího neseženeš a já taky ne. Tak nedělej kůžičky a napiš. Ale jak chceš, vlastně. Tahle nabídka má omezenou platnost navěky.

Koncert pro pamětníky

Lidé dotleskali a populární zpěvák rozdával autogramy. Postavil jsem se do fronty, takhle zblízka jsem ho viděl po třiceti letech. „Vaše písničky mají pořád sílu,“ podal jsem mu fotku. „Po revoluci nám dodávaly naději, hodně klukům z útvaru. Jak jste to znovu rozjel.“

„Aha, starý voják...“

„Druhá správa, u státní.“

Podíval se na mě a zamžikal na zbytek fronty.

„Asi jste zapomněl, já seděl přes chodbu od majora Krejčího. Krycí jméno „Skřivan“ jsem vám vymyslel já.“

„Prosím vás, musíte zrovna tady?!“

V očích měl strach a krivdu, ale chlap za mnou mi poklepal na rameno: „Tak už se nevytahujte, čekáme.“

Láska za časů nadúrody jablek

Potkal jsem ji v lukách, přesně jako v té básni. Nová sousedka z chalupy. Bylo jí dvaasedesát a měla průsvitné netopýří uši, štihlý nos, obrovské poprsí a malý zadek.

Od Marty se lišila jen třiceti lety navíc a tím, že mě neopustila. Alena. Konverzovali jsme o nadúrodě jablek, dokonce i hlas a intonaci měly stejnou.

„Když ty jsi tak strašně mladej,“ bránila se, ale o tři víkendy později se rozbrečela a objala mě. Šedivá pěšinka voněla stejně jako Martina černá. Moji rodiče na svatbu nepřieli.

Moc toho neumím, ale cesty časem mi jdou. Marta se jednou vrátí a já omládnu.

Odpolední koncert legendy

Vypadalo to, že dupe do rytmu, ale ne, trásla se mu kolena. Na fotbalovém hřišti pár lidí poslouchalo a popíjelo pivo. On měl svoje postavené na reprobedně. Zavíral oči, ale výšky se trhaly jako zpuchřelé lano, zpěv ho teď bolel jinak než v šedesátých letech.

„Děkuju,“ uklonil se po řídkém potlesku, „kdyžtak tu mám cédéčka...“

Šel jsem za ním.

„Mám hrozně rád Klaunovu zpověď,“ řekl jsem rozpačitě.

Zčervenálýma očima se podíval skrze mě, ale nešlo to vzít zpátky.

„Chcete cédéčko? Tři stovky.“

„Mám jenom stovku.“

„Tak stovku,“ usmál se, jako by říkal, že na ten poslední měsíc života už vystačí.

Početí druhého dítěte

„Jdu spát do obýváku,“ sebral peřiny s rozhodnutím, že to ráno rozsekne.

„Klidně,“ pokrčila rameny.

První kolo opatrného vysvětlování skončilo.

Na gauč se nevešel, musel nohy hodit přes opěrák a prostěradlo zapomněl v ložnici. Co teď dělá Andrea a její kočky? Bude nadšená, že se konečně rozvede.

Pokoj šedivěl a mizel do minulosti. Na kočky má alergii, to bude muset vyřešit. Nohy začínaly brnět.

Vstal, aby pohladil spící dceru a zase se vrátil, peřina se mezitím svezla na zem. Vzal ji i s polštářem a šel zpátky do ložnice.

„Spíš?“ položil ženě ruku na zadek. Bylo příjemný být zase doma.

Švihák

Tak vy jste ji rovnou pozval na procházku. Chyba. První dny se nesmíte zavazovat, měl jste mluvit se všema a sondovat. Lesním korzem ji nenadchnete. Vytáhne vás na víno. Platíte a ještě posloucháte její plky. Pak ji zatáhnete na pokoj a má vás. Bude se chtít scházet denně. Jenže vy třeba budete unavenej. Dojdou prachy. Nabalíte jinou. Takže se začnete vymlouvat a schovávat za stromy. Nebo se do vás zblázní a za měsíc se přihrne s kuframa. Může mít kapavku. Přijede pro ni manžel přímo do vaší postele... Všechno znám. Jezdím do lázní každé rok, pane, to není žádná rekreace.

Dárek

Kritik výtvarného umění sebou už nezmlítal. Stál nahý připoutaný k trubkám topení s končetinami roztaženými jako na Leonardově anatomické studii.

„Za tohle půjdete sedět,“ zasyčel, ale čelo mu rosilo strachem.

Malíř mlčky zkoumal jeho břicho a hrud.

„Pusťte mě a budu mlčet,“ obrátil kritik a vyplivl krvavou slinu.

„Nejdřív hezky vysvětlí, cos myslel tím epigonem naivismu.“

„Že vaše obrazy jsou velmi...“ kritik zoufale uvažoval, „...poučené srozumitelnými vzory.“

„Líbí se ti?“

„Líbí.“

„Chceš si některej odnýtst domů?“

„Rád,“ oddychl si kritik.

„Tak fajn,“ řekl spokojeně malíř a vytáhl z šuplíku tetovací jehlu a láhev modrého inkoustu. „Doufám, že máš rád šmouly.“

Martin Vlček: Nalezené texty, Plzeň; fotografie

Detektivka nového typu

Sergej Petrovič přijel na návštěvu do Čech. Příjemná zemička, pomyslel si a rozhodl se zůstat. Postavil zámek a rozhodl se přikoupit sousední chalupu se zahradou. Sergej Petrovič rád voněl k růžím. Jenže:

„Neprodám,“ odmítl chalupář, „právě jsem natřel plot.“

„Nechám tě zabít,“ smlouval Sergej Petrovič.

„Neprodám,“ trval na svém chalupář a zavolal na policii.

„Nemáme důkazy,“ řekl inspektor.

Za týden našli chalupáře se zlomenýma nohama.

„Nemáme důkazy.“

Druhý den našli chalupářovu hlavu.

Inspektor se vypravil za Sergejem Petrovičem: „My víme, že jste to byl vy.“

„Já vím, že to víte,“ usmál Sergej Petrovič a dal přinést kaviár.

Všichni všechno věděli.

Láska

Drželi se za ruce a procházeli mezi regály. Žena se najednou vytrhla a zaječela.

„Copak?“ Prohlížel si vrtáky.

„Nic,“ zasyčela, „akorát že máme výročí a ty mě vezmeš na výlet do Hornbachu.“

„Tobě se tady nelíbí?“

Nadechla se k dalšímu jekotu, ale pak uznala, že se jí tam líbí. „Jenže ne, doprdele, o výročí!“ zase ječela.

„No jo...“

„Jaký no jo?“ sebrala z regálu šroubovák a zabodla mu ho do bicepsu. Na podlahu vycákla krev. Vytáhl šroubovák a připlácl na ránu kapesník.

„Koupíme si ho na památku?“

„Dobře, miláčku,“ řekla žena, vzala ho za zdravou ruku a odcházeli k pokladnám.

Místní problém

„Jo, Násire, pohoda, co?“ vydechl Omar a ubalil si dalšího jointa bez trávy. Měl svalnatou postavu starozákonního proroka v mladém věku a nové prkno. „To je, kámo,“ souhlasil Násir a promnul si dredy velikosti jitrnic. Cestou na pláž uklouzl a upadl na skálu, takže jeho surf mírně napraskl.

„Paráda ne? Ta nálada a vůbec,“ pokračoval Násir.

Omar šlukl.

„To teda jo, člověče. Hele, myslíš, že se dneska dočkáme naší velké vlny?“

„Viš, co říkal starej Bill v tom filmu,“ zamyslel se Násir. „Na svou velkou vlnu můžeš čekat celý život.“

Nad Jeruzalémem právě zapadalo slunce a Mrtvé moře nepatrně šplouchlo.

Narozeniny

Stál nad opilcem, v ruce držel nůž a chystal se bodnout. Do krku, tam je to nejjistější. Za ty jelita na zádech a spáleniny od cigára. Za to, jak ho za trest zamykal do komory bez světla a nepustil ani na záchod. Za to, jak řezal mámu a za hnusárny, co dělal ségre. Opilec škytal, oči přivřené, vůbec o něm nevěděl, což nebyla žádná změna. Napráhl ruku, ale nedokázal to. Zabít fotra je těžký. Vrátil se do pokoje, sbalil batoh a vyšel před dům. Právě mu bylo čtrnáct. Vzduch voněl řekou, popelnicemi a svobodou. Tady venku může oddělat, koho chce.

Neviditelná žena

„Určitě se mi to stalo kvůli tomu,“ štkala má žena, s nohama v sádře nechala stékat slzy na nemocniční polštář.

„Čemu?“

„Von mě na tom přechodu neviděl. A já ho chápu.“

„Jak chápeš?“ pozoroval jsem oknem komín teplárny. „Prostě koukal jinam a přejel tě.“

„Právě že nekoukal,“ vzlykla. „Díval se přímo na mě, já ho viděla!“

„Jako že tě chtěl zabít?“

„Něco horšího. Už to pozoruju dlouho. Chlapi si mě neprohližej, holky mi nezaviděj figuru, tebe už taky nezajímám. Jako ženská jsem neviditelná. Dospěla jsem do věku neviditelnosti.“

„Ale prosím tě...“

Chtěl jsem pohladit její ruku, ale nenašel jsem ji.

Poslední třetina

Nejdřív se vzdálila opačná polokoule. Později nejbližší moře. Pak se někam ztratily pohraniční hory. Následovalo krajské město. To už nevycházel bez hole a časem se mu nechtělo ani do železářství v sousedním městečku. I hospoda ve vsi zmizela za obzorem. Procházky kolem chalupy ho bavily jen několik sezón. Klidně si zůstane za vlastním plotem. Nohám se postupně znechutily i tři schody ze zápraží. Mezi kuchyní a ložnicí se dá taky žít. Nebo jen v ložnici. Od postele k oknu a zpátky. Na prostěradle. Ale nevzdával to: „Ještě bych vám ukázal, kdyby to šlo s měkkým,“ zahrozil pečovatelce než zavřel oči.

Pověst o Carlosovi

Carlos byl nejlepší flamenkový kytarista na východ od Sevilly. Spal s nejkrásnějšími tanečnicemi na východ od Sevilly, měl nejlépe pěstěný knír na východ Sevilly – ale přesto nebyl spokojený. Chtěl své prvenství rozšířit na západ, jih i sever od Sevilly. Vyzval tedy tamní nejlepší kytaristy na

souboj. Hráli tři dny a pořád nebylo rozhodnuto. „Zvítězí ten, kdo zahraje nejúčinnější akord,“ navrhla Isabella, majitelka nejvyhlášenějších bordelů v celé Andalusii. Carlosovi soupeři rozezvučeli kytary a ženy ze sebe strhaly šaty. Pak udeřil do strun Carlos... A ženy poklekly, zatímco on se smál smíchem vítěze a rychle se vzdaloval, zanechav dole své dokonalé tělo.

Pracovní pohovor

„Bohužel jsme usoudili, že se bez vašich služeb obejdeme.“
Řekl jsem to šetrně, jak mě naučili na kurzu.
„Neberete mě?“ zvedl obočí. „Pan Miler tvrdil, že dnes nastupuju.“
„Mám instrukce přímo od něj, lituji.“
„Zaplatíte mi práci, kterou jsem pro vás udělal?“
„Obávám se, že to byla součást konkurzu.“
„A co čas, kterej jsem vám věnoval?“
„To je vaše soukromá věc, lituji.“
„Jo soukromá,“ chvilku uvažoval, „tak se musíme vyrovnat jinak.“
Postavil se a podal mi vizitku. Měl metr devadesát a pohled zabijáka.
„Jestli v sobotu ráno nepřijdete, najdu vás a uříznu vám ptáka. Čeká vás sekačka a hektar trávy.“

Předehra

Nenávidím je. Zvláště toho hajzla od kotlů. Smějou se mi, když myslí, že se nedívám. Mindráky jim stríkají ušima. Chtěli by, ale nemají na to. Ani netuší, jaký to je, být na všechno sám. Tak jsem se jednou ztratil, a co? Umřel snad někdo? Jsou jako smečka šakalů. Vždycky vytuší, když mám horší den. Jednou mezi ně hodím bombu. Komu by chyběli? Nikomu! Jsou ABSOLUTNĚ nahraditelní. Nýmandi. Ta bruneta ze sopránů má ale dudy, kdo ji asi na zájezdech píchá? Určitě to hovado z kontrabasů, nebo...
„Mistře, už je čas. Vaše taktovka.“
Händelovo oratorium Mesiáš se toho večera mimořádně povedlo.

Setkání

„Zase jsme to nestihli,“ zasmál se pečovatel a pomohl jí posadit. Na ten zápach si nikdy nezvykne. „Ták, a teď si přesedneme na vozík.“
Nečekal, že mu odpoví, tyhle případy už dávno nemluví – oči mají otevřený, ale nevidí. Vezl ji ke sprchám a pozoroval bílý kudrny, hlavu měla skloněnou k rameni. Před sedmdesáti lety jí bylo osmnáct, jako jemu teď, a večer se chodila koupat do rybníka. Zabrzdil a obešel vozík, něco vzalo

jeho dlaň a položilo ji ze strany na svrasklý krk. Zavřela oči. Sklonil se k jejímu uchu a zkusil to: „Já vás vidím.“
„Já vás taky,“ zaseptala.

Trasa maratonu

Do cíle mám pár minut, ale nechci. Ještě nechci skončit. Něco se děje, něco důležitýho začíná. Nohy mi lehce kloužou po silnici, jako by roztáčely zeměkouli. Všechny soupeře jsem nechal vzadu, ale teď bych nejradši zpátky na start. Míjím ruce s kelímkama, pít nebudu, nechci to vyplašit. Tělo skoro necítím, takhle jsem ještě nikdy neběžel. Lidi řvou, v dále vidím cíl. Zastaví mě a já tuhle šanci ztratím. Odbočit není kam, zbývá jen otočka. Ten frajer z Keni by zíral, kdyby mě viděl pádit v protisměru. Mám už jen pár kroků, abych se rozhodl. A v každým případě budu litovat.

Utrpení elfa Bragolase

Bragolas se konečně rozhodl. Až jeho láska půjde na směnu, překvapí ji a vyjví city na rovinu, jak se na elfa z Plochých plání sluší. A stalo se – vyskočil z houští, právě když si připalovala kahan. Poklekl, aby jí viděl do očí: „Amadís, tětíva mého luku plandá. Nenapne se, dokud neulehneme pod soumovníkem. Rozumíš?“
Amadís rozumněla, byla to zkušená trpaslice. Pohupovala krumpáčem a čechrala si vousy. „Promiň, někoho mám,“ řekla. „A pak, jsme příliš jiní.“ Bez otálení sfárala do dolu a zamířila ke štole, kde čekalo jeskynní monstrum. Nebo příliš stejní, napadlo ještě Amadís, než ji něžně sevřely bradavičnaté paže.

Věčné časy

Mělo mě to napadnout – drink, co do mě nalili, chutnal divně. A pak se světlo objevilo na opačné straně sauny, než byl vchod. Vedro nemusím, nedělá mi dobře na tlak. „Tak vidíš, zafungovalo to,“ slyšel jsem bráchu. Moje žena se rozpačitě kousla do rtu a vyslala ke mně soucitný pohled. Vyšel jsem ven, abych se zchladil, ale cítil jsem se podivně lehce a nechápal, kde se v suterénu vzala louka. Strčil jsem hlavu dovnitř: „Hele, pojďte se...“ Líbali se nad mým zhrouceným tělem. Obešel jsem saunu, zablokoval dveře, zvýšil teplotu a posadil se do trávy. Tohle si ještě vyříkáme.

Zkoumání zázraku

Tak jsem slyšel: Když bratr Ondřej vstoupil do řádu, dostal za úkol opisovat svaté texty. Po čase, když měl být přidělen do kuchyně, přesvědčil opata, že jeho posláním je opiso-

vat. Totéž se další čtyři desítky let opakovalo mnohokrát. „Bůh chce, abych se něco důležitého naučil,“ namítal Ondřej, když ho spolubratři obviňovali z lenosti a pohrdání světskými povinnostmi.
A tak jsem viděl: Na svátek Proměnění Páně přišel do refektáře a oznámil, že jeho poslání skončilo: „Konečně jsem se naučil, co bylo třeba.“ Požádal o čistý list a začal na něj psát modlitbu. A když dokončil poslední písmeno, papír vzplál zlatým plamenem.

Ženská soudržnost

Stál jsem u pisoáru a marně se snažil vymočít. Nejdřív od umyvadel pokukoval hezoun v maskáčích a pak ještě vešla mužatka s mikádem a vytáhla jakýsi umělohmotný trychtýř.
„Hej, tady jste na pánech,“ upozornil ji hezoun vysokým hlasem.
Mužatka ostře vysvětlila, že je vybavená jako kterýkoli samec a má právo si ulevit.
„A to nezvládnete bez protézy?“ zachichotal se hezoun, stáhl maskáče, nakročil nad mušli a bravurně do ní načural.
„Travestitní dovednosti mě nezajímají,“ pohodila hlavou mužatka.
„Promiňte, dámy,“ ozval jsem se, „rád bych se taky vymočil a...“
Otočily se a myslím, že zasyčely dvojhlasně: „Komu říkáš dámy, ty blbečku?“

Dalibor Demel (nar. 1970) vystudoval hru na fagot a poté sémiotiku, živil se jako fagotista a od roku 1996 jako novinář. Vydal cestopisný román *Kdo rozbije hory* (2004) a román *Nahý valčík* (2008). Časopisecky publikoval několik povídek. Ukázka pochází z připravované sbírky sta mikropovídek o stu slovech s pracovním názvem *100×100*.

VÝLOV

Začínáte číst poslední Výlov z našich Výlovů – tato rubrika letos končí bez náhrady. Za těch sedm let se v ní objevilo mnoho knih a vystřídal se v ní řada autorů, jak redaktorů Tvaru, tak stálých či příležitostných spolupracovníků redakce. Někteří ji chápali jako útvar nadmíru vážný, jiní ji psali stylem odlehčeným, někteří ji brali jako nepřímou záživnou pracovní povinnost, jiné bavila a některým přišla beze smyslu. A podobně nejspíš rezonovala i mezi čtenáři. Za úkol měl Výlov jedině: všimnout si alespoň části těch knih, pro něž Tvar nenašel recenzenta. S takovým problémem se samozřejmě odjakživa setkávala většina redakcí literárních časopisů a každá to dříve či později řešila po svém. Jsou knížky, které se prostě zaseknou na stole redaktora a nejdou dál. I když byl náš Výlov občas velmi kritický a jeho šleh ironickým bičíkem se mohl zdát nepřiměřený, našim hlavním cílem bylo v glosách postihnout když už nic jiného, tak alespoň fakt, že knížka vyšla. Naposledy tedy zahrabme do knih, které zbyly, jak by se řeklo po wernischovsku.

Prvním úlovkem je drobná sbírka **Pavliny Vilertové** nazvaná **21 pokojů s hysterickým záchvatem** (Petr Štengl, 2012). Je to jednadvacet básní (k nimž ostatně odkazuje název) plných ohrožení, jakýchsi krajin, většinou ruských, jakýchsi Hirošim a jakéhosi surrealismu. V některých případech tohle setkávání působí celkem osvěžujícím dojmem („*Za dvojlistem novin / přes inzeráty na šoustání / pozorují / pohyby mužů // u pelesti postele / polykají rybu / a zvrací bajonet*“, b. *Latentní narkolepsie*). Ovšem textů je v knize maličko a alespoň mně není jasná motivace. Jen to, že Vilertová píše básně, mi moc nestačí. Jde o debut rozkolísaný a vlastně představuje konvolut textů, z kterých by později autor měl sebekriticky vybrat dvě tři ukázky a zbytek ponechat netištěn. Stydět by se za takové psaní nemusel, ale zároveň by je neměl nikomu vnucovat. Raději bych sbírku Pavliny Vilertové nazval *pre-debut* a mlčky předstíral, že nevyšla a že na básnířčinu první knížku teprve čekáme.

Druhou sbírkou je opět debut; **Zhasnout psí ohně a odejít s větrem** vydal **Martin**

Šindelář letos v nakladatelství *Jan Těsnohlídek* – *JT's*. Nikdy jsem moc nechápal do sebe zahleděnou a vesměs nesrozumitelnou postpunkovou „poezii písňových textů“: zahuhlané a nedovařené lyrické vycpávky, tu a tam doplněné odkazem na něco intelektuálního nebo trochu mystického, případně známého jen „vyvoleným“. Nebo lépe – bral jsem tenhle druh „textů“ spíš vždy jako součást celkového hudebního projevu a nějaké slovní nesmysly jsem neměl potřebu vnímat. Martin Šindelář se blíží přesně póze typu „dáme vedle sebe nějaká slova a ono to nějak dopadne, zbytek dohraje kapela“. „*Těsně nad kořeny pokosený, / led rozšklebil se / v pohyb, / když mu psi sekáči / strunovkami dočistili rohy*.“ (b. *Nikolajka*) Možná v tom je něco víc, možná jiná zkušenost nebo jiná chuť, ale já si pod tím nedovedu představit víc než jen text křičený, pozérsky vytrčený do prostoru, ale bez jakéhokoliv ukotvení. Podívejte se sami – refrén si najděte a zpívejte s sebou: „*Pod samým světlem / jakási / jiná tma. // Slova / žhavená v částečky / hluku // se stávají tichem / jako jiskry. // Pod samým sněhem / jakési / jiné listí*.“ (b. *Jiskry*)

Velké myšlenky

Poslechl Vnitřní Hlas a nastoupil Cestu. Cítil, že míří ke Světlu a Život získával Smysl. Rád o svém novém Poznání mluvil, lidé potřebovali Pravdu. Někteří ho chápali, jiní nebyli dost Otevření. I pro ně měl Lásku a Soucit a postupně pronikal pod povrch Zdání. Odešel z Nečistého zaměstnání v byznysu a žil na vsi v souladu s Duchem a Přírodou. Jak ale roky ubíhaly, pokoušela ho Netrpělivost. Začínal Pochybovat. V duši cítil Noc. A tehdy mu Vesmír seslal Informaci, že došlo k Velkému Omylu. Na počátku Pouti nehořela Touha po Poznání, ale Nuda, Nadrženost a Strach. Jenže už bylo Pozdě.

Shledání s duší

Napadlo mě, že bych se měl podívat po své duši. Dlouho jsem měl pocit, že se mi ztratila. Věděl jsem, že nežije v těle, ale naopak, takže jsem vzal lopatu a zkusil to v parčíku za barákem. Moje duše nesnáší světlo. Odházel jsem metr hlíny – jen pár žízal. Rozkopal jsem záhon na kruháku. Nic. Vyhlobil jsem spoustu děr, ale nakonec ji objevil. V septiku, v zahrádkářské kolonii. Vypadala uboze a zároveň vyzývavě. Když jsem ji tak pozoroval, ucítil jsem vprostřed hrudníku prázdné místo. A hned potom v hlavě. Skočil jsem za ní do té břčky, objal ji a zaskučel slastí.

Michal Jareš

ZÁZRAČNÉ PRÓZY
V NEZÁZRAČNÉM VYDÁNÍ

**Bruno Schulz: Skořicové krámy
Přeložila a vydání nově upravila
Hana Jechová
Dauphin, Praha – Podlesí 2012**

Polský modernistický spisovatel a výtvarník Bruno Schulz se nedostává na náš knižní trh poprvé. Povídkový cyklus *Skořicové krámy* premiérově vyšel ve stejnojmenném souboru (spolu s cyklem *Sanatorium na věč-nosti*) v nakladatelství *Odeon* v roce 1968, podruhé tamtéž v roce 1988 ve vydání rozšířeném o *Fragmenty* pod titulem *Republika snů*. V polistopadovém období spisovatelovo dílo oživilo nakladatelství *Dauphin* Daniela Podhradského, jež v roce 1999 vydalo oba cykly (*Fragmenty* společně s druhým jmenovaným). Schulzově literární tvorbě se u nás dostalo i odborné reflexe (mj. Jiří Holý, Petr Král, Petr Málek), zlomkovitě jsme se mohli seznámit také s reflexí zahraniční (Renate Lachmannová). Umělcovým kresbám a grafikám, tvořícím neopominutelnou součást jeho torzovitě dochovaného díla, se před několika lety věnoval v časopise *Art & Antiques* Petr Šimon a v roce 2006 zde proběhla i výstava *V labyrintu Bruno Schulze*, k níž byl vydán stejnojmenný katalog.

Přesto se zdá, že v porovnání s autory, k nimž bývá tento tvůrce přirovnáván (nejčastěji bývá uváděn asi Franz Kafka, kterého nejpříměji asociují metamorfózy vypravěčova otce), zůstává u nás Schulz – neprávem – spíše na okraji zájmu a rozhodně o něm nelze říci, že patří k autorům všeobecně známým, k umělcům, jejichž jméno je v tzv. obecném povědomí. Je to dozajistě dáno i tím, že se často nevejde do kánonu světové literatury, jenž je ve školách studentům předkládán. V knihovnách ve větších městech jsou sice Schulzovy knihy k sehnání, s jejich případnou koupí (a že právě tyto texty, pokud vás osloví, patří k těm, které člověk chce mít doma, nejen proto, že se k nim rád vrací, ale i proto, že na jedno přečtení nelze jejich křehkou krásu pojmout) je to však již složitější. Dauphinovská vydání jsou bohužel už vyprodaná – a ani v antikvariátech se jmenované tituly neobjevují příliš často.

Proto jsem také zprávu o tom, že *Dauphin* prozaický cyklus *Skořicové krámy* znovu vydal, uvítala. O to větší bylo mé zklamání, když jsem novou reedici dostala do rukou. Obsah se samozřejmě nezměnil, resp. změnil se mírně, neboť překladatelka Hana Jechová (= Hana Voisine-Jechová) pro toto vydání text přepracovala (jde o drobné zásahy rázu lexikálního a stylistického; ať už s těmito zásahy nebo bez nich se jedná o překlad velmi citlivý a, pokud to mohu bez znalosti originálu posoudit, výborný). Podstatných změn však dostala vnější úprava a výprava knihy. Publikace čtenáři nenabízí zdaleka takový komfort jako první (rozuměj: první dauphinovské) vydání. Chybí ediční poznámka, nebyly sem zařazeny reprodukce fotografií a dobových pohlednic autorova rodiště, městečka Drohobyč, s nímž jsou jeho texty nedílně spjaty, ani zasvěcený doslov Otakara Bar-toše, přejatý z *Republiky snů*.

Oproti elegantní úpravě vydání z roku 1999 má kniha prvoplánový obal a já si kladu otázku, ke komu se má obracet. Kdo Schulze zná, tak samozřejmě ví, že „skořicové krámy“ nemají se skořicí, která je na něm zobrazena, moc co dělat. Má snad nápadná obálka – možná právě v tomto podzimním a předvánočním čase, k němuž skořice, její chuť i vůně, patří – přitáhnout čtenáře, kteří by jinak po knize třeba nesáhli? Co mně vadí ještě víc, je úprava samotného textu. Použitým papírem i typem písma (nikoli tak už formátem) kniha připomíná publikace francouzské kapesní paperbackové edice *Folio*. Za nejrušivější prvek pokládám především zvolenou velikost písma, které je nepřiměřeně velké (text jím nabyl o třetinu) a k Schulzovu subtilnímu textu se opravdu

nehodí. V časech, kdy je i na knihy uvaleno vysoké (a brzy ještě vyšší) DPH – což samo-zřejmě zvyšuje tlak na nakladatele, kteří tak v ediční politice i výrobě knih budou muset přistupovat k věcem, k nimž by za jiných okolností možná jinak nepřistoupili –, si ale budeme muset asi zvyknout na to, že chceme-li si i nadále pořizovat knihy za relativně únosnou cenu (jež však zároveň musí přinejmenším pokrýt nakladatelské náklady), nebude jejich vnější vzhled zdaleka vyhovovat našim ideálním představám. Ať se mi to sebevíc příčí, více než kulturním statkem je kniha dnes stejně jako téměř vše kolem nás obchodním artiklem a je s ní tak i zacházeno. Útěchou v tomto neútěšném stavu věcí je to, že text samotný naštěstí zůstává. Lacinou úpravu, v níž *Dauphin Skořicové krámy* nyní vydal, si Bruno Schulz sice nezaslouží, na kvalitě jeho zázračných próz to však nic nemění.

Řekla jsem „zázračných próz“. Schulzovy texty jsou vskutku tím, co si pod tímto pří-vlastkem v literatuře představuji. Zázračné zde vychází již ze základního „hybatele“ textu, jímž jsou reminiscence, mytologi-zované návraty do dětství, tj. do času, kdy člověk přistupuje ke světu vesměs bezpřed-sudečně, hnán především zvědavostí, zvě-davostí a úžasem, kdy myšlení není ještě v zajetí logických, racionálních kategorií a utilitárních postojů, kdy je ještě magické, to znamená například, že neživé věci i abs-traktní jevy jsou antropomorfizovány a vní-mání smyslové se v mysli neoddělitelně prostupuje s magickými představami a fan-tomy bdělého i nočního snění. Exemplem tohoto přístupu ke světu je titulní povídka či vyprávění o Krokodýlí ulici, které jsou zároveň důkazem toho, že nedílnou sou-částí zmíněného způsobu vnímání je jakási prvotní erotická fascinace. Ta, ač je v život-ním období, jehož perspektiva je zde re-evo-kována, svým způsobem ještě asexuální, má v Schulzových textech především temný nádech, je proti-silou duchovního rozletu. Úzkostný erotismus, jenž je dominantním prvkem autorova výtvarného díla, se neod-ráží pouze v motivice textů a archetypál-ně pojatých postavách (reprezentantkou pohlavně podmíněné existence je zde pře-devším služebná Adéla, získávající svými rafinovanými ženskými zbraněmi – jejichž příkladem je nenápadně vystrčené chodi-dlo ve střevíčku, napřažené jako „hadí jazý-ček“ [s. 78] – nad bezradně snílkovskými mužskými duchy dominantní převahu, ještě více než postava matky, představující pře-de-vším prakticky ženský přístup k životu), ale proniká i – a vlastně především – do samot-ného jazyka. Konkrétním projevem jazy-kového erotismu nejsou pouze metafory čerpající z erotického diskurzu, ale též např. neustálé bujení výrazu.

Řečeno velmi zjednodušeně, Schulzovy prózy patří k těm, kde se toho příliš mnoho „neděje“ ve smyslu epických dějů a kde většina prostoru je věnována popisu, nadto

popisu zdánlivě všedních situací a jevů. Právě v popisu se však koncentruje samotné dění, pohyb, život, právě jeho prostřednictvím je minulé skutečnost, to, co je na ní nejvíce pomíjivé, tedy její „duch“, „atmosféra“, nejen zpřítomňováno, ale prostřednictvím jazyka nově (re-)konstituováno. Vzpomínky, smys-lovost (i smyslnost) a magické představy se zde potkávají s evokační a tvůrčí silou řeči, jež z nich vytváří „pláty masa s klaviaturou telecích žeber, napuchlé silou a výživností, cha-luhy zeleniny podobné zabitým hlavonožcům a medúzám – surovou hmotu oběda – s chutí ještě nezformovanou a jalovou, vegetativní a telurické ingredience oběda s divokou polní vůní“ (s. 9), obraz města, jež se „čím dál tím víc propadalo do chronické šedivosti sou-mraku a na okrajích obrůstalo lišejníkem stínu, prachovou plísní a mechem, který měl barvu železa“ (s. 29), či „ospalé zimní dny, uzavřené z obou stran – jítrem i večerem – do kožešino-vých okrajů příšeří“ (s. 125).

Schulzovy texty mohou být objasňovány v kontextu moderní prózy, v interpretaci se lze odvolávat na četné starozákonní (pří-běh Jákoaba a jeho milovaného syna Josefa) a kabalistické aluze (k tomu Petr Málek) či na již zmíněné archetypální pojetí postav. Pro pochopení jádra „filozofie“ autorovy umělecké tvorby rozsáhlé znalosti a vědo-mosti ovšem nejsou nutné, neboť nám je odhalují prózy samy, v případě cyklu *Skořicové krámy* explicitně např. *Traktát o mane-kýnech*, věnovaný emblematickému motivu novodobé grotesky a/i moderny, tj. figuríně, loutce, umělé bytosti. Pojednání vypravě-čova otce o hmotě není jen svérázným pře-pisem starozákonního, gnostického a kaba-listického pretextu (Renate Lachmannová) a „manifestem nové krásy“ (Petr Král), ale lze jej číst i jako komentář o vzniku uměleckého díla, které rovněž vzniká z „hmoty“ (z psy-chosomatické interakce člověka se skuteč-

ností a za pomoci „hmotných nástrojů“): „*Hmotě je dána nekonečná plodnost, nevy-čerpatelná životní moc a zároveň svůdná síla pokušení, která nás nutká tvořit. V hloubi hmoty se formují nevýrazné úsměvy, vznikají napětí a houstnou vzorky tvarů. Veškerá hmota se vlní nekonečnými možnostmi, které přes ni proudí v mdlých záchvěvech. Čeká na živo-to-dárný dech ducha, přelévá se bez konce sama v sobě a svádí nás tisícem sladkých okrouhlin a měkkostí, které vydává sama ze sebe ve sle-pých snech a blouznění.*“ (s. 71)

Ztvárněním starobylé vize věčného neod-vratného koloběhu vznikání a zanikání, odkazujícímu k jakémusi společnému „pra-jádru“ veškeré existence, přířknutím stvo-řitelské moci řeči a tvůrčímu aktu, pnutím mezi úzkostnou a hravou polohou textu i jazykem, jímž je popisována, či přesněji: evokována vyprávěná skutečnost, mi Schul-zovy prózy připomínají dílo Michala Ajvaze a jeho ideu „prázdná“, jež plodí i pohlcuje veškeré tvary (v porovnání se Schulzem je však u Ajvaze „prázdnou“ přířknuta v tvůr-čím aktu aktivnější role než u Schulze, u něhož je „hmota nejpasivnější a nejbez-brannější bytostí v kosmu“ [s. 71], vydanou napospas „tvůrčí rozkoši“ [s. 74] demiurgů). Že se přitom v Ajvazově případě, pokud vím, nejedná o nějaký vědomý vliv (k ovlivnění Schulzovou tvorbou se jak známo v české literatuře hlásil zatím nejvýrazněji Bohu-mil Hrabal), může být myslím bráno jako naděje, že daná idea není vyhrazena jedi-nému historicky a/či ideologicky ukotve-nému diskurzu, nýbrž že navzdory zdánli-vému bez-smyslu a totálnímu chaosu, jenž je – maskován pod elegantnějšími slůvky – někdy dokonce proklamován jako kýžená hodnota, nějaký transcendentní „jednotící horizont“, z něhož vše vyvstává a do něhož se vše navrácí, možná vskutku existuje...

Veronika Košnarová

INZERCE

www.revuepandora.cz
kulturně-literární revue

PANDORA,

Kde jiní končí, my pokračujeme

dosud vydaná čísla:
PAMĚŤ (24-25/2012)
DĚTSTVÍ (22-23/2011)
ČESKO-FRANCOUZSKÉ PŘECHÁZENÍ (21/2010)
FILMOVÁ ADAPTACE (20/2010)
MĚSTO (19/2009)
LAST - LUST - LÁSKA (18/2009)
VŠEDNOST (16-17/2008)
VYPRÁVĚNÍ (15/2007)
EXPERIMENT (14/2007)
TICHO (13/2006)
HRA (12/2006)

a další

distribuce:
Kosmas | www.kosmas.cz
Pandora | www.revuepandora.cz |
sekce „objednávky“

vydává: Nad Labem, občanské sdružení

INZERCE

**tóny-barvy- vůně
klub-obchod-čajovna**

Mánesova 87, Praha 2
(metro A, stanice Jiřího z Poděbrad)

Otevřeno denně kromě neděle
od 10 do 22 hodin

NENECHAT SE SEMLÍT

Mirek 6 Kroš: Zastávka Woodstock
Pěkný ptáček press, Praha 2012

Ty hajzle nepiš mi do titulu adresy básník nebo...

Mirek 6 Kroš

Byť se to zdá absurdní, bohém, recesista, ekologický aktivista a zapřísáhlý polonofil Mirek 6 Kroš se letos dožívá věku Abraháмова. K té příležitosti uspořádali jeho kamarádi v čele s Markem Tomanem malý sborník Krošových rukopisů, dosud šířených samizdatově nebo prostřednictvím internetu (<http://krcoolden.wordpress.com>). Mám docela slabost pro podobné knížky, vzniklé pro radost, bez ambic na prestižní literární ceny. Tato navíc už na první pohled zaujme sympaticky psychedelickou obálkou.

Kroš píše čtivě, vtipně, spontánně, nestará se o literátské finesy, zato si libuje ve vymýšlení slovních hříček a svérázně (sebe)ironickým mudrlantství: „Doprčic to moře je perfektní vynález, škoda že se vyrábí jen v zahraničí.“ Nechce vytvořit epochální dílo, jen zanechat zprávu o sobě a své snaze žít po svém, vzdorovat tomu, co Ken Kesey nazýval kombajnem, tedy snaze těch nahoře redukovat člověka na předvídatelnou a nahraditelnou výrobní jednotku. Po roce 1989 se kombajn výrazně proměnil, ale fungovat nepřestal. Malý, ale výmluvný detail: Krošovy zápisky se hemží anglicismy, protože pocházejí z dob, kdy pokud někdo používal angličtinu, byl to náš člověk. Dneska je tomu

naopak, pokud někdo plete do českého hovoru anglická slova, je to nejspíš „jejich člověk“ – snad mi rozumíte.

Deník ze stopařského výletu z roku 1985 nese název *Nielegalne kochanie Polski* (v post-solidaritních dobách se dalo do země nespolehlivých spojenců dostat pouze na pozvání, a to už bylo jednodušší zkusit to objet přes Německo – samozřejmě východní). Mimo chodem, část těchto zápisků vyšla před lety ve *Welesu* se zajímavou anomálií. Protože v oněch dobách se hippíkům o počítači s mapou znaků ani nezdálo, zapisoval Kroš polské nosovky tak, že za písmenem udělal čárku (třeba takhle: Cze, stochowa). Vypadalo to hrozně, ale dávalo to textu svojí buket.

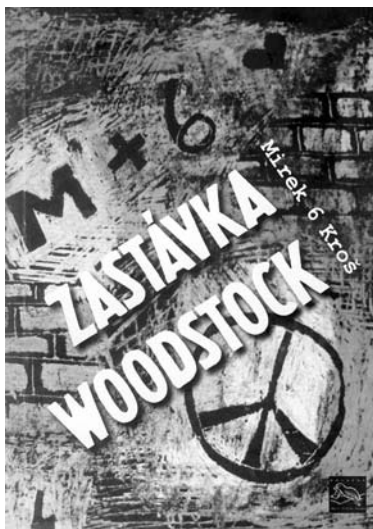
Až dojemně působí autorovo nadšení z toho, jak to v Polsku navzdory totalitě žilo: „*Sakra to je žrádýlko, to bych chtěl v Praze mít: bufáč/klub s herbatkama, pizzou a goframa, k tomu bych pouštěl slušnou muziku, ceny bych držel na minimu, živil se punkovou muzikou a vlastním knižním a gramo vydavatelstvím, to by byl život, kam se ... milionáři.*“ Dnes už je něco podobného možné, a tak jsme poznali, že to není žádná pohoda, ale tvrdý byznys, a tedy jen líbivější podoba kombajnu.

Krošova úvaha o tom, proč Poláci české poměry živě sledují, kdežto opačným směrem převažuje štitivý nezáměr, stojí za ocitování, neboť platí i po více než čtvrtstoletí: „*Budou se zahazovat s nějakýma Polákama, který by snad ještě, nedej Bože, mohli něco chtít, protože je u nich hlad a bída... Tohleto ani nepramení z nějakého česko-polského opovrhování, to má zcela nadnárodní kořeny ome-*

zeneckého egoismu. Než tohleto vysvětlovat, to je radši člověk nechá v tom, že je to za osmašedesátej.“

Kniha také popisuje autorovy výlety na slavné hudební festivaly v Jarocině či Kostříně. Ten druhý má stejný název jako tato kniha; je to narážka na seriál *Zastávka Aljaška*, v originále *Northern Exposure*, naše televize ho kdysi dávno vysílala pod názvem *Zapadák*ov. Český maloměsták je vyškolen (před letošním mistrovstvím Evropy ve fotbale bylo zajímavé sledovat, jak média tyto předsudky snaživě přizívují) očekávat po překročení polských hranic ryzí středověk: špínu, náboženské fanatiky a opilce ležící ve škarpách. Ano, autor to nakonec nezastírá, sociálně-patologické jevy jsou v Polsku vyhrconější a nápadnější (i když vydrží-li Nečasova vláda nějaký ten pátek, můžeme sousedy dohnat a předejhnat), ale obecně jsou Poláci otevřenější a přátelštější než Češi a lidé, kteří se tam pohybují okolo kumštu, mají zpravidla daleko větší přehled o světovém dění než zdejší intelektuálové.

Krošovy texty nepřinášejí převratné intelektuální podněty; točí se převážně kolem témat jako pivo, holky nebo marihuana. Ale proč ne, žijeme jen jednou a radost ze života

je nejlepší obranou proti kombajnu. Deníkové zápisky popisují autorovo působení coby skladníka či recepčního, tedy v profesích, k nimž se tak nejspíš dostane člověk, který nemá speciální kvalifikaci a zná i důležitější hodnoty než kariérní postup. Samozřejmě ne všechno je stejně zajímavé, některé historicky rezonují jen v okruhu spřízněných duší. Deníkové zápisky jsou prokládány básněmi, zřetelně ovlivněnými

stylem Charlese Bukowského – věčné příběhy zachycující velkoměstský chaos a zkrachovalé vztahy.

Škoda že v knize nebyla ocitována také některá z pozoruhodných recenzí, které Kroš psával do polooficiálních tiskovin jako *Za dvě piva* nebo *Jihovýchodní pošta*. Byly zasvěcené a přitom příjemně neakademické, také ony jsou dokumentem snahy žít mimo oficiální struktury a také mimo původně protestní subkultury, které dnes bojují více než proti establishmentu proti sobě navzájem a od svých příslušníků vyžadují naprostou konformitu. Pokud člověk chápe svobodu nikoli jako politickou frázi, ale jako způsob života, musí v každé době táhnout svoji káru sám.

Jakub Grombář

NEJNOVĚJŠÍ KRATOCHVIL

Jiří Kratochvil: Dobrou noc, sladké sny
Druhé město, Brno 2012

Zatím poslední opus, který vyšel z dílny brněnského prozaika, byl zasazen – jak jinak – opět do brněnského prostředí, jenomže tentokrát je všechno jinak. Románový svět nemá, jak u Kratochvila bývá zvykem, přesný lokálně aktualizovaný rámec, nýbrž je situován do konkrétního rámce historického. Přenáší čtenáře na jeden den do fikčního světa, jímž je město Brno v roce 1945, v situaci, kdy Rudá armáda v jednotlivých čtvrtích dosud bojuje s nacistickými okupanty, kdežto v centru už se začíná rozvíjet běžný život a s ním také lidské i bájně příběhy. V Kratochvilově případě je důraz položen především na sousloví „bájně příběhy“, protože se v něm prolínají motivy tehdejšího „aktuálního“ (dnes historicky vzdáleného) světa s prvky a motivy mytickými až pohádkovými.

Románový děj se odvíjí ve dvou liniích, které se v jednom momentu dotknou. Je tu linie dvou mladých mužů, které svedla náhoda – setkání nad obrazem, kolektivním portrétem od ruského malíře Répina, který ukazuje jeden z protagonistů románu, finsko-ruský běžec Košta Pakkala, ošetřovatel ze židenické nemocnice, svému nastávajícímu soupeřníkovi Kubovi Pikulovi na tržišti, v němž se proměnila rozbitá nádražní hala. Oba se pak vydávají hledat Kostou vysněného Američana, Mr. Penicilina, jenž údajně měl do poničeného města dopravit a distribuovat penicilin pro záchranu raněných a nemocných. Druhá linie je osnována na (ještě bájnějším) příběhu židovského sirotka, Jindřicha Steinmana, který se vrací do rodného města z pobytu u venkovských známých, kde se ukrýval před nacisty. Jindřich totiž potkává starou cikánku, která mu věští budoucnost a pro jediný den, kdy se může po městě bezpečně pohybovat v „nultém čase“, mu poskytne jako průvodkyni a ochránkyni mluvící kočku Kaňku.

Pak se již rozvíjí ohňostroj situací a zápletek, ve kterých se stýkají a srážejí momenty „aktuálního“ (historického) světa s prvky

snově ireálnými. Obecné oprávnění k této konfrontaci motivů dávala autorovi sama přízračná povaha doby konce druhé světové války, kdy do surreálně kontrastních souvislostí vstupovaly faktické události nepředstavitelně hrůzy (sugestivní líčení válečných scén) i absurdně bizarní (trpasličí svatba), kdy se v nepředvídatelných vazbách protínaly osudy zlých i dobrých jedinců, kdy zkratka nastalo období „nultého času“, v jehož intervalu mohla zvířata mluvit, mrtví procítat z věčného spánku a vůbec dít se věci neskutečné.

Tato situace poskytla Kratochvilovi příležitost, aby v obou dějových liniích uplatnil a rozehrál bohatý rejstřík možností, jaké mu nabídla rozkoš z vyprávění i předchozí románová zkušenost. Setkáme se zde takřka se všemi prvky fikčního světa, kterých ve svých románech použil a jež „recykluje“ v nových souborech: kromě mluvících živočichů (vzpomeňme na povídku *Já, lošad* z povídkového cyklu *Kruhová leč*, připomínající gryfa z románu *Femme fatale*) se tu objevují prvky proměny totožnosti (kočka Kaňka a Minotaurus v lidské podobě), do děje vstupuje epizodní postava soukromého detektiva (jaká se uplatnila například v románu *Slib* a poskytla autorovi příležitost pro další, poněkud předimenzovanou vsuvku absurdního válečného milostného příběhu: *Sturm-bannführer a Tereza*). Vracejí se též prvky podsvětí reprezentované motivy gotických sklepů brněnského podzemí (známých z románu *Slib*), které však neslouží pouze k dokreslení bizarního prostředí, nýbrž symbolizují temný a chladný prostor jezera smrti (autor mu dává symbolický název Dar) skryté v „podzemí“ našich životů.

Co se týče milostných příběhů, nepatří podle mého názoru právě k silným stránkám Kratochvilova vypravěčského umění. V linii Kubové a Kostové se milostný motiv takřka neobjevuje, nepočítáme-li trochu siláckou epizodu s dvojznačným názvem *Gumy! Gumy! Gumy!* založeným na dvojznačnosti významové reference (žvýkací guma – kondom) a výše zmíněný příběh osudové lásky esesáka a české dívky. V linii Jindřichově však má významné místo a nabývá takřka symbolického podtextu a zároveň

intertextové funkce: mladý židovský chlapec se cítí být citově přitahován k zdánlivě slepé provazochodkyni Vanese; ta vděčí Jindřichovi za záchranu života, když se ji Kaňka Minotaurus ve snaze probudit v dívce cit k Jindřichovi pokusila zastřelit. Obapolný citový vztah vyústí nakonec v milostný akt (před jehož realizací musí oba milenci podstoupit gymnasticky dosti náročnou zkoušku cesty po střechách – tu se objeví kunderovský motiv – buřinka na hlavě nahé dívky). Po sexuálním naplnění milostného vztahu však Jindřich (po vzoru Lustigovy Dity Saxové) cítí nepřekonatelné nutkání vrátit se k mrtvým rodičům a umírá v smrtelně chladných vodách podzemního jezera. Na tomto voluntaristickém zakončení Jindřichova příběhu čtenář pociťuje zvláště silně autorské puzení k manipulaci příběhů, vůli, která zasahuje jejich tvárně nejcitlivější polohy; zde jde o překvapivé zakončení příběhu, jež není dostatečně motivováno ani naznačeno předchozími postoji postav.

V románu se objevují mnohé další odkazy, včetně hojných intertextových, jimiž autor podle svého zvyku román přepnul. Zjevné či skryté odkazy na svět literatury patří k základním rysům Kratochvilova stylu; zároveň však naznačují dvojí zdroj jeho stylového gesta: je to jednak literární „učenosť“, poučenost výsledky dosavadního dějinného procesu uměleckého druhu, jemuž zasvětil svou tvorbu, jednak snaha pojmut o fikčních světech svých děl maximum toho, čím jako tvůrce žije. Tak vzniká základní dilema jeho tvorby, o němž již byla řeč v mých dřívějších recenzích. Je to dilema tvůrčí autonomie, umělecké svobody usilující o nezávislost na apriorně daných pravidlech a formách, a přece umožňující jejich permanentní tvůrčí modifikace. Proti ní se staví historická tradice kultury, v jejímž rámci dochází k ustalování živelného pohybu dění v konkrétních, historicky situovaných (ú)tvarech (takovými jsou například romány či novely), na nichž se zakládá možnost uměleckého sdělení a dorozumění.

Krátce řečeno – zatím poslední román Jiřího Kratochvila působí dojmem, jako by jím chtěl jednak propojit a scelit svou dosavadní tvorbu, zejména z posledních šesti let

(2006 *Herec*, 2009 *Slib*, 2010 *Femme fatale*, 2011 *Kruhová leč*), v jakémisi pokusu o syntézu naší doby počínaje „nultým časem“ roku 1945. Nasvědčuje tomu bohatě rozvětvená kompozice, v níž se prolínají, kříží a prolétají osudy různých postav, ať lidských či mytických. Nebyl by to však umělec věrný svému stylu, v němž se kříží rozkošnický fabulátor a zároveň voluntaristický popěrač tradiční příběhovosti, aby neuložil do textu i prvky svého názoru na svět a uměleckou tvorbu. Jedné z postav (shodou okolností jde o stoupence melancholického skepticismu) vkládá do úst kritiku iluzí o řádu, jímž se řídí světové dění.

V dialogu s kočkou Kaňkou, reprezentující v románu nástroj osudové nutnosti, tento skeptik říká: „*Porád máte přehnané představy o svých možnostech. Pokoušíte se tím málem, čím vládnete, vytvořit jakýsi KRÁSNÝ PŘÍBĚH. Pracovat s živou látkou chaosu jako s nějakou plastelinou... jenže skutečnost nezná žádných zákonitostí příběhu. Ve skutečnosti není příběhů, jsou jen náhody...*“ Nakonec ovšem jeho skeptické odmítání zákonitostí dění a příběhů ústí v otázku po vlastní identitě. A tu přiznává, že člověk bez naděje je pouhý advocatus diaboli, který odmítá možnost zasahovat do neznámé budoucnosti a rýsovat v ní kontury toho, co se má stát. Tady možná mluví z autora skepse, jakou v něm vyvolal krach pokusů o socialismus – skepse, která zbavuje člověka schopnosti tvořit projekty narušující setrvačnost hmoty. Symbolické vyznění dodává postavě melancholika fakt, že se stává hlasatelkou příchodu herců (umělců různě zmrzačených válkou), kteří mají zahrát Shakespearovu tragédii o králi Learovi (není tu tragická symbolika možná až příliš akumulovaná?).

Na každý pád představuje Kratochvilův román cosi jako pokus o mnohostranné syntetické zpodobení obtížné cesty zrádnými močály doby, z níž se rodila naše současnost a kterou žijeme. Pokus však patrně nevyšel zcela podle původních představ: buď proto, že autorovi je syntetizující záměr cizí, nebo proto, že pokoušet se v době všeobecného úpadku o syntézu může vést nanejvýš k máchovskému „*Dobrou noc, sladké sny*“.

Aleš Haman

KREATURA NEBOLI ODCHÁZENÍ ŽIVOTA

**Péter Farkas: Kreatura
Z maďarštiny přeložila
Anna Valentová
dybbuk, Praha 2012**

Život maďarského spisovatele a žurnalisty Pétera Farkase (nar. 1955) je napjat mezi rodnou Budapešti a Kolínem nad Rýnem, kam na začátku 80. let emigroval. Již toto geografické vymezení naznačuje typický osud středoevropského intelektuála a umělce, rozkročeného mezi zeměmi, kulturami a jazyky. Své beletristické texty ovšem píše výlučně v maďarštině. V próze *Osm minut* – jejíž německý překlad se stal ve spisovatelově druhé vlasti událostí (do češtiny ji přeložila Anna Valentová, 2008) – se Farkas projevil jako autor přesného, vyzelovaného stylu. Recenzovaným titulem tuto charakteristiku potvrzuje.

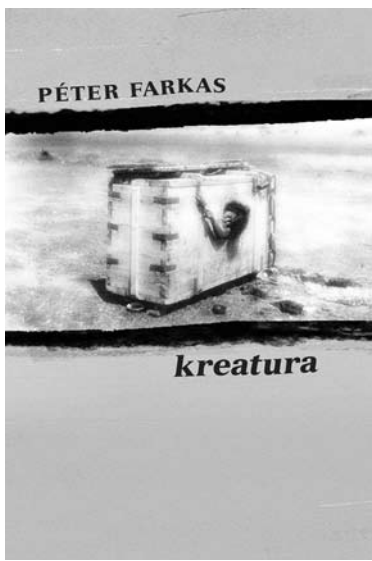
Třebaže komentář na přebalu knihy označuje *Kreaturu* jako novelu, nejedná se o souvislý, vypravěčsky přímočaře budovaný příběh. Je to spíše trojice variací na téma konce v jeho nejtemnějších, místy velmi odpudivých barvách. Jazykové ztvárnění a pronikavé vnitřní vidění dosahuje intenzity básnických obrazů. Na počátku těchto tří navzájem zřetězených „epizod“ (abychom užili tradičního, i když v tomto případě ne zcela přiléhavého pojmu z oblasti epiky) stojí vždy konkrétní, ostře vystižená situace: sup shlížející na dítě umírající hladem někde v súdánské poušti (*Hlad*), sebevražedný skok Paula Celana do Seiny u mostu Mirabeau dne 20. dubna 1970 (*Samota*) nebo zatčení Friedricha Hölderlina 11. září 1806 za údajné spiknutí (*Strach*). Jsou to tři mezní okamžiky: trojí obcházení v předsíni zászvetí, trojí odcházení života.

Každá z těchto částí by mohla být opatřena „technicky zpřesňujícím“ podtitulem, kterým by se dal zachytit další, poněkud skrytější významový plán hutných textů. První část bychom také mohli pojmenovat *Pohled*; jde tu skutečně o hru pohledů, jež je svázána kontrastní perspektivou: oblačným nadhledem vznášejícího se ptáka a „podhledem“ polomrtvého dítěte, jehož tělo jako by už bylo spíše součástí neživé suché půdy. Prostor této části novely je určen vertikálním napětím mezi vysokou oblohou a prachem nehostinného kraje i napětím horizontálním mezi do sebe se propadajícím tělem umírajícího dítěte a nezměrnou šíří vyprahlého zorníku. Podtitul prostřední části by mohl znít *Číslo* nebo *Počítání* (v prostoru a čase). Poslední chvíle Celanova života jsou působivě znázorněny jako počítání osamělých vteřin a kroků ulicemi Paříže, jako výčty věci zabydlujících mikrokosmos hrdinovy každodennosti a především jako počítání slov (je krátce zmíněn význam čísel v židovské kabale): „*Počítal celý den. Počítal listy, věty, slova písmena. Řádek za řádkem, jako by tím počítáním chtěl dospět na konec psaní. Zavřel oči, a stejně počítal. Očima mu proplouvaly věty v lesklých, černých vlnách a v jeho mozku se protáhly jednotlivé číslice jako na digitálním ciferníku. Musel napočítat šest set tisíc písmen, šest set tisíc konfigurací světla a duše.*“ (s. 52) A konečně třetí část by se mohla jinak jmenovat *Sluch* anebo *Zvuk*, neboť právě akustické motivy tu představují důležitou výstavbovou složku – počínaje hrdinovým zatčením, které provází „*řinčivá ozvěna*“ (s. 76), přes melodii klavíru až po vrcholnou metaforu naslouchání „*kosmické akustice ticha*“ (s. 92–93), v níž se za zázračného souzvuku tvarů a rozměrů prostor zaplní úplným bytím (viz s. 91). Podobné jako v předchozí části i tady hrdina žije od písmene k písmenu (píše odpověď na dopis své zemřelé milenky). Avšak větší význa-

mové důležitosti nabývá prostor za slovy – ona hranice, kam už jazyk, řeč a světlo rozumu nepronikají. Je to hranice šílenství nebo jediného opravdového poznání?

Farkas byl při psaní inspirován skutečnými událostmi: postavy a místa mají své reálné protějšky. Zároveň však můžeme zaznamenat řadu signálů, které referenční vztah (vztah textu ke skutečnosti) výrazně problematizují. *Hlad*, vycházející ze zkrušující fotografie Jamese Nachtweye, se z dokumentárního kódu vizuálního díla překlápá do kódu, který připomíná prastarý mýtus; autorův styl dosahuje mohutnosti a průzračnosti, s jakou se setkáváme v některých dílech vrcholného modernismu (kupříkladu ve Faulknerově *Medvědovi*). Hlavním hrdinou druhé části je sice zmíněný Paul Celan, avšak objeví se zde jen jeho občanské jméno Paul Antschel. Tato část má ostatně nejbližší k existenciálním prózám: dvojí užití ich-formy, jakož i pohledy do hrdinova dětství apod. zvýrazňují její převážně introspektivní naladění. Hölderlinovo příjmení se ve třetí části novely kafeovskými zúžilo na pouhou iniciálu; kafeovskými přízračnými rysy vykazuje text na mnoha jiných místech (cesta na hrad, kde byl básník internován, trvala sotva čtvrt hodiny, „*ale na zpáteční cestu nevystačil jeden dlouhý život*“ [s. 77]). Text je nadto labyrintem více či méně skrytých citací, resp. parafrází básnickových veršů, což vytváří poměrně rafinovanou, čtenářsky náročnou strukturu.

Všechny tři části (jež svou konstrukci připomínají povídky a jež svým jazykem stojí

na rozhraní prózy a básni v próze) spojuje motiv těla: zkoušeného, ničeho, umírajícího, chorobného, ponižovaného, trhaného, špinavého, bolavého, smrtelně nupuchlého. Spojují je také některé klíčové formule, migrující často doslovně z jedné části do jiné, opakující se přirovnání, paralely. A zejména je spíná ústřední metafora kreatury. Je kreatura zjevení? Je to symbol či vtělení smrti? Je to především přítomnost umírání a smrti, přítomnost utrpení bez viditelné naděje. Snad jedinou relativní stálost v tomto temném moři existenciálního zoufalství a zmaru představuje krajina. Pokud bychom hledali cosi, co bychom nadneseně mohli nazvat autorovou koncepcí světa a umělecké tvorby, pak by to byla – možná – pasáž o Hölderlinově procházce krajinou, během níž básník takřka fyzicky zakouší splnutí svého vědomí (vědomí své mysli a svého těla) s okolní německou končinou, splnutím, které není znásilňováno cílem, které je svobodné. „*To pak jeho tělo nemělo váhu, rozměr, pouze se šířilo. Jeho svaly, šlachy, klouby, krevní oběh pokračovaly v krajině, v oblacích, které se volánkovitě kupily do výše, ve světých plesech, jež se mezi nimi rozvířala, v žilkování kamenů, půdy.*“ (s. 85) Žilkování kamene jakožto pokračování naší lidské tělesné uspořádanosti můžeme chápat coby metaforu s romantickou genealogií, ale také coby vyjádření nadčasové touhy po tvůrčím přesahu. Farkasova novela je takovým mistrným tvůrčím přesahem.

Roman Kanda

KDYŽ UŽ SE OBJEVÍ TAKOVÝ SVĚT, MUSÍ SE TAKÉ PROŽÍT

**Haruki Murakami: 1Q84
Z japonštiny přeložil Tomáš Jurkovič
Odeon, Praha 2012**

Jedno se knihám světově proslulého japonského spisovatele Haruki Murakamiho upřít nedá: mají nezvyklý půvab. Platí to i o prvních dvou dílech jeho románové trilogie *1Q84*, které právě vyšly v českém překladu, třetí se chystá na rok 2013. Také v tomto případě Haruki Murakami namíchal postmoderní koktejl ze všech přísad, které úspěšně použil ve většině svých předchozích knih. Počínaje prolínáním dvou světů, reálného a imaginárního, z nichž oba mají přes svou fantastičnost reálné prvky, přes množství citací jiných autorů, hudbu, ať už jde o rock, jazz či klasiku, kritiku současné civilizace až po hlavní postavy, jejichž osudy se tajemně, krok za krokem, dramaticky kříží. Sám autor často zdůrazňuje, že psaní je pro něj něco jako bdělý sen. Současně se až téměř rabelaisovsky opájí řečí, fyzickou slastí z vyprávění, které stírá hranice mezi životem a hrou, vytváří struktury textu, v němž se odehrávají jeho příběhy, které nijak neanalyzuje, ale znovu a opakovane pouze vypráví.

Na rozdíl od předchozích románů se v knize *1Q84* příběh rozvíjí zdlouhavě, nezvykle popisně, až se může zdát, že autor už svou metodu vyčerpal, že prožívá tvůrčí krizi, čemuž by ostatně mohly nasvědčovat jeho poslední knihy, především *O čem mluvím, když mluvím o běhání*. Postupně však příběh získává na dramatickosti, Murakami mu svými až kouzelnickými triky vdechuje nezvyklý život, protichůdné hlasy splývají v jednu podivnou symfonii, která radikálně mění nejen vní-

mání knihy, ale vlastně i okolního světa, neboť jak konstatuje, „*věci nejsou takové, jaké se zdají být*“.

V románu, který lze přirovnat k „obrazu v obraze“ Murakami pravidelně střídá v jednotlivých kapitolách příběh dvou hlavních postav, jakýsi mužský a ženský princip, vytváří svůj narativní rytmus. Třebaže kniha začíná Janáčkovou *Symfonií*, Murakami formálně využívá svých hlubokých hudebních znalostí a první dva díly trilogie rozdělil do čtyřadvaceti kapitol podobně jako Bach svůj klavírní opus 48.

Postavy jakoby vychýlené a stojící na okraji společnosti, tak typické pro Murakamiho dílo vůbec, Tenga a Aomame, někdejší spolupráci základní školy, spolu prožili na prahu probouzejícího se dospívání jakousi milostnou iniciací, která v každém z nich zanechala hlubokou stopu. Snaží se spíše nevědomě, ale o to víc osudově, znovu odkryt pod nánosy každodennosti, která je nejen pohltila, ale i dala jejich životům zcela odlišný, citově vyprázdněný smysl, tíživé osamocení. „*Muži a ženy chodící sem a tam po lobby připomínali sbor duchů, kteří spoutáni už kdysi dávno jakousi kletbou, jen donekonečna opakují svěřené úlohy.*“ Životní stereotyp, osamění, bloudění po vždy málem opuštěných restauracích, po prázdných bytech, v nichž ledničky a gramofonové desky civí doslova do prázdna, které jen tu a tam přehluší vyzvánění telefonu, propůjčují Murakamiho hrdinům překvapivě něco z atmosféry obrazů amerického malíře Edwarda Hoopera.

Murakamiho téměř voyeuricky prožívaný příběh žije z trvalého konfliktu mezi narativní formou a tím, co je za ní: až básnickým ztvárněním osudů, nahodilých setkání, temné pavučiny, do níž románové postavy nevědomě míří a současně ji těž vytvářejí. Tengo je matematik, který má spisova-

telský talent a čas od času se nechává najímat na nudnou redaktorskou práci. Aomame je geniální fyzioterapeutka, využívá svých znalostí lidského těla k tomu, aby čas od času zbavila svět mužů, kteří se sice provinili (třeba tím, že znásilnili vlastní dceru), ale unikají spravedlnosti. Třetí a neméně důležitou postavou je mladá, dyslektická sedmnáctiletá studentka Fukaeri, která má nezvyklé schopnosti. Její kniha *Kukly ze vzduchu* (poté, co ji Tengo přepíše a odstartuje běh událostí) se stane bestsellerem. A pro Tenga znamená novou motivaci, obnovení touhy po Aomame, neočekávané dobrodružství, v jehož pastích „*už nic nemohlo být zvláštní, ani kdyby se dělo cokoli*“.

Ačkoliv Murakamiho román jako by odkazoval ke slavnému dílu George Orwela *1984*, platí to jen v jistém smyslu, který se v knize týká náboženské sekty Společenství svědků. Ta ovlivňuje ať už přímo či nepřímo život, jednání i osudy každé z postav románu. Autor se evidentně inspiroval skutečnou japonskou sektou Aum, vzniklou právě v roce 1984. Tak jako ona a její postavy sehrávají v knize, v tomto podivuhodném filmu, svou roli, sehrávají ji rovněž nepřehlédnutelné odkazy na různorodé spisovatele počínaje Orwellem, Dickensem, Čechovem či Dostojevským, na filozofy, jako byl Platon a James Frazer se svou *Zlatou ratolestí* či na *Matoušovy pašije* nebo japonský historický epos *Příběh rodu Taira*. Každý tento odkaz stejně jako jednotlivé hudební

skladby od Bacha přes Rolling Stones až třeba po Armstronga vyjadřují i dokreslují nejen psychologii jednotlivých postav a událostí, ale umožňují také různé čtení knihy, v níž „*starý svět zmizel a vracet se do něj už nedalo*“. Od napínavé detektivky přes dobrodružný román na pokračování, jakýsi psychoanalytický chorobopis až po příběh o velké, nedostupné, ale stále znovu vyhledávané lásce a milostném splnutí.

Murakami v knize *1Q84* propojil své dosavadní tvůrčí postupy, protichůdné hlasy i oblíbená témata, včetně všudypřítomné samoty plné špaget, palačinek, hamburgerů, odcizené erotiky (byť popsané s precizností básnického vidění, které mu mohou dnešní spisovatelé „striptýzů“ jen tiše závidět) či podivných cest, které nic podstatného nezmění. Nechává děj románu plynout, rozvíjet se podle vlastních zákonů, neralizuje, neztotožňuje se s žádnou z postav, nezdůvodňuje, proč se události odvíjejí tak, jak se odvíjejí, proč je svět takový, jaký je, a proč ten druhý, paralelní, ale imaginární, oplývá právě těmi vlastnostmi, které ten první charakterizují. Včetně dvou měsíců, které se objevily na obloze a které procházejí knihou málem jako symbol. A ne náhodou právě v tom tkví půvab a síla tohoto vyprávění, autorova velikost i postmoderní přístup ke světu, k tvorbě a v neposlední řadě ke čtenáři. Murakami opět stvrzuje své přesvědčení, že „*spisovatel na otázky neodpovídá, spisovatel otázky klade*“.

Jan Gabriel

SPREJOVANÁ KNÍŽKA

Svatava Antošová:
Skoby / Punkt Memory
Hodek Milan, Hradec Králové 2012

Vyprávění v rytmu rapu – novela Svatavy Antošové připomíná trochu skandované básnění k zničení politických odpůrců, jak jej provozovali už od starověku jízliví poetové na městských agorách bělostně mramorových *polis*. Příběh vypráví děvče – nevím, zda jde o autorčino *alter ego* –, které žije s bratříčkem a s *tekilou* a *mogylou*, což jsou jakési zvláštní osoby, které lze s trochou nadsázky označit za pěstouny dvou rádně zanedbaných dětí. Jde o *Perníkovou chaloupku* model 2011, kde jisté osoby žijí ve společné domácnosti se zuboženými a indoktrinovanými ratoletmi v romantizovaném postkomunismu naší doby, v relativním blahobytu, kde se důvod k nadávání vždycky najde? Zkušenost napovídá, že už se to kdysi dalo, že se pohyb děje v kruhu, v ustavičném opakování a utužování jako dril na cvičišti, jako indoktrinace bez možnosti útěku.

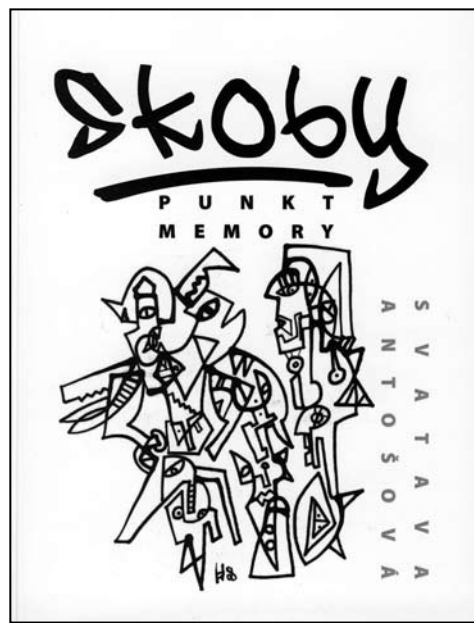
Příběh *Skoby / Punkt Memory* probíhá kdesi na severu Čech, kde žijí Ústečáci a Vyžvejká Bambule. Jednou jsem se tam chtěl přestěhovat, ale ke své škodě se mnou jely Zuzanka (ta řídila) s mojí šílenou sestřenkou. Už kvetly petrklíče a my se stavili na louce mezi homolemi Středohoří, trochu se vyšleli a jeli dál. Dojeli jsme do Teplic – to je město kousek od Ústí nad Labem, je tam pomník romantiků J. W. Goetha a ještě jednoho, na jehož jméno si za boha nevzpomenou, on však procestoval celou Evropu, což dnes jako tehdy vyžaduje víc než krapet kuráže – vydat se za humna.

Teplice jsou vůbec zvláštní a s tamními domorodci bývá někdy těžká domluva. Jednou jsem se ptal v Teplicích na poštu, a seznal jsem, že vysvětlení cesty je valné

většině Tepličáků skutečným rébusem. Ale to bylo jindy. Když jsem přijel se sestřenkou na místo srazu s panem domácím, zdálo se, jak bychom se ocitli v napínavém příběhu – ano, byl jsem napnutý co guma od trenek! Dojeli jsme k domku, který měl být mým domovem pro příští čas, domácí mi ukazoval nové podlahy a kde je sprchový kout, načež vyhlédl z okna na ulici, kde sestřenka právě modelovala ze staniolu sošku a pokoušela se ji upevnit na chladíč jeho limuzíny. Domáci v tu chvíli vyltnul v děsné zuřivosti, co je to za *vůdú*, seřval moji sestřenici a okamžitě vypověděl smlouvu o podnájmu, takže jsem byl zase bezdoměk a celou menažerii uskladnil péčí Vyžvejké Bambule u jejího činovníka pana Radima Neuvirta, čímž moje stěhování do Teplic skončilo, a začala epocha teplických pařeb.

Svatava Antošová (dle jejího přístupu Swatawa Antoshowá) zvolila vyprávěcí styl v ich-formě, přičemž užila pseudoklasicistní pravopis – „*jeho slova vibrujou, jako dyby plival tenkej zreziwělej plech, dyž říká: netopear chceš bejt&kecy z tebe padaj jak suchý pírka z kolibříka, k dispozicy máš jen chabý průzory skrz jejich roztřepený okraje&to, co občas zahlídneš, v nic jako vždycky stejně roztaje, tak vo co tu voe snahu máš, si musíš, že hekr seš*“ – je to proud vědomí a proud textu, který se line jako proud kalného slamu. Patafyzik si neodpustí pitvu, pokud lze – *Skoby* však jsou živoucí převelice, a komu ten vícehlas v hlavě zní? Někdy se tím teplickým krajem přežene smršť, chuligáni se porvali, občané dál ženou stáda svých krav a někdo potagoval sprejem trafo, opět se nám podařilo uklidit parčík a bude se napouštět mořskou vodou z Baltu vytěžený lom, takže máme moře... nerozumím tomu. Líbí se mi to, přitahuje mě to – je to skutečnost, nebo sen? Konečně pořádné blbiny.

Johann Gottfried Seume se jmenoval ten básník, co v Teplicích zemřel, když předtím

procestoval netoliko Evropu, ale zavítal i do Kanady, a zřejmě patří k jednomu z dobrých génů Teplic. Jeho knihu lze nalézt jako e-knihu na Google, můžete si ji stáhnout do čtečky. Psána je německy, kurentem, obsahuje vlastní životopis, věhlasný cestopis *Výlet do Syrakus*, básně – a pokud umíte dobře německy, bylo by vhodné si vysloužit ostruhy překladem ze Seumeova díla.

V arabské poezii se forma rýmované prózy nazývá *sad'z*, a kdo chce užívat trpkého básnického chlebičku, musí dovednost její skladby zvládnout. Kdysi – ale kdy to je „kdysi“? – se v sadžích pořádaly souboje, kdy každý z uchazečů o politickou moc musel předvést v rýmované řeči své přednosti a politovat svého protivníka. Všechno už to jednou bylo – ale dnes? Kultura politického projevu se obměnila v tirády slibů a náznaků, tak, aby je dokázal každý splnit a nespolehal na kdysi všemocnou stranu.

Vidno, jak poezie proráží krustu pustiny!

Vít Kremlička

PODĚKOVÁNÍ A ROZLOUČENÍ

Stojící Božena Správcová a Michal Jareš; sedící Lubor Kasal a Martina Vavřínová

V roce 2007 fotograf Jan Horáček vytvořil snímek čtyř členů redakce *Tvaru*. Shodou náhod zachytil zrovna ty, kteří letos redakci opouštějí – tajemnice Martina odešla již na jaře, my tři s prací v časopise končíme právě teď. Dovolujeme si fotku otisknout, abychom jejím prostřednictvím jaksi osobněji poděkovali všem čtenářům, donátorům a přátelům *Tvaru* za přízeň a přispěvatelům za trpělivost, shovívavost, ale především za zásadní, vpravdě nenahraditelnou po-

moc při tvorbě jednotlivých čísel. A děkujeme ovšem také osudu, že nám umožnil aspoň skromně se podílet na existenci české literatury. Novému šéfredaktorovi a jeho týmu pak přejeme hodně úspěchů, nápadů, energie, výdrže...

Mějte se tu pěkně. Sbohem a na shledanou...

Vaši

Božena, Michal a Lubor

„Mám rád všechno, co je bílé. I sádro, nevadí mi její zprofanovanost. Mám ji rád, protože není ničím. Nevnuká myšlenky, ale je poslušná našich myšlenek. Neleží v trávě jako kámen, ani neroste jako strom. Teprve vzniká a všechno dovoluje.“ Těmito slovy vyřčenými v roce 1967 vysvětluje **Stanislav Kolibal**, jedna z nejvýznamnějších osobností českého umění druhé poloviny 20. století, svůj pohled na tvoření. Vzhledem k tomu, že tento citát neztratil nic na aktuálnosti, byl použit jako průvodní text jednoho z oddělení Kolibalovy současné výstavy **Jiný svět**, kterou můžeme zhlédnout v Jízdárně Pražského hradu do 6. ledna 2013. Citované věty zároveň upozorňují neznalého návštěvníka, o čem výstava bude – tedy o zpracování materiálu a estetickém využití jeho barevných a tvarových vlastností na pozadí vyjádřeného sdělení. Kolibal, který proslul především jako sochař tvořící pod vlajkou geometrického a abstraktního umění, je také sám autorem své vlastní výstavy, již koncipuje jako konfrontaci děl od 60. let po současnou tvorbu. Vybrané exponáty tvoří dokonalou symbiózu a velice jednotně působící celek. Autor postupuje od prvního vystaveného objektu z roku 1963, kterým je soutěžní model stěny s lineárním reliéfem pro budovu Československého velvyslanectví v Brazílii, až po zbrusu nový cyklus čtrnácti geometrických koláží pod názvem Bílé reliéfy. Kolibalova práce je příjemným zážitkem jak po stránce výrazové, kdy má divák příležitost užít si vlastností použité matérie, tak obsahové, která si pohrává s jazykem a jeho interakcí s pojmenováním díla. Umělec s oblibou užívá materiálů, jakými jsou již zmíněná sádra, plátno, železo, karton či překližka, které nijak nepřikrašluje, jen z nich dostává maximum výpovědní hodnoty a vizuálního zážitku. Často tyto materiály kombinuje a vytváří tak koláže. Úsměv vyvolají ty artefakty, při nichž umělec dosahuje kýženého efektu pomocí vysvětlujícího názvu a hrátkami se slovy, jako je například dvojice prken pověšených horizontálně a vertikálně pojmenovaná Tak nebo tak, Cesta kamene, Bývalý kruh či všeřikající Opřená tyč. Vedle popsaných objektů nalezneme na výstavě též velkoformátové kresby, které vytvořil Kolibal přímo na zdi prostoru výstavní síně, či poetický cyklus geometrických akvarelů. Koncept a instalace výstavy dokázaly skvěle využít historického prostoru bývalé jízdárny a jedinečných světelných podmínek, které nabízejí působivý zážitek jak za denního světla, tak za temného večera.

V Liberecké galerii U Rytíře (nám. dr. Edvarda Beneše 1) probíhá až do 25. ledna 2013 výstava významného současného malíře **Jana Mertty** pod názvem **Liberec IV**, věnovaná právě tomuto městu pod Ještědem. Otevřeno je od pondělí do pátku v době od 10 do 17 hodin.

Vladka Kuchtová

Z výstavy Jiný svět

A NAKONEC SI ZVOLÍME PREZIDENTA

Sejdou se Čech, Žid, Rakušák, Japonec a Avatar... To není začátek vtipu, ale skutečné setkání kandidátů na českého prezidenta. Tak zní celá anekdota, která se dnes masově šíří nejen po internetových sociálních sítích, ale poněkud nepochopitelně i v mainstreamových médiích, které v zjevné rezignaci na poctivou novinářskou práci stále častěji používají metodu *copy-paste* zbytečností, odpovíranou právě v tomto moderním médiu.

V závěru našeho putování po soudobých folklorních projevech se zamysleme nad otázkou budoucnosti jednoho z nich ve věku elektronických médií. Politická anekdota je nejstarším z městských folklorních žánrů; folkloristika považuje za úplně první český vtip jazykovou hříčku namířenou proti rakouskému císaři, zachycenou Františkem Ladislavem Čelakovským v roce 1824. Poli-

tická anekdota je, po obdobích svého rozkvětu během protektorátu a normalizace, ale zároveň prvním z folklorních žánrů, kterým byl po roce 1989 předpovídan brzký zánik. Vtipy o politice tehdy měly zaniknout kvůli svobodě projevu a možnosti jejich prezentace v masových komunikačních médiích. Tento proces ale neprobíhal zcela tak, jak jej folkloristé předvídali.

Politické anekdoty se po roce 1989 skutečně přesunuly do médií, kde se vyskytovaly především v 90. letech; velice brzy z nich ale zase vypadly. Hlavní příčinou bylo neobratné zacházení s lidovým humorem. Vzpomeňme jen na nepovedený pokus o politickou satiru anglosaského typu *Gumáci*, obskurní pořad s normalizační poetikou *Zlatá mříž* či na nevyrovnanou dvojici pořadů *S politiky netančím* / *Politické harašení*. Masová média v těchto pořadech nedokázala svým divákům předat to, co je pro úspěšnou lidovou anekdotu klíčové: nekompromisní

zesměšňování politických elit a aktuálnost. Zmíněné pořady nepřinesly ani jedno: konformní, smířlivý humor *Gumáků* a „aktuálnost“ vtipů *Zlaté mříže*, dělající si dvacet let po listopadu 1989 legraci z komunistického režimu, byly skutečně něčím, co je dnes již po zásluze zapomenuto.

Proč tedy dnešní – v leccem ještě zoufalší – média sahají při hledání zábavy do bezbřehých vod internetu? Jednak si tím ulehčují práci, jednak mají možná (částečně oprávněný) pocit, že lidový humor svojí zábavností převyší cokoli, co mohou vyprodukovat sama. Výsledky jsou ale poměrně tristní; „zábavnosti“ se tak často vyrovnají těm nejslabším výpotkům televizních 90. let: „*Stejně. Nejlepší prezident by byl Cimrman.*“ – „*A co umí?*“ – „*Prej všechno.*“ – „*A kdo to o něm říká?*“ – „*On.*“ nebo *Proti kandidatuře Vladimíra Franze na českého prezidenta silně protestuje Česká pošta. Je totiž možné, že by poštáci měli problém rozeznávat, zda je známka s Franzem orazítkovaná, nebo ne. Avšak příznivci kandidáta argumentují, že by tyto známky byly podobné slavnému Modrému Mauritiovi.*

Jeden z mála dnešních mediálních formátů, který občas recipuje kvalitní politickou anekdotu, je dnes již napůl mytická rubrika *Smějeme se s dívkou Blesku*. Ačkoli je často vnímána – stejně jako deník, v němž

je pravidelně publikována – jako symbol té nejnižší nízkosti, je pro folkloristu čerstvým pramenem, který využívá autentické anekdoty poctivěji než „seriózní“ média. K lidovému humoru má totiž blíže než deníky publikující zprávy, kterým můžete věřit; koneckonců blíže jí být musí, protože na autentickém lidovém vkusu závisí prodejnost jejího média. Celospolečenská sláva této rubriky ovlivnila i lidový humor samotný. Příkladem může být cyklus kolující po sociálních sítích označující fotografie nacionalistické političky Jany Bobošíkové z její prezidentské kampaně za seriál *Smějeme se s dívkou dvojitého blesku*.

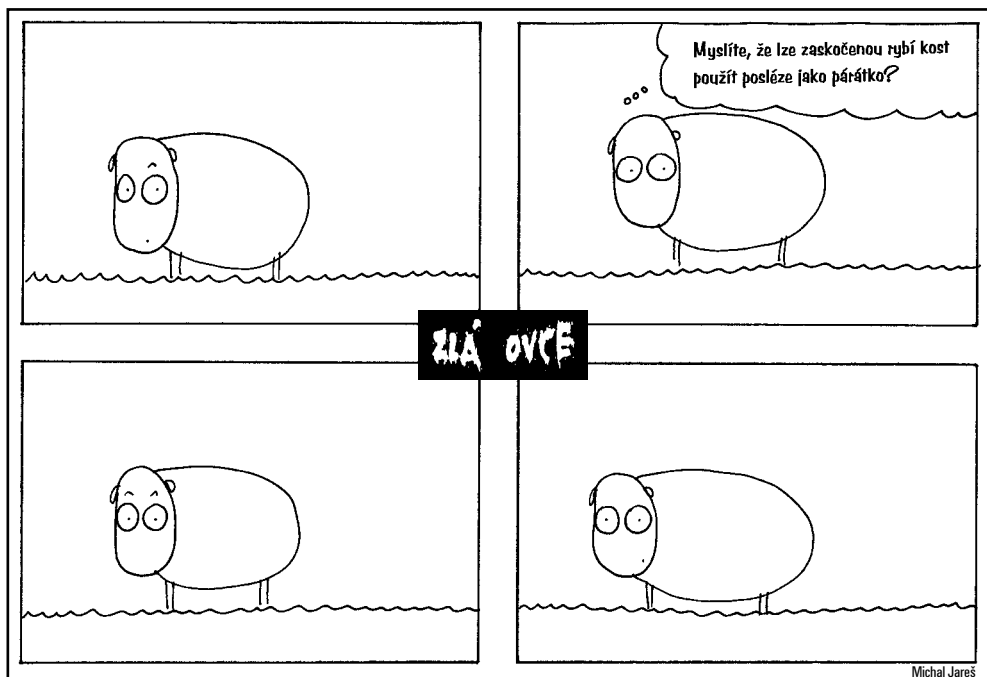
Politická anekdota tedy přžívá, i když stále méně ve své původní ústní podobě, a dokonce se pokouší o ideové hodnocení politiků, v masových komunikačních médiích dříve a do jisté míry i dnes nemyslitelné. Nezbývá než doufat, že v nastávajících nových časech vydrží a její podvrtná funkce zůstane zachována. Folkloristé je každopádně budou sbírat i nadále, a jak napsala nedávno zesnulá významná česká folkloristka Dagmar Klímová: *Po čase budou i dnešní žerty, pokud je pro budoucnost uchováme, přispívat charakteristickým způsobem k vystižení rázu doby, kterou žijeme.*

Petr Janeček

VÝROČÍ

V prosinci si připomínáme tato výročí narození:

- 14. 12. 1882 Vojtěch Lev
- 14. 12. 1972 Roman Telerovský
- 15. 12. 1902 Josef Škoda
- 15. 12. 1852 Felix Téver
- 15. 12. 1952 František Schildberger
- 18. 12. 1882 Josef Čermák
- 18. 12. 1922 Bedřich B. Bašus
- 18. 12. 1932 Jaroslav Velinský
- 19. 12. 1902 Hynek Růžička
- 19. 12. 1912 Artur Závodský
- 21. 12. 1922 Luděk Šnepp
- 22. 12. 1882 Marie Příleská
- 22. 12. 1932 Jiří Středa
- 24. 12. 1902 Štěpán Příkazský
- 25. 12. 1952 Blahoslav Dokoupil
- 28. 12. 1932 Pavel Buksa (Karel Michal)
- 28. 12. 1952 Zdeněk Hrbata
- 29. 12. 1892 Jaroslav Mácha
- 30. 12. 1892 Arno Sánka
- 31. 12. 1902 Jan Čep

FEJETON

PŘEDPOSLEDNÍ BITVA

Vyšel jsem ráno z hotelu na krakovské Planty zapálit si. Protahoval jsem se a holubi hledali kousky rohlíku, které jim tam nadrobila stařenka, v prvním mokrém sněhu.

„Pan do Auschwitz?“ oslovil mě mladý člověk v tmavé bundě. – „Nie, nie, dziękuję,“ řekl jsem a v první chvíli jsem ničemu nerozuměl.

Šum, v případě gramofonu praskot, a pak huhlání, zrychlené, se zvláštní kadencí. Bylo nám jasné, že se takhle mluvit rusky ani německy v životě nenaučíme, že taková výslovnost je mimo naše možnosti. Pak se přetrhl pásek nebo vypadly pojistky. Takové hodiny jsme měli rádi.

„Děti prý nejvíce zaujmou dokumenty s historickou tematikou nebo besedy s pamětníky,“ víme díky průzkumu agentury *Factum Invenio* pro Ústav totalitních režimů (*lidovky.cz*). „Jak tvrdí sami kantoři v průzkumu zaměřeném na výuku moderních dějin na základních a středních školách, při vyučování se snaží využívat nejen dokumenty, ale i hrané filmy, besedy s pamětníky nebo vlastní projekty spojené s pátráním po osudech lidí, kteří v letech 1945 až 2010 žili. Fakta jsou důležitá jen pro sedm procent z nich.“ (*ihned.cz*) „Už neplatí, že chybí

jasný pohled na nedávné dějiny,“ potvrdil vedoucí výzkumu,“ napsala *Mladá fronta Dnes* a dodala: „Průzkum mezi šestnácti sty učiteli dějepisu v celé zemi ukázal, že se učitelé snaží využívat i netradičních metod, že se pokoušejí zaujmout. Zvou do tříd pamětníky a pouštějí dětem televizní dokumenty.“

Denní tisk jinak psát u nás nemůže. Představme si, že by do novin nastoupil někdo, kdo by chtěl psát česky a nechtěl by skládat dohromady, co mu tiskové zprávy a piárovci nabídnou. Byl by to stejný nešťastník jako někdo, kdo by nastoupil do práce k Macdonaldovi, a aby udělal radost nadřízenému i zákazníkům, začal by připravovat placky tu se špenátem, tu s fazolkami, tu s curry. Výpověď by byla okamžitá.

Ale i tak je dobré, že jasný pohled na dějiny už nechýbí, že žáky lze zaujmout vyprávěním pamětníků a pouštěním filmů. Posledních dvacet let, co jsem nechodil na ZDŠ a nečetl *Mladou frontu*, muselo totiž být strašných. Protože to, co mladí učitelé a badatelé považují za netradiční metody, bylo za našich časů v 70. letech samozřejmé. Nejen jasný pohled na dějiny. Ten jasně. My jsme měli rádi besedy s pamětníky a vůbec besedy a filmy všeho druhu; a bývalo to všechno často. Za nás to byly metody tradiční. Učitelé je měli rádi, pozvaný pamětník byl na hodinu připraven jaksi samozřejmě svým pamětnictvím.

Pokud se používala moderní technika, vždycky byla naděje, že se přetrhne film, zasekne promítačka, selže kontakt v magnetofonu a bude třeba opravovat. Ale i když neselhalo technika, každé téma bylo dobré; i nejhodnější učitel musí někdy zkoušet. Lépe bylo poslouchat o stařících z Ázerbájdžánu, Sputniku, prvním sovětském traktoru, Vítězném únoru, dívat se na instruktážní film o atomovém poplachu. Z pamětníků měl u nás ve třídě největší úspěch muž, který hovořil jako český rudoarmějce s Leninem. Nedovedli jsme docenit, že mluvíme s nefalšovaným vlastizrádcem, ale docenili jsme, že vypadá jako makak a není mu rozumět. A nezkouší se. Menší úspěch měl milicionář, který pamatoval Únor; to bylo nedávno. A důstojníka okupační posádky zachraňovala jen okrouhlá čepice, říkali jsme jí elpičko, i v očích těch nejméně politických důstojnost Sovětské armády klesla a už nikdy nenabyla někdejší úrovně. Ale nezkoušelo se. Metody, kterými dnešní mladí bezelstní učitelé unikají zkoušení, které badatelé a novináři považují za netradiční, jsou pradávné; jen se jim za našich časů říkalo jinak. Novátorské? Myslím.

Skutečně účtování s totalitními režimy se stejně přesunulo na jiné pole a brzy se tam přenesou celé. Účtování s komunismem se přeneslo do kuchyně a do hospod. Číšníci a kuchaři to odnášejí za zlé rodiče, kteří s námi nemluvili,

i za komunisty, se kterými zas nemluvíme my. Každým reklamovaným biftekem odčítujeme nespravedlivě použitou otcovskou rákosku. Každým hotdogem, který jsme rázně odmítli dojíst a zaplatit, protože je studený, odčítujeme nucený vstup do pionýra. Každým plkem, dnes se říká recenzí, o špatné hospodě upozorňujeme na břímě, jež si z komunismu dosud nevolky neseme. Každou reklamací posilujeme, účtujeme s komunismem, každou reklamací se vyrovnáváme na stará kolena s dominantními rodiči.

Bdělost však nebude škodit ani dnes. Kdybych byl jihočeskou radní pro školství a chtěl bych se věnovat podkopné a podpoškové práci, vyzval bych učitele, aby zvali pamětníka na besedu každý týden. Tím by se nežádoucí biflování faktů omezilo podstatně. A kdyby to nepomohlo, pouštěl bych žákům povinně celý školní rok televizní seriál *Zdivočelá země* a doplnil bych jej přednáškami, co je hrdina kladný, co záporný, co je typ kolísavý a jak je možný i spor mezi dobrým a ještě lepším.

Ten člověk byl z cestovní kanceláře. Tak jako v Praze se nabízejí ke kratším pobytům ještě Terezín a Karlštejn, nabízí se v Krakově turistům ještě Osvětim a solné doly ve Wieliczce.

Aspoň tak kdyby to zůstalo i příští rok..

Václav Burian

Ročník XXIII. Vydává Klub přátel Tvaru. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Šéfredaktor Lubor Kasal. Redaktoři: Svatava Antošová, Wanda Heinrichová, Michal Jareš, Božena Správcová (zástupkyně šéfredaktora), Michal Škrabal. Tajemnice Andrea Bláhová. Korektorka Petra Patáková. Předseda Klubu přátel Tvaru Pavel Janoušek. Adresa redakce: Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, telefon 234 612 398, 234 612 399. E-mail: redakce@itvar.cz. Redakci nevyžádáné rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Grafický návrh Lukáš Pertl. Sazba a zlom programy Adobe® InDesign® CS2 a Adobe® Photoshop® CS2 Lubor Kasal. Tisk Calamarus, s. r. o., Praha. Rozšiřuje A. L. L. Production, spol. s r. o., Mediaservis, a. s., PNS, a. s., Mediaprint-Kapa a redakce. Předplatné ČR: Call Centrum, tel. 234 092 851, fax 234 092 813, e-mail: predplatne@predplatne.cz, http://www.predplatne.cz; redakce Tvaru. Předplatné SR: L. K. Permanent, s. r. o., P. P. č. 4, 834 14 Bratislava, tel. 00421 7 444 537 11, fax 00421 7 443 733 11. Objednávky do zahraničí: A. L. L. Production, spol. s r. o., Hvoždanská 3-5, Praha 4 a redakce Tvaru. Předplatné může být hrazeno v eurech. Distribuce pro nevidomé: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR - SONS - Na Harfě 9, P. O. Box 2. 190 05 Praha 9, tel. 266 03 87 14, http://www.brailnet.cz

2012/21

www.itvar.cz • MK ČR E 5151 • ISSN 0862-657 X • F 5151 46771 • 30,- Kč • 13. prosince 2012